

SOCIETATE ACADEMICĂ HYPERION
UNIVERSITATEA HYPERION
FACULTATEA DE ȘTIINȚE SOCIALE, UMANISTE
ȘI ALE NATURII
DEPARTAMENTUL DE LITERE ȘI LIMBI STRĂINE

ANALELE ȘTIINȚIFICE
ALE UNIVERSITĂȚII HYPERION
2025

**Editura VICTOR
București, 2025**

Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii
Departamentul de Litere și Limbi Străine
Conferința Internațională Anuală – 2025

COLEGIUL ȘTIINȚIFIC:

Prof.univ.dr. Sever Spânulescu, Rectorul Universității „Hyperion” din București
Prof.univ.dr. Renata Tatomir, Președinta Senatului Universității „Hyperion” din București
Conf.univ.dr. Elena Toma, Decanul Facultății de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii

COLEGIUL REDACȚIONAL:

Prof.univ.dr. Otilia Sîrbu, Directorul Departamentului de Litere și Limbi Străine
Conf.univ.dr. Liliana Agache, Departamentul de Litere și Limbi Străine
Conf.univ.dr. Irina Dubsky, Departamentul de Litere și Limbi Străine
Lect.univ.dr. Andreea Sion, Prodecan – Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii

Editor:

Prof.univ.dr. Otilia Sîrbu, Directorul Departamentului de Litere și Limbi Străine

CUPRINS

<i>Introducere</i>	5
--------------------------	---

Secțiunea I: Perspective Filosofice, Hermeneutică și Conexiuni Literare

Această secțiune grupează studiile de înalt nivel conceptual, perspectivele universale și legăturile spirituale dintre Eminescu și alți mari scriitori

Ana Dobre, <i>Vârsta chistică – treapta supremă spre Absolut: Mihai Eminescu și Nichita Stănescu</i>	9
Cezar Genoiu, <i>Despre Privire</i>	30
Evelyn Maria Croitoru, <i>Formule de supraviețuire spirituală</i>	34
Prof. univ. dr. Renata G. Tatomir, <i>Un omagiu</i>	42
Laura Iordăchius (Ciocan), <i>Analiză a „Cuvântului înainte” de Tudor Arghezi</i> ..	44
Ana Vigheciu, <i>Mihai Eminescu, poetul național în oglinda universalității și itinerariile culturale ale operei sale</i>	47
Prof.univ.dr. Otilia Sîrbu, <i>Eminescu – visul oricărei națiuni</i>	52

Secțiunea II: Simbolism, Romanticism și Motive Lirice Eminesciene

Studii dedicate analizei textuale, miturilor, motivelor literare (apa, Dunărea, melancolia) și capodoperelor poetice.

Cristina-Denisa Ioniță, <i>Dualitatea din „Luceafărul” de Mihai Eminescu</i>	61
Elena-Mădălina Pană (Gheorghe), <i>Dimensiuni simbolice ale apei în universul poetic eminescian</i>	65
Bianca Andreea Manea, Rianna Elena Tutunariu, <i>Basmul în lumea lui Eminescu</i>	75
Alexia Maria Lazăr, <i>„Floare albastră” – meditație lirică și ideal romantic în viziunea lui Mihai Eminescu</i>	85
Ambra-Ioana Garofalo, <i>Dunărea ca simbol al trecerii în poezia „Mai am un singur dor”</i>	88
Alexandra Ana-Maria Cojocaru, <i>Melancolia și deznădejdea în operele lui Mihai Eminescu</i>	91

Secțiunea III: Biografia Geniului – Origini, Destin și Spații Formative

Lucrări axate pe parcursul biografic al poetului, de la rădăcinile sale de familie până la marile centre culturale care i-au marcat existența (Viena, Iași, București)

Karrisia Alexis Pîrșu, <i>Anii petrecuți la Viena</i>	97
Andreea Pop, <i>OMUL Eminescu</i>	99

Diana Avramescu, <i>Frații Eminovici</i>	103
Ionela Laura Pîrvănescu, <i>Mihai Eminescu și drumul inițiat de afirmare a genului său</i>	105
Ștefania-Roxana Tomescu, <i>Originile lui Eminescu</i>	108
Sara Maria Grapă, <i>Eminescu și Viena</i>	112
Octavian Farcaș, <i>Iașul lui Eminescu: loc al formării culturale și patriotice</i>	116

Secțiunea IV: Dialoguri Spirituale – Prietenii și Iubiri Literare

O incursiune în relațiile fundamentale din viața lui Eminescu: prietenii profunde cu marii contemporani și legătura romantică cu Veronica Micle

Teodora Radu, <i>Prietenia dintre Mihai Eminescu și Ion Creangă – O legătură umană și literară profundă</i>	121
Valentin-Ionuț Dincă, <i>Prietenia dintre Eminescu și Slavici</i>	125
George Cristian Ștefan Constantin, <i>Mihai Eminescu și Veronica Micle</i>	128
Raluca Florentina Iancu, <i>Eminescu și Creangă după Junimea: între prietenie și reflecție istorică</i>	130

Secțiunea V: Jurnalism, Activitate Publicistică și Angajament Cetățenesc

Această secțiune analizează rolul lui Eminescu de ziarist la ziarul „Timpul”, curajul ideilor sale și lupta pentru libertatea cuvântului.

Ana Maria Costea, Ana Maria Camelia Facuș, <i>Eminescu: ultimele zile la „Timpul”</i>	137
Florentina-Cristina Dănescu, <i>Eminescu și Bucureștiul</i>	149
Cătălina Melucă, Florentina Gheorghe, <i>Publicistica lui Eminescu</i>	153
Deliana Ene, <i>Eminescu sau o altă denumire pentru libertatea de cuvânt?</i>	161

Secțiunea VI: Receptare Critică, Transpoziție Culturală și Posteritate

Lucrări care privesc spre viitor: de la provocările traducerii operei eminesciene în alte limbi, până la relevanța poetului în secolul al XXI-lea

Lavinia-Christina Lezeu, <i>Interviu imaginar pentru postul de scriitor total și simbol național: Eminescu, recrutat pentru eternitate</i>	165
George Vigheciu, <i>Traducerea operei lui Eminescu – probleme teoretice și strategii de transpoziție culturală</i>	179
Izabela Georgiana Rotaru, <i>Mihai Eminescu și secolul al XXI-lea – tradiție, continuitate și inovație</i>	184
Sarah Mariam Edward, <i>Eminescu și secolul al XXI-lea – Tradiție, Continuitate, Inovație</i>	188
Paula Cireș, <i>Conexiuni eterne</i>	192

INTRODUCERE

Manifestare științifică studentescă dedicată împlinirii a 175 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu

Prezentul volum reprezintă materializarea editorială a Conferinței Naționale Studentești organizate de Departamentul de Litere și Limbi Străine din cadrul Facultății de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii a Universității „Hyperion” din București. Evenimentul, desfășurat sub egida excelenței academice, celebrează un reper fundamental al identității noastre: **împlinirea a 175 de ani de la nașterea poetului național Mihai Eminescu.**

Argumentul central al acestei apariții editoriale rezidă în necesitatea de a racorda moștenirea eminesciană la sensibilitatea, instrumentele critice și perspectivele de cercetare ale noii generații de filologi și cercetători. Departe de a fi un simplu exercițiu festiv, volumul demonstrează că opera și viața lui Mihai Eminescu continuă să constituie un nucleu dinamic de reflexie, capabil să genereze noi ipoteze de lucru în secolul al XXI-lea.

Structura volumului reflectă o viziune integratoare, fixată pe patru mari piloni tematici:

1. **Dimensiunea biografică și contextuală:** Lucrările investighează traseele existențiale ale poetului (Ipotești, Viena, București), legăturile de familie și marile prietenii literare (cu Ion Creangă, Ioan Slavici sau Veronica Micle), esențiale pentru înțelegerea omului din spatele geniului.

2. **Analiza aplicată a textului poetic și în proză:** Sunt aduse în prim-plan reevaluări ale marilor motive eminesciene (apa, dualitatea, melancolia, structura basmică), demonstrând profunzimea estetică a operei.

3. **Universalitatea și receptarea critică:** Secțiunea chestionează modul în care opera eminesciană trece dincolo de granițele limbii române prin traduceri și strategii de transpoziție culturală, dar și modul în care a fost receptată de marii critici sau scriitori postbelici.

4. **Actualitatea mitului eminescian:** Articolele analizează conceptul de conștiință de sine a poporului român și supraviețuirea spirituală prin cultură în era digitală.

Valoarea deosebită a acestor „Anale” constă în **dialogul intergenerațional**. Prin urmare, **Analele 2025** nu reprezintă doar un prinos de recunoștință adus „omului deplin al culturii române”, ci și o dovadă certă că studiul filologic hyperionist își asumă activ datoria de a proteja, traduce și transmite mai departe valorile inestimabile ale Limbii și Literaturii Române. Sub managementul editorial al prof. univ. dr. Otilia Sîrbu, volumul reunește armonic contribuțiile de debut ale studenților din anii I, II și III cu intervențiile de marcă ale unor reprezentanți importanți ai scenei literare și academice autohtone (Nicoleta Milea, Ana Dobre, Evelyne Croitoru, Cezar Genoiu, Mihail Gălățanu, Renata Tatomir).

**Secțiunea I: PERSPECTIVE FILOSOFICE,
HERMENEUTICĂ ȘI CONEXIUNI LITERARE**

VÂRSTA CHRISTICĂ – TREAPTA SUPREMĂ SPRE ABSOLUT: MIHAI EMINESCU ȘI NICHITA STĂNESCU

Ana DOBRE*

Poezia este *hemografie*, „scrierea cu tine însuși”, o definea Nichita Stănescu, iar primul *hemograf* este Mihai Eminescu, pe care el, Nichita, îl anunța prin continuitate ideală, în metafizica structurilor inefabile: „Eu am venit pe lumea limbii românești ca să-l vestesc”, fiindu-i recunoscător pentru „încercarea lui sublimă” de a *fixa* limba română.

Un fluid subtil îi leagă pe cei doi mari poeți. Între Mihai Eminescu și Nichita Stănescu există legături invizibile, în metafizica creației, care-i așază într-o complementaritate transtemporală, avatari ai aceleiași tipologii – cea a poetului inspirat, *hemograf*, dăruit cu harul autentic al capacității de a însufleți cuvintele, de a plăsmui lumi virtuale prin forța harului poetic.

Mihai Eminescu este, sublinia și Nicolae Manolescu, „cel care a dat expresie integrală limbii naționale”, creând, astfel, „limba literară a poeziei românești”; Nichita Stănescu ajunge, traversând experimentele lirice ale secolului al XX-lea – Tudor Arghezi, avangarda, la „libertatea de creație”, la *necuvinte*, necuvintele lui nefiind altceva decât „cuvântul în deplină libertate”.

Ambii sunt *reformatori* ai limbii române, fiecare în felul său poeticesc, în *modul de a gândi artisticește* cuvântul și poezia. Există, coroborează Nicolae Manolescu, „două feluri de reformatori în poezie. Există poeți ca Baudelaire și Arghezi, care reformează un mod de a gândi moralmente poezia, și există poeți ca Mallarmé sau Nichita Stănescu a căror reformă țintește modul de a gândi artisticește și poezia”. În poezia românească, Mihai Eminescu este echivalentul lui Baudelaire, revendicat astfel de întreaga poezie modernă. În fluxul poeziei românești, există o continuitate între *modul de a gândi moralmente poezia* și *modul de a o gândi artisticește*, drumuri care se unesc în apogeul vârstei christice a fiecăruia, punct al revelației sublime a tainelor cuvântului.

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Universitatea Hyperion din București.

În pădurea de simboluri a lumii, cu drumurile și căile ei labirintice, în sinuoasele urcușuri și coborâșuri, previzibile, în raport cu așteptările, cunoscutele lumii fizice, imprevizibile, în raport cu necunoscutele, cu inefabilele metafizicului, există un sens decelabil al înaintării – înaintare în cunoaștere, prelungită/desăvârșită prin autocunoaștere. Deși impresia este/rămâne cea de înaintare într-un tunel întunecat, asemenea cârțiței care-și sapă galeriile, *oarbă*, dar condusă de instinct, înaintarea nu se face la întâmplare. Ascensiunea are punctul ei de maximă înălțime, apogeul ei. În dualitatea lumii, eul, ca unitate a contrariilor, trup și suflet, evoluează, aparent, înscris în dimensiunea heracliteană a timpului, decupându-și propria durată și croindu-și propriul itinerar, urmând necesitatea cerută de *lutul* trupului, și, esențial, înscris în durata eleată a tipului, *aleph*-ul, în simultaneitatea clipei eterne a unui *prezent al prezentului*, decupat în eternitatea care i se promite, care i s-a promis. Muntele pe care-l urcă fiecare om are treptele, vârful, apogeul lui, la care, prin efort propriu, încordat, orientat în deplină cunoștință de cauză, sau orientat transtemporal de o entitate care acționează de/pe deasupra, accede viața spre destinul pentru care a fost creată.

Este aceasta *vârsta chistică*, apogeul spiritului, cumul atins în jurul vârstei de 33 de ani, vârsta deplinei revelații, a unei înțelegeri trans-temporale, revelație posibilă prin grație divină. Creativitatea umană atinge acum punctul maxim al posibilităților de a exprima, în armonia ezotericului cu exotericul, întreaga virtualitate a latențelor cuvântului ce exprimă adevărul îndelung căutat. E clipa de grație când *cerurile se deschid* și creatorul are acces la esențe și quintesențe. Transpunerea acestor nevăzute, nepipăite, neuzate potențe, inefabile în imaterialitatea lor, supune spiritualitatea unui efort gigantesc, efortul numit de Nichita Stănescu în metafora *îndoirii luminii*, a metamorfozelor de alchimie verbală într-un *athanor* care metamorfozează lutul în spirit, abstractul abstracțiunilor în concretul lor, traduse pe limba inteligibilă a denotației și conotației pământești.

Vârsta chistică, apogeu al creativității celui *ales*, *hăruit* pentru creație, un *ales*, în ordine divină, căci el devine *instrumentul prin care se exprimă poezia*, ca limbaj divin, *redare* a transcendenței în limbaj teluric, inteligibil al individului profan, și, simultan, a unui *damnat*, căci, în ordine omenească, pe pământ, destinul lui este nefericit, adună și sintetizează potențele și le materializează în concretul capodoperei. Ecou al ideii eminesciene a poetului ca *instrumentul prin care se exprimă poezia* ne apare ideea lui Nichita Stănescu referitoare nu la importanța poetului, ci a poeziei: „Eu nu cred că poeții sunt foarte importanți, (...), ci cred că numai poezia este importantă. Există, deci, nu poeți, ci poezie, așa cum există mare, cum există munte.”

Mihai Eminescu scrie la această vârstă *Scrisorile și Luceafărul, Glossa și Oda (în metru antic)*, iar ca jurnalist atinge un alt apogeu al gândirii vizionare, atingând o culme a reflexivității poetice și filosofice.

Nichita Stănescu scrie/creează *Dreptul la timp* (1965) și *11 Elegii* (1966), ultimul, considerat, în unanimitate, capodopera sa.

Punți subtile leagă limbajul acestor creații, în ciuda, aparent, a distanței în timp; dincolo de timpul concret, istoric, le aduce în durată mitică a unui timp etern, luminat de cumulul simbolic al celor 33 de ani de acumulări, de trepte inițiatice, de experiențe pământești și spirituale, în *cunoașterea* orientată spre ierarhia lumii, în *autocunoașterea* orientată spre etajele „trupului sufletesc”, un *athanor*, acolo unde sunt posibile revelațiile, stare de grație ce revelează esențele ultime, arhetipurile lumii, tiparele ei originare, revelații din care creatorul înțelege spirala mare a lumii/istoriei și locul lui în acest univers al potențelor pe care el are menirea de a le transpune în act – actul creator din care se naște poezia pentru a ajunge la noi. Imaginile din *sfințele lunci* trebuie să traverseze labirintul creației, dar și *sala luminată* a minții creatorului care le confruntă, le ordonează potrivit logicii, *nelogice*, la modul sublim, a creației pentru a aduce în dimensiunea *omului comun, de serie biologică*, umbra esențelor, a ideilor platoniciene, imuabile, eterne și reci, transpuse în semnul cald, comprehensibil, rezonator al limbajului poetic. Transformarea este o transfigurare, potrivit universului de gânduri ale creatorului. Imaginile, concrete în abstractul ideilor care le-au nutrit, acced, într-un efort susținut de mitizare și/sau mitologizare, spre mit, un mit personal care/prin care se materializează adevărul eului, transfigurat în rezolvarea lirică a intuiției metafactice, derivată din contemplarea esențelor.

Cel mai frumos poem eminescian și chiar „piscul universal al poeziei lui Eminescu”, așa cum îl considera G. Călinescu, *Luceafărul* este rodul acumulărilor cognitive și afective ale poetului, curgând ca un fluviu către piscul vârstei christice, vârstă care, în destinul omului Mihai Eminescu, marchează, într-o similitudine tulburătoare cu destinul pămânesc al lui Iisus Hristos, apogeul, în spiritualitate, și declinul, în trup, în plan omenesc, jertfa lui pentru adevărul poeziei, acesta fiind momentul în care mintea se întunecă și coboară în subterane din care nu va mai ieși pe deplin până la finalul vieții pământești, venit în noaptea de 14 spre 15 iunie 1889.

Nu doar opera eminesciană este, cum spune G. Călinescu, o „dramă simfonică cu întrebări și răspunsuri, cu teme și comentarii muzicale”, ci însăși viața lui, constituită, prin sensuri și semnificații, în destin exemplar, este o dramă simfonică, dramă în care întrebările rămân la fel de dramatice și de actuale, dacă, în ucronie, o punem sub semnul unui potențial *dacă* și-i urmărim, factual, posibilele evoluții.

Dacă scriitorul se sigilează în opera lui, se poate spune că Mihai Eminescu și-a sigilat destinul de geniu în *Luceafărul*, poem devenit, astfel, mitul lui personal, reper esențial în mitologia lui, conținând, ca mit, așa cum sublinia Rosa del Conte, un *adevăr transfigurat*, „rezolvarea lirică a unei intuiții metafizice”.

În *Hyperion*, *pe deasupra mergătorul*, în tribulațiile lui, în ezitățile, îndoielile, aspirațiile lui, Eminescu figura și transfigura propria dramă pe care o conștientiza cu deplină luciditate, previzualizându-i consecințele, punctând etapele, probele inițiate, în scenariul destinului, pentru a accede la revelația de sine. Iar revelația aceasta îi numește/definește *starea*, îl așază în universul propriu, în lumea lui, a geniului, extrăgându-l din *cerul strâmt*.

Ceea ce e cu adevărat tulburător este faptul că Mihai Eminescu nu a avut, pentru performanța lui artistică, modele poetice, nu a avut înaintași în limba română pentru acest urcuș pe Golgota poeziei, care să-l conducă, să-i faciliteze revelația. De aceea, definiția pe care și-o dădea – *eu sunt organul prin care vorbește poezia* – trebuie înțeleasă în sensul unicității cuvântului materializat în imagine poetică, al singularității în destin, un destin presimțit ca dar/har și blestem, idee asupra căreia dădea un indiciu în nota de manuscris, Ms. 2275, care sugera geneza *Luceafărului*: „În descrierea unui voiaj în țările române, germanul K. (Richard Kunisch, autorul lucrării *Bukarest und Stambul*, n.m.) povestește legenda luceafărului. Aceasta e povestea, iar înțelesul alegoric ce i-am dat-o este că dacă geniul nu cunoaște moarte și numele lui scapă de noaptea uitării, pe de altă parte, aici, pe pământ, nici e capabil a fericii pe cineva, nici e capabil a fi fericit. El n-are moarte, dar n-are nici noroc. Mi s-a părut că soarta luceafărului din poveste seamănă mult cu soarta geniului pe pământ și i-am dat acest înțeles alegoric.”

Contemporanii au făcut caz de modestia lui Eminescu și, în parte, aveau dreptate. Era modestia omului Eminescu, care, ca om, prin condiția umană comună, se vedea egal în fața destinului, a finitudinii. Luciditatea cu care se integrează categoriei geniului ține, însă, de o *recunoaștere*, în raport cu sine, a singularității și unicității, condiție în care, raportându-se corect la universul propriu, își însușea datele și își asuma responsabilitățile față de menirea/misiunea care-i reveneau ca geniu.

Pendulările Luceafărului între *a fi și a avea*, între *a fi și a deveni*, situându-l, când în ipostază contemplativă, când titaniană, urmăresc concretizarea stărilor ființiale din paradigma divinului, eternului, infinitului în cea a teluricului, terestruului, limitei. Integrat, prin nume, supracategoriei, numit de Demiurg *Hyperion*, el aparține, așadar, cosmicului, absolutului. Trăiește, prin urmare, spune Matei Călinescu, în *lumea necesității absolute*, lume în care „singura și înalta lui libertate stau în înțelegerea

acestei necesități”, pe care, inițial, o refuzase, cerând Tatălui ceresc, simbolul necesității cosmice, opusă celei terestre, simbol, deci, al „conștiinței universale a necesității”, eliberarea („Și din repaos m-am născut/ Mi-e sete de repaos.”) și integrarea în teluric, în efemer, lumea necesității secondate de întâmplarea care promite fericirea prin iubire.

Aspirația lui Hyperion, motivată ca dorință specifică omului de a cunoaște, în durată ce i s-a dat, o fericire, chiar iluzorie, nu se poate realiza, iar această imposibilitate îl stigmatizează, prin unicizare, și-l fixează în condiția lui de geniu. Traversând etapele de la aspirație-dorință-cerere formulată în act-faptă (drumul interstelar străbătut în zbor până la marginile universului pentru a cere Demiurgului absolvirea de nemurire) și până la dialogul revelatoriu cu Demiurgul, el evoluează de la rebeliunea, răzvrătirea titaniană, la înțelegerea antinomiilor ce despart cele două lumi – a limitei și a eternului, și, simultan, asumarea condiției de nemuritor. Era acesta, nota I. Negoitescu, chiar drumul lui Eminescu „de la mitos la magie și de la magie la virtuozitate”, adică, „de la mitosul neantului la mitosul verbal”. Acum are loc *separarea* de lumea iluziei („Trăind în cercul vostru strâmt/ Norocul vă petrece/ Ci eu în lumea mea mă simt/ Nemuritor și rece.”).

Geniul a conștientizat *pereții peșterii*, caracterul iluzoriu al umbrelor proiectate pe pereții acesteia și, din înalt, din perspectiva unui *aleph* supratemporal, își asumă condiția de observator al spectacolului de măști, *alte măști, aceeași gamă*, pe care-l va numi, în metaforă și simbol, în *Glossă*, adoptând ca soluție existențială *ataraxia*, concepția potrivit căreia omul trebuie să tindă spre o stare de perfectă liniște sufletească prin detașarea absolută de frământările lumii. S-a spus, de altfel, că *Glossa*, continuare a poemului geniului, radicalizează atitudinea lui Hyperion, care, în finalul *Luceafărului*, sfârșea prin a-și asuma glacialitatea condiției de nemuritor, delimitându-se de lumea norocului, supusă întâmplării, iluziei, limitei, rămânând în lumea lui, „nemuritor și rece”. Este starea indiană desprinsă din *Dhammapada*, pe care Amita Bhose o indica, prin această trimitere: „Lumea este o boabă de spumă; e ca un miraj. (...) Proștii se pierd în ea, dar înțeleptul rămâne detașat.”, drept sursă posibilă livrescă pentru sugestia detașării, a aspirației nirvanice, identificabilă și în *Rugăciunea unui dac*. Starea adoptată și asumată de Eminescu este, prin urmare, a înțeleptului, care rămâne, cu trupul, în lume, detașându-se de ea prin spirit, creându-și propria *cetate de scăpare* în gândul dezmărginit ce conduce la revelație, la creație.

Suprapunerea vârstei christice nu este absolută, în sensul unei potriviri totale. Iisus Hristos se dăruiește prin sacrificiu, ca jertfă supremă pentru răscumpărarea păcatelor lumii; Mihai Eminescu se dăruiește misiunii harice, *arzând*, ca jertfă, prin autodaféul combustiei interioare, pe

propriul rug până la arderea finală, absolută, ce-i permite o reînviere simbolică, asemenea Păsării Phoenix, invocată în *Oda (în metru antic)*: „De-al meu propriu vis mistuit mă vaiet,/ Pe-al meu propriu rug, mă topesc în flăcări...;/ Pot să mai reviu luminos din el ca/ Pasărea Phoenix?// Piară-mi ochii turburători din cale,/ Vino iar în sân, nepăsare tristă;/ Ca să pot muri liniștit, pe mine/ Mie redă-mă!”

La capătul experienței inițiatice, experiență care l-a purtat în lumea contingenței cosmicului și în lumea necesității teluricului terestru, supusă limitei, experiență care viza, în proiect demiurgic, materializarea aspirației la fericirea prin iubire, înțelegând, comprehensiv și afectiv, în dialogul cu Demiurgul, incompatibilitatea dintre cele două lumi, antinomiile lor, pentru Luceafăr, iubirea pământească „nu-i mai înseamnă nimic”, interpretează C. Noica, punctând multitudinea de sensuri ce răzbat dintr-un cuvânt, dintr-o stare, supuse lucidității rațiunii. Contrariile se atrag, aspirând spre iubirea *cealaltă*, dar nu se pot armoniza. Fiecare va sfârși prin a rămâne în lumea lui: fata, „făptură individuală”, stând „sub semnul norocului, al întâmplării, al contingenței”, în lumea iluziei, trăind o iubire iluzorie alături de cel ales, de aceeași condiție ca și ea. Ea a finalizat propriul scenariu de inițiere: „Natura generală, singură ar aduce necesitatea. Dar sub care necesitate să se rânduiască fapta de jos? Pe care s-o invoce? Mireasa cărei legi să fie?”, puncta C. Noica, și conchidea: „Lumea necesității și lumea contingenței nu s-au întâlnit”, dar „s-au căutat”. Mai important, așadar, decât întâlnirea, armonizarea, rămâne căutarea. Lumile se separă: „Luceafărul se trage îndărăt în nefericirea sa de a se fi născut «nemuritor și rece»; lumea aceea de jos a învățat cu adevărat să-și ridice privirile către el, sau către altul ca el, de parcă ar sta să spargă cercul său cel strâmt, în care doar norocul o petrece”.

Trecerea geniului prin lume nu este indiferentă, „lasă în urmă-i o dâră de lumină și un zvon al ordinii”. *Trup sfânt și hrană sieși*, nutrind idealul unei iubiri pancosmice, absolută și totală în implicațiile sensurilor ei cosmice. După model christic, tot așa cum trecerea lui Iisus Hristos nu a fost indiferentă, contaminând-o spiritualicește cu imperativul iubirii și al jertfei în orice act ziditor, nici trecerea lui Mihai Eminescu nu o lasă indiferentă: „Trecerea lui Eminescu prin lumea noastră, ce extraordinară ordine a a dus ea, câtă *ființă* n-a instituit, cu toată nefericirea și dezordinea din el! Dacă astăzi ființa românească ține este într-o măsură, poate încă nedeplin lămurită, dar sigură, pentru că a trecut Eminescu prin lumea ei.”

Semnele trecerii lui Mihai Eminescu prin literatura română se simt/resimt pe tot parcursul literaturii secolului al XX-lea și ating apogeul

reflexivității în poezia lui Nichita Stănescu, începând cu *Dreptul la timp* și culminând, în 1966, cu *11 Elegii*, anul în care atingea și el apogeul vârstei christice.

Pe calea poeticității, fulgurată de Mihai Eminescu, Nichita Stănescu visa o poezie „după nevoile revelației”, în acord cu modulațiile gândirii, ale trăirii interioare, revelație care făcea din sufletul poetului centrul de rezonanță al lumii, un *aleph* borgesian, locul de intersectare a fulgerelor tuturor inefabilelor și virtualităților de simțire poetică: „Visam să creez poeme în care dispersarea nodurilor de tensiune să nu fie ritmică, ci plasată numai după nevoile revelației, împrumutând câte ceva din construcțiile foarte moderne ale muzicii simfonice contemporane sau, mai rar și cu mult mai târziu, câte ceva din tendința spre ființa pregătită de tatonări, înfiripată și, după aceea, iar pierdută în tatonări, a muzicilor primitive, relevate mie în chip natural...”

Fără Mihai Eminescu și *dăra* lui de lumină, fără acel *zvon al ordinii*, fără experiența lui poetică, esențializarea, abstractizarea expresiei poetice, lăsată să exprime fragranța ideii în defavoarea descriptivismului *poeziei leneșe*, nu ar fi fost posibile. Starea metafizică a poeziei a fost creată de Mihai Eminescu. Nichita Stănescu doar se instalează în ea și își construiește propriul univers, trasându-și căile, drumul său, doar al său, în poezia română.

Anticipată în *Cântec*, poezie inclusă în *Dreptul la timp*, prin versurile „Tăcerea mea aude nenăscuții câini/ pe nenăscuții oameni cum îi latră”, coroborată în *Îndoirea luminii* („Încercam să încordez lumina,/ asemenea lui Ulise arcul în sala/ de piatră a peșitorilor./ Încercam să-ndoi lumina/ ca pe o ramură a cărei singură frunză/ era soarele./ Dar lumina, vibrând rece, îmi smulgea/ brațele,/ și ele-mi creșteau uneori la loc,/ alteori, nu”, „Încercam să-ndoi lumina. (...)/ Totul devenea departe/ ca inima înainte de moarte./ Totul era mai aproape de mine/ decât retina ochiului rănită de lumină”, „Încercam să încordez lumina/ când arcul ei destins deodată/ mă azvârli în sus. (...)/ Și cum eu însumi fulgeram,/ desprins de pe pământ ca dintr-un nor,/ parcă eram și nu eram/ înspre trecut, din viitor,/ înspre ce-a fost din ce va fi,/ un număr descrescând/ cinci,/ patru,/ trei,/ din zece mii, sau poate chiar din mii de mii”, „Astfel ajungeam din urmă și treceam/ mai departe de spinii luminii,/ de vechi imagini rupte din pământ”, „Am căzut în propria mea inimă/ asemenea nisipului în clepsidră./ Am căzut în propria mea inimă de copil/ la fel cum se prăbușește-n iarnă un cal./ Am căzut într-o inimă pe care/ atingând-o cu mine însumi/ o făceam să existe din ce în ce mai puțin/ și mai stins./ Fiecare bătaie a ei undula tot mai întins/ și eu înotam, înotam și fiecă lovitură/ de braț împingea,/ de jur împrejurul meu, tot mai departe,/ țărmurile./ Și înotam, înotam/ în mijlocul unei mări a candorii,/ a singurătății, a lucrurilor de demult./ Înotam, într-un

plutitor/ și transparent ocean, înotam”, „Totul se începea din această-mpplinire./ Speranța era mai deasă decât lumina.// Ceea ce învingea devenea real/ ca o pregătire solemnă/ pentru răsăritul soarelui/ văzut de ochiul noului născut.”), o artă poetică *sui generis*, despre condiția creatorului, unde efortul demiurgic al omului în lupta cu invizibilele și imponderabilele lumii celei aievea urcă o altă treaptă în abstractizarea până la ermetismul ezoteric, dimensiunea reflexivă atinge apogeul în *11 Elegii*. Mai mult, *Îndoirea luminii* este o artă poetică referitoare la *intrarea în muncile de primăvară* a poetului, munca lui cu virtualitățile latente ale cuvântului pentru a deveni necuvânt. *Îndoirea* se referă, în acest sens, la *supunerea* cuvântului, *potrivirea* lui în arhetipurile sufletului, *potrivirea* adevărului pe care să-l reveleze și afirmarea, *ipso facto*, a victoriei creatorului.

11 Elegii, preciza Nichita Stănescu, este „un zid cu două ferestre”, una spre național, alta spre universal. Mai mult, „este singura mea carte *trăită*” (s.m.), cartea care, la culmea vârstei revelatorii, vârsta chistică, l-a sorbit, așa cum soarele geniului îl sorbise din popor pe Eminescu, solicitându-i o încordare irepetabilă a spiritului, pe care o contempla în același cutremur al întregii ființe: „Dacă ar fi să o mai scriu o dată, este singura carte pe care aş refuza să o mai scriu. A costat prea scump. Astăzi mă uit la *11 Elegii*, cum se uită doctorul Barnard la pacientul Bliberg. Mă tot întreb: mai ține-n ea inima de-atunci? Când o va respinge?”

Poemele, cele 11 elegii, în fapt, 12, cu anti elegia *Omul-fantă*, „poeme general umane și profund naționale totodată”, țin încă în ființă inima poetului, transplantată în trupul elegiilor, și sintetizează dimensiunea românească a ființei/existenței, având „ceva din motivele geometrice ale covoarelor populare oltenești, care nu sunt făcute pentru a călca cu piciorul pe ele, ci cu privirea, fiind alcătuite să împodobească pereții, iar nu podelele”.

Poezia română care cunoscuse cuvintele, în valențele lor metaforice, efect al valorificării latențelor virtuale ale cuvântului ce exprimă adevărul, cunoaște acum *necuvintele*, tăcerile de dincolo de cuvinte, tăcerile dintre cuvinte, dintre sunete și litere, completându-i spectacolul cu latențe abia întrezărite, supunând expresia poetică unei *îndoiri* a fluxului conotațiilor până la multiplicitatea visată a sensurilor ce umpleau tiparul original al primei articulări, al primului om care a spus *lunii lună* și *ierbii iarbă*.

În înțelese nichitastănescian, *necuvintele*, „cuvintele în deplină libertate”, cum le vedea Nicolae Manolescu, acele *cuvinte* cu viața lor ca ființele vii, căci „ele sunt chiar ființe”, semănând *întrucâtva* și cu plantele, căci „ele sunt chiar plante”, cu păsările în zbor, având „un fel de a trăi al lor”, când, „libere”, „zboară în aer ca păsările”, sau atunci „când trăiesc în

simbioză cu creierul, cu coardele vocale, cu vălul palatin, cu limba, cu dinții, cu buzele”. Mărturisirea eseistică, urmând gândirea în simboluri, specifică poetului, are cadență de poem: „Ca și animalele, cuvintele se înmulțesc, au familia lor, se organizează în grupuri, pornesc la vânătoare, hăituesc sau unt hăituite. Sau aidoma plantelor, înfloresc, din timp în timp, citesc numai în anumite zone geografice, fac fructe, se scutură, însămânțează cel mai fertil pământ arabil al lumii, creierul uman. Cuvintele sunt animale și plante abstracte. Ele nu locuiesc de-a dreptul pe globul pământesc, ca animalele și plantele, nici pe emisfera sudică, nici pe emisfera nordică, ci locuiesc pe globul creierului și anume în atmosfera globului creierului, în acea atmosferă abstractă, în care chiar și stelele cerului pătrund nu prin ele însele, ci prin numele lor. Prin numele frumoase pe care le poartă de obicei razele și lumina. O, dar ar putea să existe cuvinte în sine, așa cum există animalele și plantele, așa cum lucrurile există în sine! (...) Cuvintele își au rădăcina în creierul uman și atunci sunt aidoma copacilor, sunt plante, dar după aceea pornesc spre sfera abstractă a auzului, în care și locuiesc un timp. Adorm în literă scrisă ca să se trezească alergând pe limbile vorbitoare. Ele sunt asemenea vântului, mereu gonite din urmă de-mpușcătura privirii, de explozia timpanelor”.

Un plus de semnificație aduce, în clarificarea acestui simbol care duce poeticul în zona abstractului, Alexandru Dan Condeescu, pentru care *necuvintele* erau „combinațiile de metafore prin care el (Nichita Stănescu, n.m.) încerca să ia mlaie de pe stările sufletului, de pe bătăile inimii, de pe pulsațiile creierului”.

Asupra elegiilor revenea Nichita Stănescu în convorbirile cu Aurelian Titu Dumitrescu din *Antimetafizica* (1985). Precizările, nuanțările lui luminează și iluminează opera din interiorul athanorului, al laboratorului propriu de creație: „Pricinile îndepărtate și de fond ale cărții numite *11 Elegii* (de fapt, sunt 12 elegii) și care, inițial, purta și titlul *Cina cea de taină* (unde fiecare elegie cuprindea un apostol și antielegia juca rolul lui *Iuda*), deci pricinile de străfund ale acestei cărți au o natură simplă și complexă totodată. Simplă, în sensul că este o *carte a rupturii existențiale*, chiar a eposului existențial, dacă vrei să-l numim așa, starea gălbenușului și a albușului, în situația de a alege alt ou de var. Un fel de întorsură a Buzăului, intrarea în noțiuni prin lovirea de o altă platformă a existenței. Dar pricinile cele mai valide sunt cele complexe, pentru că ele provin dintr-o redimensionare a materialului fundamental uman, nu a trupului perisabil, ci a cuvântului imperisabil. Contemplarea umanității prin cuvânt minimizează fiziologia umană în favoarea gramaticii umane. Spus astfel, e foarte simplu, de trăit e cu mult mai complicat (s.m.)”.

Experiența esențială care stă la baza elegiilor este experiența cuvântului, la care ajunge prin grația revelației, dedusă din mărturisirea genezei elegiilor scrise „în decurs de două zile și două nopți”, „într-o cameră cu pământ pe jos, la marginea Bucureștilor”, „într-o *foame și puritate trupească absolută* (s.m.)”, un *catharsis* complet și absolut, al purificării de timp și de lutul cărnii cu greutatea instinctelor lui, lăsând doar invazia spiritului să lucreze prin dicteu inspirat, să dicteze imaginile pe care poetul le culege și le așează în tiparele arhetipale ale gândului. De aceea, senzația dominantă e că nu Nichita Stănescu scrie poezia, ci poezia îl scrie pe el însuși, că e *condus* spre această stare de grație.

Fraza poetică atinge curba maximumului de ezoteric, o parcimonie îndărătnică ține exotericul la marginea gândului. În teritoriul sacru și sacralizat al acestor elegii, receptorul poate ajunge urmând același traseu spiritual, cu aceeași foame și puritate trupească absolută, necesare instalării în absolut. Analogiile insolite, îndeterminările, nu doar temporale sau spațiale, ci încifrări ale unor sensuri, ale unui sens care transcende, inefabilul, inefabilele toate rezultă din capacitatea enormă de a prinde zborul cuvintelor în avântul lor spre completitudinea și dezmarginirea spiritului, în fluiditatea heracliteană, care surprinde, în fotografie eleată, umbra unui gând răsfrânt în oglinda meditației: „El începe cu sine și sfârșește/ cu sine./ Nu-l vestește nicio aură, nu-l/ urmează nicio coadă de cometă./ Din el nu străbate-n afară/ nimic; de aceea nu are chip/ și nici formă. Ar semăna întrucâtva/ cu sfera,/ care are cel mai mult trup/ învelit cu cea mai strâmtă piele/ cu puțință. Dar el nu are nici măcar/ atâta piele cât sfera./ El este înlăuntrul – desăvârșit,/ și,/ deși fără margini, e profund/ limitat./ Dar de văzut nu se vede./ Nu-l urmează istoria/ propriilor lui mișcări, așa/ cum semnul potcoavei urmează/ cu credință/ caii.../(...) El este înlăuntrul desăvârșit,/ interiorul punctului mai înghesuit/ în sine decât însuși punctul.”.

Acest *El* misterios, care poate fi, deopotrivă, trup, suflet, Univers absolut și etern, Dedal – constructorul labirintului, poezia, cuvântul, dilată marginile înțelesului, răsfrângând, în cupa metaforei, profunzimile gândului și ale ideii, odată cu dificultatea raportării la un adevăr poetic, pe care receptorul îl crede, în esență, singular, unic. Din dedicație – „lui Dedal, întemeietorul vestitului neam de artiști, al dedalizilor”, creatorul labirintului, în mitologia greacă, s-ar putea deduce că poetul însuși este un Dedal, un constructor de labirinturi în trupul de sunete și litere al cuvintelor, labirint în care cititorul se poate pierde/rătăci în absența unei călăuze care să-i arate drumul.

Celelalte elegii nu fac decât să construiască acest labirint dedalic, în care întortochelele ce produc posibilele rătăcirii sunt date de *întortochelele* de sens ale cuvintelor – de la aparența denotației la genunile conotațiilor,

la prăpăstiile lor, unde „totul este inversul totului”, răsturnare a ordinii poetice prestabilite prin convenție literară, pe care Nichita Stănescu o răstoarnă, preferând cuvântului, *necuvintele*, acele goluri și tăceri care, ca elementele nonverbale și paraverbale, însoțesc mesajul și potențează, odată cu sensul aparent, virtualitățile latente care-i întrețin și frumusețea, și misterul, pe ideea caracterului inepuizabil al misterului lumii și eului. Aici, în mister, probabil, „dorm eu, înconjurat de el”. Tot aici: „Bat din aripi și dorm –/ aici,/ înlăuntrul desăvârșit,/ care începe cu sine/ și se sfârșește cu sine,/ neurmat de nicio coadă/ de cometă.”

În interioritatea absolută a cuvântului, ca-n atomul, *mult mai mic ca boaba spumii*, responsabil de nașterea lumilor în *Scrisoarea I* de Mihai Eminescu, se află conținut *totul* – memoria, ca istorie și mit, a umanității și a individului, memoria cuvântului cu poveștile lui de sens – istoricitate, etimologie, devenire, mitizare, un tot care descrie infinite și continue cercuri concentrice, în perimetrul cărora își află locul, starea, trăirile eul în relația complexă și multiplicată cu lumea, cu timpul, cu ceilalți, cu sine. Determinările care continuă sunt, în exclusivitate, determinările cuvântului, întrucât, totul fiind o iluzie, eul se situează într-o succesiune de stări iluzorii, aluzia la mitul peșterii, din *Republica* lui Platon, diversificând posibilitățile de interpretare. Cuvântul, în sine, este „înlăuntrul desăvârșit”, peștera în care se proiectează *umbrele*, iluziile. Eul este, în acest context, tot un *înlăuntru*, circumscris iluziei iluzoriului, unul, însă, care conștientizează situarea în sinele propriu, având posibilitatea unei proiecții în exterior, ca posibilă ieșire din sine. Ieșirea ar circumscrie o altă realitate, realitatea exterioară, intersectată, nu suprapusă, celei interioare, care rămâne interioritatea sa proprie, ca absolut posibil. Deși cele două lumi se întrepătrund și se apropie, fără a se suprapue, nu există nicio posibilitate de transcendere. Ca în *Luceafărul*, lumile se caută, dar nu se întâlnesc, important fiind/rămânând faptul că s-au căutat și, căutându-se, se pot lumina și înțelege prin transfer reciproc de gânduri.

Neputând s-o stăpânească, dată fiind infinitatea și eternitatea ei, eul o poate mitologiza, populând-o, ca în *Elegia a doua*, *Getica*, dedicată lui Vasile Pârvan, cu zei: „În fiecare scorbura era așezat un zeu./ Dacă se crăpa o piatră, repede era sus/ și pus acolo un zeu. (...)// O, nu te tăia la mână sau la picior,/ din greșeală sau dinadins.// De îndată vor pune în rană un zeu,/ ca peste tot, ca pretutindeni,/ vor așeza acolo un zeu/ ca să ne-nchinăm lui, pentru că el/ apără tot ceea ce se desparte de sine.” Opțiunea pentru spiritualitate este primul pas către cucerirea virtualităților cuvântului, vizate pentru a umple spațiile absenței, tăcerile dintre cuvinte și necuvinte.

Când Nichita Stănescu mărturisea: „Dintre toate modelele existențiale, niciodată nu a făcut parte și Eminescu”, sensul delimitării/excluderii

nu privea o respingere/negare a lui Eminescu (după cum nici una a lui Lucian Blaga, Tudor Arghezi sau Ion Barbu, în fapt, *tipul existențial* reprezentat de aceștia), în opera, „copleșitoare”, a căruia găsea, ca-ntr-un cristal, portretul omului, „fără nicio fisură morală”, ci un mod de a sugera *saltul* pe care el l-a făcut, odată cu fenomenul spiritualității poetice românești. Din motivul necesității unei independente care să-i afirme originalitatea, el îmbrățișa un model „intim și fremătător” – modelul Vasile Pârvan, căruia îi dedica *Elegia a doua, Getica*. În „strălucirea, integritatea și patetismul” omului Vasile Pârvan, putea intui, mai mult decât la Eminescu, o *natură sublimă*, cea de *poeta vates*. Admirația lua ritmul poemului în *Vasile Pârvan – Stâlpul*; iar în *Elegia a doua, Getica*, admirația se manifesta ca o *tânjire* de a înțelege „măreția avertismentului său istoric”, pentru ca în *A unsprezecea elegie, Intrare-n muncile de primăvară*, să întrupeze ceva din făptura lui „vie și gânditoare”.

Stările poetului, ca stări ale eului în complexitatea relației vitruviene în roata timpului, trec, în *A treia elegie*, prin fazele contemplării: *contemplare, criză de timp* și iar *contemplare*, etape care au ca punct inițial *trezirea*: „Dacă te trezești,/ iată până unde se poate ajunge”, apoi, *dumirirea*: „Deodată ochiul devine gol pe dinlăuntru”, iar când, „ca un tunel, privirea/ se face una cu tine”, are loc *conștientizarea* multiplei relaționări în determinismul lumii.

În faza de contemplare, dintr-un punct *sub specie aeternas*, unde *tristețea* îl face să vadă „de jur împrejur”, „o sferă de vid”, eul se descoperă în centrul sferei de vid: „Stau în centrul ei și unul câte unul/ ochii din frunte, din tâmplă, din degete/ mi se deschid”, însăși cunoașterea se multiplică deschizând miriade de ochi care observă, investighează, sondează misterul lumii..

Se modifică raportul dintre eu și lume, dispar granițele dintre visceral și real. Simbolismul ochiului reflectă toate aceste metamorfoze, într-un panteism copleșitor, totul vede, parcă, totul are conștiință, încât nu numai omul privește, ci este privit de ochii multiplicați ai naturii – ochii frunzelor, ai copacilor, ai lucrurilor.

Tot *tristețea*, acutizând senzațiile, îl face să audă, *deodată*, cum „aerul urlă”, cum „își scutură păsările în spinarea mea”, iar ele „se înfig în umeri, în șiră,/ ocupă totul și nu mai au unde sta.”. Cunoașterea își ramifică unghiurile: „În spinarea păsărilor mari/ se-nfig celelalte./ Frânghii zbătătoare le târăsc,/ acvatice plante. (...)// Fluviu de păsări înfipse/ cu pliscurile una-ntr-alta se agită/ din spinare mi se revarsă/ spre o mare-nghetată, neînnegrită./ Fluviu de păsări murind,/ pe care vor lansa bărci ascuțite/ barbarii, migrând mereu spre ținuturi/ nordice și nelocuite”.

Starea de contemplare ascute simțurile, văzul se multiplică, auzul reține sunetele și ultrasunetele până la sentimentul pierderii în undele

timpului, resimțit ca o *criză de timp*: „Dar mai degrabă,/ ea, privirea, ne ține/ la un capăt al ei fructificați.// Suge din noi cât poate/ părând a ne-arăta/ îngerii copacilor și ai/ celorlalte priveliști.”

Lumea ca multivers schimbă unghiurile de investigație, cuantele modifică, sub observație, undele lumii: „Copacii ne văd pe noi,/ iar nu noi pe ei.// Ca și cum s-ar sparge o frunză/ și-ar curge din ea/ o gărlă de ochi verzi.”

„Suntem fructificați”, echivalent al posibilei sintagme „Suntem crucificați”, pe secunda clipei care trece, absorbiți în *vacuum* ca-ntr-un sorb al timpului: „...Atârnăm/ de capătul unei priviri/ care ne sugerează.”

Ieșirea din *criza de timp* îl repune în starea de contemplare. Atunci, fulgurant, ca-ntr-un flash, *se arată*, prin revelație, o *lume*, lumea sa, ca proiecție a capacității de *îndoire a luminii*: „Se arată fulgerător o lume/ mai repede chiar decât timpul literei A./ Eu știam atât: că ea există,/ deși văzul dinapoia frunzelor nici n-o vedea.”. *Arătarea* lumii îl readuce în situația de a *recădea* în starea de om: „Recădeam în starea de om/ atât de iute, că mă loveam/ de propriul meu trup, cu durere,/ mirându-mă foarte că-l am.”. Toate și totul în dimensiune mitică, mit al eternei reînnoarceri, marcat ca succesiune de vederi și uitări, de reamintiri, prin străfulgerarea unui *déjà vu* repetabil: „Astfel mă încordam să-mi aduc aminte/ lumea pe care-am înțeles-o fulgerător,/ și care m-a pedepsit zvârlindu-mă-n trupul/ acesta, lent vorbitor.// Dar nu-mi puteam aminti nimic./ Doar atât – că am atins/ pe Altceva, pe Altceva, pe Altunde// care, știindu-mă, m-au respins.// Gravație a inimii mele,/ toate-nțelesurile rechemându-le/ mereu înapoi. Chiar și pe tine,/ rob al magneților, gândule.”

Contemplația înseamnă/presupune oprire, momentul eleat al vederii din toate părțile, momentul simultaneității specifice Creatorului în momentul facerii lumii. Plasat el însuși în acest punct, eul vede *lupta dintre visceral și real*, dintre neființă și ființă, dintre materie și spirit, și o pune sub semnul timpului istoric. El este, asemenea lui Dante care iese din pădurea întunecată a Evului Mediu, „învins în afară”, retras în „chiliile roșii și albe ale sufletului meu”, producând o revoltă: „propriul meu trup nu/ mă mai înțelege și/ propriul meu trup mă urăște/ ca să poată exista mai departe/ mă urăște”. E revolta *visceralului* împotriva *realului*, a dezordinii împotriva ordinii. Are loc astfel o reasezare a haosului, prăbușirile în sine, vizând, paradoxal, tocmai reordonarea: „Astfel,/ el se grăbește să se prăbușească/ în somn,// seară de seară;/ și iarna/ din ce în ce mai puternic se înconjoară/ cu straturi de gheață,/ cutremurându-se și izbindu-mă și/ scufundându-mă adânc în el însuși,/ voind/ să măucidă ca să poată fi liber/ și neucigându-mă/ ca să poată fi, totuși, trăit de cineva.”

„Durere a ruperii în două a lumii”, *noua ordine*, rezultată din reșezarea/reordonarea haosului nu răstoarnă vechea ordine a dualității. *Refacerea din interior*, „potrivire de jumătăți”, este facilitată de acele „ruguri în așteptare”, sub „ample, întunecoase procesiuni cu o aură de durere”, sugestie a spiritului, a luminii care întreține „flacăra înceată, atât de înceată”, care întreține viața, menținând flacăra speranței, „ridicarea ei”, urmată de „aprinderea rugurilor”, „așteptata,/ prevestita, salvatoarea/ aprindere-a rugurilor”.

Explorarea lumii are sensul aceleiași dualități, dată, pe de o parte, de „izbirea solemnă a jumătăților rupte”, iar, pe de alta, de *tentația realului*, către care înclină balanța gândului, gând care răsfărânge, în acest instantaneu, visul, opțiunea și realitatea opțiunii. Rațional, înscris în timp și durată, eul („...condamnat pentru neștiință,/ pentru plictiseală, pentru neliniște,/ pentru nemișcare./ Sentințe scrise în limba sâmburilor.) este ispitit de lume să i se deschidă și să i se alăture. Înțelege, astfel, că în *perpetuă așteptare*, el participă la *încordarea înțeleșurilor* „în ele însele”, până când, într-un transfer continuu al metamorfozelor eterne, „iau forma merelor, frunzelor, umbrelor, păsărilor”, imagini multiplicat ale potențelor omului, în posibilitatea actualizării revelației în actul creației.

Experiența cuvântului întâmpină în, *A șasea elegie. Afazia*, o pledică – starea de afazie, dificultatea opțiunii: „Stau între doi idoli și nu pot s-aleg (...)// Stau între două gropi și plouă mărunț/ și apa roade pământul cu dinți/ de șobolan înfometat./ Stau cu o lopată în mână, între două gropi,/ și nu pot, în ploaia mărunță,/ să aleg prima pe care voi astupa-o/ cu pământul mușcat de ploaia mărunță.”, de unde dificultatea materializării în carnea cuvântului revelatoriu – „stau și nu pot să aleg”, căci sensurile se întunecă, se ermetizează.

Leșirea din impasul libertății de a alege, al liberului arbitru, se clarifică în *A șaptea elegie* prin *opțiunea la real*, opțiunea *pentru real*, și refuzul alternativei sacrului, odată cu lăsarea/delăsarea sub jugul timpului: „mă las pierit de toamnă”, „Niciodată n-am să fiu sacru. Mult,/ prea mult am imaginația/ celorlalte forme concrete.” Deși opțiunea la real, „în numele căilor”, „în numele păsărilor”, pare dominantă, prin imaginea zborului, „în numele zborului”, intuind forța interioară de care ființa dispune („Cred că am aripi, dar ele/ nu se văd...”), lăsând și/sau pregătind „totul pentru zbor”, „Totul,/ pentru a rezema ceea ce se află/ de ceea ce va fi./”, poetul lasă o șansă opțiunii la sacru, în *îmbrățișarea* care proclamă puterea extraordinară a iubirii: „Totul pentru a îmbrățișa,/ amănunțit, totul,/ pentru a pipăi nenăscutele priveliști/ și a le zgâria/ până la sânge/ cu o prezență.”.

Altă opțiune apare ca posibilitate în *Elegia a opta, Hiperboreana*, opțiune concentrată în enigmatica *Ea*: „Ea mi-a spus atunci, văzând lucrurile fixe/ ale alcătuirii mele:/ Aș vrea să fugim în Hiperboreea/ și să te nasc viu,/ asemenea cerboaiței, pe zăpadă,/ în timp ce aleargă și urlă/ cu sunetele lungi atârinate de stelele nopții.// La frig cu noi și la gheață!/ Îmi voi dezbrăca trupul/ și voi plonja în ape, cu sufletul neapărat,/ luându-și drept limită/ animalele mării. (...)// Ea aprinse deodată o lumină,/ de lângă genunchiul ei, verticală,/ sub o pălărie roșie/ virginală.// Aruncă lângă glezna mea o carte/ scrisă în cuneiforme. (...)// Ea își ridică deodată capul:/ deasupra ei aleargă globuri albe/ și norii se destramă în fâșii verzui./ Se-arată-o sferă cu întunecimi ca munții,/ pe care păsările stând înfipite-n ciocuri,/ cu pocnet greu de aripi, o rotesc.// Desigur, idealul de zbor s-a-ndeplinit aici./ Putem vedea mari berze-nfipite-n stâncă/ mișcându-se încet. Putem vedea/ vulturi imenși, cu capul îngropat în pietre,/ bătând asurzitor din aripi și putem vedea/ o pasăre mai mare decât toate,/ cu ciocul ca o osie albastră,/ în jurul căreia se-nvâрте,/ cu patru anotimpuri, sfera./ Desigur, idealul de zbor s-a-ndeplinit aici,/ și-o aură verzuie prevestește/ un mult mai aprig ideal.”

O posibilă interpretare ar identifica aici dimensiunea livrescă a cunoașterii prin plonjarea și confruntarea cu adevărurile revelate altora, în succesiune temporală, și pe care aceștia, învățații, înțelepții lumii, le-au formulat în cărțile lor. Ea, misterioasa, ar fi, în acest context, cartea universului plural, compensatoriu, care poate genera nașterea și renașterea spirituală. Hiperboreea ar fi, cum optează Ștefania Mincu, „spațiul cunoașterii vizionare”, un spațiu în care „se plonjează cu sufletul «dezbrăcat» de trup într-un ocean primordial, într-o apă «mărită», un fel de Valhalla a reveriei romantice”, „spațiu al unei viziuni totale, universale”, ca și al „dimensiunilor schimbate ale lumii”, în care își fac loc „browniene priveliști”, „supuse hazardului”. Experiența directă a cunoașterii lumii se prelungește și se completează prin experiența indirectă, a lecturii, generată de înțelegerea semnelor cărții, semne care conțin, în magia cuvintelor, o lume fascinantă, lumea ideilor.

Primele opt elegii par trepte urcate până la revelația unei lumi, contemplată în perfecțiunea arhetipului. *Elegia oului, a noua* relevă și revelează, prin simbolul oului, esența lumii, redusă la imaginea brâncușiană a oului primordial. Prezent în toate mitologiile, oul redă modelul arhetipal al cosmosului, conține, barbian, creatul și increatul, viața și moartea, și, nichitastănescian, nașterea sinelui din sine, a doua naștere, cea spirituală, ca efect al succesiunii revelațiilor eului în raportul complex cu lumea și cu sine. Nașterea sinelui din sine este o nouă facere a ființei care ia cunoștință de sine: „Într-un ou negru mă las încălzit/ de așteptarea zborului locuind în mine;/ stă unul lângă altul, nedezipit,/

sinele lângă sine. (...)// S-a așezat în mine o idee/ și mă clocește maternă.”. Cunoașterea care creează seria de nașteri și renașteri spirituale desface în fășii cercurile concentrice ale lumii, supunându-le propriei înțelegeri: „Ovă concentrice, negre, sparte/ fiecare pe rând și în parte./ Pui de pasăre respins în zbor,/ străbătând ou după ou,/ din miezul pământului pân' la Alcor,/ într-un ritmic, dilatat ecou./ «Sinele» încearcă din «sine» să iasă,/ ochiul din ochi,/ și mereu/ însuși pe însuși se lasă/ ca o neagră ninsoare, de greu./ Dintr-un ou într-unul mai mare/ la nesfârșit te naști, nezburață/ aripă. Numai din somn/ se poate trezi fiecare, –/ din coaja vieții niciunul,/ niciodată.”

În metaforă și simbol este încorporată, în fapt, o aventură a conștiinței ca relevare a posibilităților omului de a contempla ideea, de a vedea idei, de a avea intuiția destinului în fulgurarea clipelor ce se succed și care includ momente, aparent, aleatorii, ordonate, însă, în logica transcendentă, a destinului.

O idee dominantă a poeziei lui Nichita Stănescu, sugerată/conținută de/în *Cântec-ul din Dreptul la timp*, este ideea care vede în poezie o „semantică ce tinde către un cuvânt din viitor”, reflex al tristeții de acum care aude *nenăscuții câini*, din viitor, care-i *latră* pe *nenăscuții oameni*; e, așadar, sensul anterior, aprioric, al cuvântului ca semn, al semnificativului care precede semnificatul.

Omul-fantă („Omul-fantă are îndepărtate origini./ El vine din afară:/ din afara frunzelor,/ din afara luminii protectoare/ și chiar/ din afara lui însuși./ la ființă venind./ Astfel, el se umple/ cu imaginile diforme/ atârânăd lătoase la marginile/ existenței,/ sau, pur și simplu,/ el adulmecă existența/ și ia naștere lăsându-se/ devorat de ea./ Nu se știe cine mănâncă pe cine./ Omul-fantă azvârle mari piramide/ de vid/ peste mari deșerturi.”), închinată lui Georg Wilhelm Friedrich Hegel, ține locul unei *anti elegii*, fiind, în parabola intenționată de Nichita Stănescu, în *Cina cea de taină* a imaginarului său, echivalentul lui Iuda, trădătorul lui Iisus Hristos, al Noii Legi, reprezentată de Acesta.

Contrapus primei elegii („El începe cu sine...”), *omul-fantă*, o absență, așadar, apare exclusiv din exterior, contemplat ca *fisură*, prin care se poate vedea în virtualitatea concretă a Ideii – ideea de om, abstract și impersonal, idee care, teoretic, poate fi gândită ca *fantă*, absență, dar nu concretizată în tipar uman și, deci, nu trăită, căci „Omul-fantă vine din afară,/ el vine de dincolo/ și încă mai departe de dincolo./ Odată venit,/ nu se mai știe cine-a venit/ și cine într-adevăr e de dincolo/ și încă de mai departe de dincolo/ este”, până la abstragerea totală a concretului în abstract: „Totul e lipit de tot;/ pântecul de pântec,/ respirația de respirație,/ retina de retină.”, un fel de *quod erat demonstrandum*, din

care Ștefania Mincu reține ideea potrivit căreia „identitatea pură nu poate fi explorată”, fiind „imposibil de conceput”.

Dedicată, în viziune, *in abstracto*, lui Hegel, poezia este antihegeliană. Nichita Stănescu polemizează cu ideea conceperii *omului ca idee*, fără legătură cu *omul real*, care trăiește în timp și durată, supus finitudinii. *Reducerea la absurd* secătuiește omul de biografia trăirilor și-l aduce în situația, în ipostaza, trădătorului – trădător de sine, trădător de Dumnezeu.

Glacialitatea constatării coordonatelor ființiale ale *omului-fantă*, *fisura* care, prin absența realului în abstractul Ideii, crease premisele trădării, se prelungește, în contrast semantic și afectiv, în *Sunt, Elegia a zecea*, prin care Nichita Stănescu exprima, în multiplicitatea conotațiilor verbului *a fi*, un *rău absolut trăit de conștiința umană*, maladia de nevindecă a omului, „boala divină”, anume că, nota Ștefania Mincu, ea, conștiința, „poate imagina o perspectivă care să o transească”, fie „spre ideea absolută”, fie „înspre lumea concretă”, pe care „o poate exprima în cuvânt, dar nu poate trăi în limitele care i-au fost date”.

Recunoaștem aici ideea eminesciană a tragediei geniului, exprimată poetic în *Scrisoarea I*, prin drama *bătrânului dascăl*, avându-l ca punct de plecare pe I. Kant, în care figura disproporția dintre puterea urieșească a spiritului care poate cuprinde *nemargini de gândire* și precaritatea condiției fizice a omului „gârbovit așa cum este, uscățiv și de nimic”, aparent, dar care deține puterea universului: „universul fără margini e în degetul lui mic”.

Tonul elegiac atinge intensitatea unui *bocet* al ființei care suferă, deopotrivă, de conștientizarea unității dintre trup și suflet, dar și de teama de diviziune: „Sunt bolnav. Mă doare o rană/ călcată-n copite de cai fugind./ Invizibilul organ,/ cel fără nume fiind,/ neazul, nevăzul,/ nemirosul, negustul, nepipăitul,/ cel dintre ochi și timpan,/ cel dintre deget și limbă,/ cu seara mi-a dispărut simultan./ Vine vederea, mai întâi, apoi pauză,/ nu există ochi pentru ce vine;/ vine mirosul, apoi liniște,/ nu există nări pentru ce vine;/ apoi gustul, vibrația umedă,/ apoi iarăși lipsă,/ apoi timpanele pentru leneșele/ mișcări de eclipsă;/ apoi pipăitul, mângâiatul, alunecare/ pe o ondulă întinsă,/ iarnă-nghețată-a mișcărilor/ mereu cu suprafața ninsă./ Dar eu sunt bolnav. Sunt bolnav/ de ceva întreg auz și vedere,/ de un fel de ochi, un fel de ureche/ neinventată de ere.”

„Iată-mă, stau întins peste pietre și gem,/ organele-s sfărâmate, maestrul,/ ah, e nebun, căci el suferă/ de-ntr-un univers. (...)// Organul numit iarbă mi-a fost păscut de cai,/ organul numit taur mi-a fost înjunghiat/ de fulgerul unui toreador și zigator/ pe care tu arenă-l ai./ Organul Nor mi s-a topit/ în ploii torențiale, rezezi,/ și de organul Iarnă, întregindu-te,/ mereu te lezezi./ Mă doare diavolul și verbul,/ mă doare

cuprul, aliorul,/ mă doare câinele și iepurele, cerbul,/ copacul, scândura, decorul./ Centrul atomului mă doare,/ și coasta cea care mă ține/ îndepărtat prin limita trupească/ de trupurile celelalte, și divine./ Sunt bolnav. Mă doare o rană/ pe care mi-o port pe tavă/ ca pe sfârșitul sfântului Ioan/ într-un dans de aprigă slavă.”, se confesează poetul, în deplina conștientizare a condiției omului, implicând, simultan, ontologia și gnoseologia, ca modalități de cunoaștere și de situare în determinismul complex al lumii, luând simțurile ca „manifestări concrete ale receptării «vibrației» luminii”, sugerând că între trup, suflet și spirit există vibrații diferite, armonizate de specifice lungimi de undă.

În *Respirări*, Nichita Stănescu medita asupra relației dintre om și conștiință, nu atât în sensul unei rupturi, al unui *hiatus* între trup și suflet, materie și spirit, cât al unei independențe a fiecăruia: „Conștiința este independentă de organele de simț. Organele de simț nu au rolul decât al unor antene sau, ca să facem o metaforă, ele nu sunt decât niște coarne de cerb care împing aerul. (...) De la 300 000 km/sec., dacă degenerăm sau degradăm viteza luminii, între viteza *a* și viteza *b*, receptăm prin ochi spectrul. Scăzând în continuare viteza luminii, nu mai receptăm nimic. Într-o oarecare viteză mult scăzută, între baremul *f* și baremul *g*, receptăm mirosurile; scăzând în continuare viteza luminii urmează un hiatus după care, între limita *p* și limita *o*, receptăm gustul. Scăzând în continuare viteza, în lungime de undă lentă, după o pauză, avem senzația sonoră, apoi pauză, iarăși vibrație, pauză și, în fine, ondula oprită, anti lumina absolută: pipăitul. Evident senzația de căldură se intercalează undeva, în această scară de degradare a luminii”. Limbajul scientist preferat acum metaforei acoperă fantele de discontinuitate, decelat ca spații goale în percepția și reprezentarea proiectivă, imaginară, evidențiind preocuparea de clarificare a eului în rezonanța prezentului etern *sunt*.

Jelania poetului, plângerea lui, pusă, de obicei, în prelungirea ecoului jelaniei Inorogului din *Istoria ieroglifică* a lui Dimitrie Cantemir, a jalei doinelor, a *Psalmilor* arghezieni sau a *Odei* eminesciene, prelungiri posibile ale *plângerilor* lui Iov, dar, mai ales, a invocației expresioniste a lui Lucian Blaga, *Dați-mi un trup voi, munților!*, invocație care pornea din conștientizarea discrepanței dintre puterile nelimitate ale gândului urieșesc și limitele trupului, care-l țin pe om prizonier limitei, *zeitate înlănțuită de circumstanțe*, jelaniam, deci, are intensitatea trăirii autentice, convertindu-se, expresionist, într-o pledoarie pentru om, pentru recunoașterea dualității care-l ține, prin *trupul de lut pieritor*, limitat și imperfect, înlănțuit de puterea condiționărilor, dar care-l pot *dez-lănțui* prin puterea gândului demiurgic, prin conștiința infinită, date care-l unicizează în regnul animal și care-l fac irepetabil: „Nu sufăr ceea ce nu se vede,/ ceea ce nu se aude, ceea ce nu se gustă,/ ceea ce nu se miroase, ceea

ce nu încape/ în încreierarea îngustă,/ scheletică a insului meu,/ pus la vederile lumii celei simple,/ nerăbdând alte morți decât morțile/ inventate de ea, să se-ntâmpie./ Sunt bolnav nu de cântece,/ ci de ferestre sparte,/ de numărul unu sunt bolnav,/ că nu se mai poate împarte/ la două țâțe, la două sprâncene,/ la două urechi, la două călcâie,/ la două picioare în alergare/ neputând să rămâie./ Că nu se poate împarte la doi ochi,/ la doi rătăcitori, la doi struguri,/ la doi lei răgind, și la doi/ martiri odihnindu-se pe ruguri”.

Urând treptele cunoașterii, desăvârșind-o prin autocunoaștere, poetul ajunge la deplina înțelegere și conștientizare a situației în lume. El este, deopotrivă, un Sisif, Prometeu, un Heracles, reunind în sine puteri ilimitate. Devenirea în sensul aceluia *sunt* din elegia precedentă se desăvârșește în *A unsprezecea elegie. Intrare-n muncile de primăvară*, prin opțiunea fundamentală – *intrarea în muncile de primăvară*, anotimpul germinației, al renașterii permanente sub semnul miticei *eterne reîntoarceri*.

Reîntoarcerea echivalează cu *regăsirea de sine*, depășire a tragicului „Ca să pot muri liniștit, pe mine/ Mie redă-mă!” din *Oda (în metru antic)* a lui Mihai Eminescu, unde era vorba tot de o renaștere/reînviere, posibilă în alte ritmuri ale existenței. Una din *muncile de primăvară*, necesară pentru revigorarea ființei este munca asupra spiritului, ca *muncă de primăvară*, a vârstei aurale, de plămădire a ființei în ceea ce are ea unic și irepetabil sub aspect spiritual, caracterial, dar și a vârstei primordiale, în rezonanța *bucolicelor* lui Virgiliu – arat, însămânțat, pregătirea pentru etapele următoare ale anotimpurilor vârstelor omului. Arghezan, poetul este conștient de transferul de sens de la munca pământului la muncile spiritului, pentru a ajunge la pământul spiritului.

Conștientizarea acestei intrări coincide cu conștientizarea legăturii ancestrale cu pământul patriei: „A te sprijini de propriul tău pământ/ când ești sămânță, când iarna/ își lichefiază oasele ei albe și lungi/ și primăvara se ridică./ A te sprijini de propria ta țară/ când, omule, ești singur, când ești bântuit/ de ne iubire,/ sau pur și simplu când iarna/ se descompune și primăvara își mișcă spațiul sferic/ asemenea inimii/ din sine însuși spre margini./ A intra curățit în muncile/ de primăvară,/ a spune semințelor că sunt semințe,/ a spune pământului că e pământ!”.

E aici încifrată o dragoste pentru țara și pământul strămoșilor, patria dintotdeauna, din a cărei fragranță și autenticitate își trage sevele un patriotism ardent, exprimat ca o concluzie firească la capătul aventurii conștiinței care a străbătut labirintul straturilor spiritului. Ezotericul sfârșește în exoteric, reținând, prin oamenii-semințe, în simbolismul imaginilor poetice, ideea germinației permanente, ce presupune complementaritatea nașterii și morții, extreme ale cunoașterii și ființării în

timp și durată: „Dar mai înainte de toate,/ noi suntem semințele, noi suntem/ cei văzuți din toate părțile deodată,/ ca și cum am locui de-a dreptul într-un ochi,/ sau un câmp, pe care-n loc de iarbă/ cresc priviri – și noi cu noi înșine/ deodată, duri, aproape metalici,/ cosim firele, astfel ca ele/ să fie aidoma tuturor lucrurilor/ în mijlocul cărora trăim/ și pe care/ inima noastră le-a născut.// Dar mai înainte de toate,/ noi suntem semințele și ne pregătim/ din noi înșine să ne azvârlim în altceva/ cu mult mai înalt, în altceva.../ care poartă numele primăverii.../ A fi înlăuntrul fenomenelor, mereu/ înlăuntrul fenomenelor.// A fi sămânță și a te sprijini/ de propriul tău pământ.”.

Solidarizarea în/prin cuvânt îl solidarizează camusian, prin trecere simbolică de la *solitar* la *solidar*, cu sine și cu toți oamenii, reuniți prin apartenență la aceeași condiție – condiția umană.

În istoria literaturii române, atât Mihai Eminescu, dar și Nichita Stănescu au parcurs, în vremuri istorice diferite, un drum asemănător în labirintul spiritului poeziei, descoperind și redescoperind stări și trăiri care-i apropie ca *hemografi*, avatari ai aceluiași prototip orfic – Poetul autentic, poetul care vizualizează, ezoteric, viziuni din *sfintele lunci* și care le exprimă, concretizându-le, într-un limbaj exoteric, accesibil, deopotrivă, sacrului și profanului.

Ambii au fost contestați cu pasiune și vehemență, mai ales în perioada de după decembrie 1989. Recunoașterea și contestarea, extreme ale atitudinii față de opera și biografia lor, fac parte din destinul lor în posteritate. Asupra influenței covârșitoare a lui Mihai Eminescu, anunțată premonitoriu și vizionar de Titu Maiorescu la finalul primului studiu dedicat personalității omului și operei sale, *Eminescu și poeziile lui* (1889), este superfluu să revenim; asupra destinului postum al lui Nichita Stănescu, derulat între adulare și contestare (marii contestatari fiind Gheorghe Grigurcu, M. Nițescu și Marin Mincu), sigiliul final aparține lui Nicolae Manolescu, recunoscând în Nichita Stănescu, *probabil*, „cel mai original poet de după Al Doilea Război Mondial”, iar, în poezie, *pecetea* inconfundabilă a originalității poetice: „Pecetea pe care a pus-o el pe poezia noastră este inefabilă. Poetul cel mai ușor de recunoscut și mai greu de confundat dintre toți a creat o limbă poetică la fel de liberă și de încântătoare cum este zborul păsării în văzduh”.

Vârsta chistică, vârsta revelațiilor absolute, întoarce spiritul creator spre sine, îl reflectă în oglinda eternă a artei și îi reține, între variabilele firii, constantele urcate la apogeul înțelegerii comprehensive, afective, empatice, dându-i dreptul absolut la revelație.

BIBLIOGRAFIE

I. OPERA:

1. Mihai Eminescu, *Poezii*, Selecție, prefață, notă editorială, repere critice și bibliografie de Mihai Drăgan, Editura Institutul European, Iași, 1995;
2. Nichita Stănescu, *Ordinea cuvintelor*, I-II, Cuvânt înainte de Nichita Stănescu, Prefață, cronologie și ediție îngrijită de Alexandru Condeescu cu acordul autorului, Editura Cartea Românească, București, 1985;
3. Nichita Stănescu însoțit de Aurelian Titu Dumitrescu, *Antimetafizica*, Editura Cartea Românească, București, 1985;
4. Nichita Stănescu, *Respirări*, Editura Sport-Turism, București, 1982;
5. Nichita Stănescu, *Poeme de dragoste. Fals jurnal intim*, Antologie și prefață de Eugen Simion; *Album Nichita Stănescu* alcătuit de Mircia Dumitrescu, Colecția Opere fundamentale, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2008;

II. REFERINȚE CRITICE:

6. Amita Bhose, *Eminescu și India*, Colecția Eminesciana, Editura Junimea, Iași, 1978;
7. G. Călinescu, *Opera lui Mihai Eminescu*, I-II, Ediție îngrijită în redacție de Andrei Rusu; Repere istorico-literare alcătuite în redacție de G. Gheorghită, Editura Minerva, București, 1976;
8. Rosa del Conte, *Eminescu sau despre Absolut*, Ediție îngrijită și prefață de Marian Papahagi; *Cuvânt înainte* de Zoe Dumitrescu Bușulenga, *Postfață* de Mircea Eliade, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990;
9. Ion Negoitescu, *Poezia lui Eminescu*, ediția a III-a, Colecția Eminesciana, Editura Junimea, Iași, 1980;
10. Constantin Noica, „*Luceafărul*” și modelul ființei în *Sentimentul românesc al ființei*, Editura Eminescu, București, 1978;
11. Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008;
12. Ștefania Mincu, *Nichita Stănescu între poesis și poieis*, Editura Eminescu, București, 1991;
13. Eugen Simion, *Prefață* la Nichita Stănescu, *Poeme de dragoste. Fals jurnal intim*, Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2008.

DESPRE PRIVIRE

Cezar GENOIU*

Doamnelor și domnilor,

Suntem obișnuiți să trăim cu impresia că a vedea este un fapt simplu.
Deschidem ochii și lumea ni se oferă.

Spunem adesea, cu siguranță: „Am văzut cu ochii mei.”

Această formulă ascunde însă una dintre cele mai puternice iluzii ale modernității: iluzia că privirea ar fi un act neutru, gol, obiectiv.

În realitate, între ochi și lume nu se află doar lumina.

Se află limba în care gândim, memoria în care ne așezăm experiențele, educația care ne-a format, familia, pierderile, cărțile citite, așteptările, rănilor.

Noi nu vedem doar cu retina.

Vedem cu tot ceea ce suntem.

De aceea, doi oameni pot privi același lucru și pot vedea sensuri profund diferite.

Un apus poate fi, pentru cineva, doar un fenomen fizic.

Pentru altcineva, poate fi sfârșit.

Pentru altcineva, promisiune.

Privirea nu este un act rece.

Este un act uman.

Privită mai atent, această realitate ne conduce la un adevăr esențial:
fiecare privire este unică.

Fiecare dintre noi își construiește modul de a vedea dintr-o combinație irepetabilă de:

- experiență personală
- istorie familială

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Universitatea Hyperion din București.

- cultură
- accidente biografice
- memorie afectivă.

În acest sens, nu există două priviri identice.

Fiecare om intră în realitate dintr-un unghi care nu poate fi dublat perfect de nimeni.

Și totuși – aici apare un fapt paradoxal.

Deși fiecare privire este unică, există momente în care privim la fel.

Există situații, stări, imagini, în fața cărora reacțiile noastre par să se acorde:

În fața cerului,

În fața dorului,

În fața iubirii imposibile,

În fața singurătății,

În fața timpului care apasă.

Aici se deschide o întrebare mai adâncă decât pare:

Cum este posibil ca oameni diferiți, cu vieți diferite, să vadă, uneori, în același fel?

Răspunsul nu stă nici în biologie, nici în simpla coincidență.

Stă în cultura care ne precede.

Pentru că nu ne naștem doar cu ochi.

Ne naștem într-o lume de sensuri deja așezate.

Intrăm într-o limbă care nu ne oferă doar cuvinte, ci ne oferă deja un mod de a simți realitatea.

În cultura română, acest nucleu comun al privirii nu s-a constituit prin teorie, nici prin sisteme filozofice, ci prin poezie.

Nu prin definiții,

ci prin imagini.

Nu prin concepte,

ci prin emoții stabilizate în limbă.

Iar numele în jurul căruia această sedimentare a fost decisivă este Mihai Eminescu.

Eminescu nu mai este, de mult, doar un autor pe care îl citim.

El funcționează astăzi ca o structură adâncă a sensibilității noastre colective.

Prin felul în care a gândit:

- iubirea
- timpul
- natura
- singurătatea
- absolutul

el a dat o formă stabilă unor trăiri care, înaintea lui, erau difuze.
După el, ele devin moduri de a vedea.

De aceea, pentru noi:

- iubirea nu este doar relație, ci tensiune între dor și imposibil
- timpul nu este doar succesiune, ci presiune
- singurătatea nu este doar stare psihologică, ci adâncime
- cerul nu este doar spațiu, ci deschidere spre infinit

Acestea nu sunt simple influențe literare.

Sunt forme de percepție care s-au așezat în limbă și în conștiință.

Și aici se întâmplă inversarea de perspectivă:

Poate că nu noi îl privim, cu adevărat, pe Eminescu.

Poate că Eminescu continuă să privească lumea prin felul în care noi o privim.

Privirea fiecăruia dintre noi rămâne unică.

Dar există un nucleu comun al privirii noastre, un loc unde diferențele personale nu dispar, dar se acordă.

Iar acest nucleu comun — felul în care un popor întreg simte cerul, iubirea, dorul, timpul — poartă o amprentă eminesciană.

Nu pentru că toți îl citim.

Ci pentru că limba în care simțim aceste lucruri a fost decisiv modelată de el.

De aceea, ne putem întoarce acum la ideea de la care am pornit și o putem înțelege altfel:

Privirea nu este neutră.

Privirea nu este goală.

Privirea este locuită.

Iar una dintre marile conștiințe care locuiesc în felul în care vedem lumea este Eminescu.

Poate că adevărata lui posteritate nu stă doar în biblioteci, manuale sau ediții critice, ci în faptul că încă ne uităm la cer, la iubire, la pierdere și la timp într-un mod pe care el le-a stabilizat pentru noi.

Iar prin această privire comună, fără să știm, ne asemănăm unii cu alții mai adânc decât credem.

Vă mulțumesc!

BIBLIOGRAFIE

1. Mihai Eminescu, *Poezii*, Selecție, prefată, notă editorială, repere critice și bibliografie de Mihai Drăgan, Editura Institutul European, Iași, 1995;
2. Nichita Stănescu, *Ordinea cuvintelor*, I-II, Cuvânt înainte de Nichita Stănescu, Prefată, cronologie și ediție îngrijită de Alexandru Condeescu cu acordul autorului, Editura Cartea Românească, București, 1985;

FORMULE DE SUPRAVIEȚUIRE SPIRITUALĂ

Evelyn Maria CROITORU*

Cultura este oglinda umanității. Ea atrage atenția asupra nevoii și capacității omului de a-și construi și de a-și apăra propria lume. Depinde de noi toți cum folosim forța interioară care sălășluiește în fiecare, cum ne folosim energia, talentul. Pentru că forța spirituală a unui autor, a unui intelectual – în general – se măsoară după modul în care acesta știe și poate să-și impună perspectiva propriei gândiri, perspectiva propriei opere – justificare a existenței sale.

Eu sunt poetă, dar și om de comunicare și din această perspectivă văd și dezvolt omagiul meu. Cele 175 de scrisori ale mele pentru Mihai Eminescu sunt cele șapte volume de poezie – creație proprie, proiectele culturale și evenimentele pe care le inițiez sau la care colaborez. Sunt absolut convinsă că exemplele de bune practici pe care le putem oferi sunt mai folositoare studenților decât teoriile sterile. Eu vă voi prezenta câteva dintre activitățile omagiale la care am participat anul acesta – le voi denumi *Scrisori omagiale* – prima este reprezentată de o serie de intervenții în conferințe susținute în fața elevilor și studenților, intervenții pe care le-am intitulat „Eminescu, jurnalistul. Teme și abordări”. Am ales această temă deoarece Mihai Eminescu este cunoscut/studiat în special ca poet. Iată un scurt fragment:

Scrisoare omagială 1. Eminescu este considerat unul dintre cei mai talentați jurnaliști din toată istoria gazetăriei românești. Monica Spiridon, în cartea *Eminescu, proza jurnalistică* remarcă faptul că “nimeni nu a folosit cu o mai mare claritate decât Eminescu până și cele mai ambigue metafore, dotând speculația abstractă cu o plastică nemaîntâlnită până la el.” Publicistica eminesciană numără peste două mii de articole, cele mai multe la *Timpul*, ele tratează viața politică internă și internațională, situația economică, viața culturală. Eminescu se implică în campaniile de presă privind pierderile teritoriale, modificarea Constituției, răscumpărarea căilor ferate s.a.. Amploarea studiilor și poziția jurnalistului Eminescu în dezbaterele cotidiene ilustrează nivelul de informare și orizontul său intelectual. Activitatea publicistică începe în presa transilvăneană, *Familia, Albina*,

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

Federațiunea, apoi trece la presa ieșeană, *Convorbiri literare* și *Curentul de Iași*, continuă la București la cotidianul *Timpul* și se încheie la *România liberă* și *Fântâna Blandusiei*. Primele articole importante apar în *Federațiunea* de la Pesta în anul 1870 și se ocupă de dualismul austro-ungar; ele denotă o dinamică a gândirii orientată spre politică, spre viața tinerimii române, spre unitate națională și socială. În articolul „Echilibrul”, de pildă, Eminescu formulează ideea egalității în drepturi a tuturor popoarelor din imperiul austro-ungar. Mai târziu accentul pamfletar se va îmbogăți cu noi idei. Astfel, referindu-se la defavorizarea românilor transilvăneni, dar nu numai, Eminescu scria : “Toate aceste popoare sunt setoase de viață proprie și numai din egală îndreptățire a tuturor se naște echilibrul.”

Văzând istoria ca pe un mijloc de a întări conștiința națională a studenților români aflați la studii la Viena, Eminescu intenționa să mobilizeze tinerii români din toate provinciile, la mormântul lui Ștefan cel Mare de la Putna și în acest scop publică în *Convorbiri literare*, în 1870 – un articol despre serbarea de la Putna, programată să se desfășoare în anul următor: „Am putea să ne gândim mai serios asupra problemelor ce viitorul ne le impune cu atâta necesitate.” Eminescu vedea clar viitorul, proiecta asupra contemporanilor propria sa viziune, ideile sale de construcție a viitorului, el însuși fiind o conștiință românească activă. Îl regăsim în anul 1876, după o pauză de șase ani, la *Curierul de Iași*. Este considerat deja, conform opiniei unanime, un profesionist al gazetăriei. În aceeași perioadă publică în *Convorbiri literare*, articolul „Influența austriacă asupra românilor din Principate”, considerat a fi unul dintre cele mai puternice articole ale sale. Eminescu, printre multe alte idei, o formulează pe aceea că o singură clasă se cuvine a fi privilegiată, aceea care “exploatează de-a dreptul natura”, și anume țărănimea și că singure monarhiile pot garanta stabilitatea țării. Este un punct de vedere conservator, desigur, pe care îl exprima, să nu uităm, la doar 27 de ani. Relația omului de cultură cu timpul său, cu gândirea poporului său, este ilustrată de implicarea și încărcătura sa în tot ceea ce are legătură cu țara, cu poporul său și cu viitorul. Activitatea de jurnalist, poezia, proza, sunt mărturii ale identificării omului de cultură cu națiunea sa. Din noiembrie 1877, Eminescu începe colaborarea la cotidianul conservatorilor, *Timpul*, ca redactor și apoi redactor-șef. Este perioada campaniilor și pamfletelor, a celor cinci „Studii asupra situațiunii” (comentarii asupra Programului partidului conservator), articole considerate printre cele mai importante texte doctrinare ale lui Eminescu: “S-ar putea zice că aluatul din care se frământă guvernanții noștri e acea categorie de ființe fără avere, știință de carte și consistență de caracter, acei proletari ai condeului din care mulți abia știu scrie și citi, acei paraziți cărora

nestabilitatea dezvoltării noastre interne, defectele instrucției publice și golerile create în ramurile administrației publice prin introducerea nescotită a tuturor formelor civilizației străine le-au dat existență și teren de înmulțire.” Cu viziunea asupra trecutului eroic al românilor cronicarul timpului cere contemporanilor același înalt spirit. Dezamăgirea produsă de viața publică, de instituții, de politicianismul grotesc îl determină să strige în articole memorabile nevoia de asanare a vieții publice. ”În locul sentimentului public dezinteresat avem pasiuni politice, în loc de opinii avem rivalități de ambiții” scrie Eminescu în articolul „Patologia societății noastre”.

Eminescu a avut încă de tânăr conștiința unui făuritor de istorie, a unui deschizător de drumuri, și în acest scop și-a îndreptat toată atenția spre esența durabilă a poporului său. Cu o uimitoare putere de a vedea în viitor, el s-a folosit de documentele istorice, de tradiția populară, de măturile continuității limbii pe întreg teritoriul țării, spre a proiecta datele, esența devenirii poporului român. Vocea lui Eminescu a răsunat în presa vremii, încărcată de seriozitate și de o reală iubire de țară. Este o lecție de patriotism dată contemporanilor, o lecție pe care se cuvine să o repetăm la infinit. Poate așa, ființa națională va prevala în fața pericolului, tot mai accentuat, al globalizării. Pământul sfânt, limba păstrată curată, unitatea poporului, bunăstarea, sunt elemente ale idealului eminescian, exprimate cu ani în urmă, perfect valabile și astăzi. Este un motiv suficient pentru a ni le aminti cel puțin din când în când?

Scrisoare omagială 2. Conține aprecierea și argumentarea discursului imagistic pe care l-am oferit sub forma unei prefețe la un album *Eminescu* al artistului plastic Mihai Cătrună, album conținând peste două sute de lucrări dedicate lui Mihai Eminescu. Artistul provoacă privitorul să reflecteze la marile valori ale artei - literatură, filosofie, istorie, pictură – și o face într-o manieră nouă, inedită. Se naște o nouă estetică așezată totuși pe fundamentul clasic, dar cu reevaluarea tehnicii abordate, dovedind că arta este un proces îndelungat și complicat de autodefinire. Inovația conceptuală, prospețimea formelor, simbolistica, sunt câteva dintre elementele modernității pe care le regăsim la Mihai Cătrună, unul dintre artiștii care contribuie prin lucrările sale la promovarea dialogului dintre tradiție și modernitate îmbogățind scena artistică românească și pe cea universală. Prezența sa la *Salonul de Artă Modernă de la Bruxelles* din 2010 – finalizată cu un onorant loc trei în preferințele publicului, selectarea sa în *Albumul Internațional – Contemporary Artists* – între alți trei sute de artiști din peste cincizeci de țări, cele peste treizeci de participări la saloane de artă cu expoziții personale și de grup, participarea la cele unsprezece *Saloane Naționale Mihai Eminescu* de la

Palatul Parlamentului, toate acestea i-au adus aprecierea publicului și nenumărate premii; *medalia Teiul de Aur* – la Botoșani și *medalia Teiul de Argint* pentru revista de cultură *Eminesciana* sunt doar două exemple. Arta lui Mihai Cătrună vorbește publicului, creează totodată conexiuni între diferitele arte – literatura, grafică, pictură, pirogravură – oferă noi experiențe. Revista *Eminesciana* pe care a fondat-o și o conduce este un exemplu de bune practici în promovarea tinerilor talentați, cărora li se oferă o șansă de a fi cunoscuți și apreciați în lume. Ceea ce îl reprezintă cel mai bine pe artist este însă, omagiul oferit poetului Mihai Eminescu prin cele peste două sute de lucrări dedicate, omagiu concretizat prin explorarea diferitelor ipostaze lirice și transpunerea grafică și picturală a acestora. Mihai Cătrună deschide porți largi interpretării operei eminesciene către o infinitate de posibilități, antrenând atât privitorul cât și pe confrății artiști într-un proces perpetuu, unul prin care participarea acestora la existența artei plastice se dezvoltă și se maturizează. Artistul se situează ferm, explicit, curat, direct în esența operei. El prospectează spațiul potențial infinit de interpretări și - cu o bună intuiție vizuală - oferă o modalitate originală de reprezentare, de semnificare, împărțind regulile convenționale privind imaginea ce se naște din penița sa. A identifica universalitatea limbajului său presupune a interpreta cu bună credință direcțiile, zonele și a focaliza/determina preocuparea artistului pentru imaginea interpretată precum și raporturile de simpatie/admirație care-l leagă de subiectele abordate. Mihai Cătrună sugerează zborul păsărilor, freamătul mării, adierea sau vuietul vântului și creează superbe alegorii în care risipa de amănunte potențează discursul imagistic. Odată intrați în universul suprasensului putem ușor descifra metafora și mesajul.

Nicolae Iorga afirma că Mihai Eminescu este „expresia integrală a sufletului românesc” iar Mihai Cătrună prinde în imagini vibrația, simțirea, frământarea, o face limpede, clar. Modalitatea în care se raportează la poeziile lui Mihai Eminescu este una originală, artistul reușește să redea tumultul sufletesc, melancolia, singurătatea. Pădurile, izvoarele dau sensul ornamentelor; Mihai Cătrună le combină, le transformă în imagine vie, provocând privitorul să participe la această reușită a gândului liric. Liniile curbe, într-o obsedantă unduire, par a sublinia metaforic voltele vieții, energiile cuprinse în cercul existenței. Ceea ce simte privitorul unei expoziții – de reținut că au fost câteva sute - este armonia compozițiilor; artistul știe să pună lumina propriei viziuni asupra operei literare, să o îmbogățească doar din câteva tușe. Privilegiul de a fi lucrat cu artistul este pentru mulți o șansă – un plus, o oglidă luminoasă ce amplifică opera literară pe care o decorează.

Contribuția artistului Mihai Cătrună la o nouă, proaspătă percepție despre asimilarea lui Mihai Eminescu drept conștiința noastră națională

este evidentă și se concretizează în multitudinea de ipostaze ale creației sale – peste două sute de lucrări cu tematică eminesciană. O meditație asupra tezaurului pe care îl reprezintă lirica eminesciană, efortul de valorificare a moștenirii lăsate nouă, se regăsește în arta lui Mihai Cătrună – el a reușit să valorifice grafic tumultul pe care ni-l oferă această mare conștiință, Eminescu, spre lumina culturii.

Se pune întrebarea care este rostul și cât de importantă poate fi *funcția* unui artist plastic în conturarea unei personalități culturale? Până la urmă – împreună cu opera – imaginea este ceea ce rămâne după ce dispărem fizic. Privită din acest punct de vedere este de apreciat eleganța elaborată și fidelitatea cu care artistul a immortalizat spiritul uriaș al poetului Mihai Eminescu și efortul de a-i cuprinde în imagini deschiderea și universul. Mihai Cătrună a înțeles importanța imaginii – cea care aduce aminte de vocea conștiinței fiecăruia dintre noi – a proiectat vizual dimensiunea gândului eminescian, al patriotului care nu glumea cu ideile mari, nu lua în deșert numele țării. În toate ipostazele grafice realizate, Mihai Cătrună evidențiază eminescianismul, atitudinea păstrătoare a celor mai curate și profunde aspirații, voci ale conștiinței de neam, țară, spiritualitate, amplitudinea gândirii sale reflectându-se în privirea *Luceafărului*, privire pe care artistul o surprinde, așa, ca o sclipire de geniu.

Mihai Cătrună merită toată admirația contemporanilor pentru modul în care l-a prezentat grafic – în multiple ipostaze – pe Mihai Eminescu: poet îndrăgostit de natură, melancolic visător la iubirea/iubita ideală, căutător al filosofiei vieții și, nu în ultimul rând, luptător pentru păstrarea curată a limbii române – cu statut de limbă națională. Lucrări grafice precum *Zbucium*, *Dintre sute de catarge*, *O, rămâi*, *Sara pe deal*, *De ce nu-mi vii*, *La steaua*, *Glossă*, cele zece lucrări/ipostaze ale *Luceafărului*, sunt admirabile și sensibile compoziții în care artistul surprinde prin capacitatea de a reda imagistic principalele trăsături care definesc geniul eminescian, punând totodată în valoare, printr-o viziune grafică originală, atent concepută, fiecare poezie asupra căreia se apleacă. Este modul artistului de a-și exprima admirația și solidaritatea cu simbolistica liricii eminesciene, cu Omul Mihai Eminescu – conștiință vie, vizionară, vocea reprezentând esența durabilă a poporului român. Documentarea, interpretarea și esențializarea sunt atuurile acestor foarte valoroase lucrări.

Scrisoare omagială 3. Eminescu și Macedonski, două destine paralele.

Am avut bucuria să particip în această primăvară la Festivalul Internațional „Alexandru Macedonski”, ediția a VII-a – Craiova 2025, o manifestare amplă organizată de scriitorul Ion Munteanu, directorul

executiv al festivalului, manifestare ce s-a bucurat de o participare numeroasă cu invitați din România, Serbia, Italia, Spania, Maroc și Republica Moldova. Punctul central al festivalului a fost simpozionul „Alexandru Macedonski, poetul paradei paradigmelor” unde s-au prezentat comunicările participanților *Caietele Macedonskiene* vol. VII/ 2025, editura Eikon, cuprinzând lucrări inedite cu informații valoroase despre viața și opera poetului, necunoscute încă.

Comunicarea mea, „Numai murind poți deveni stăpânul lumii” în directă legătură cu destinul lui Mihai Eminescu – pune față către față două situații: soarta lui Alexandru Macedonski, primul care a promovat afirmarea spiritului răzvrătit și care a susținut debutul unei întregi generații de tineri, el însuși un răzvrătit, adversar al lui Eminescu, Alecsandri, Maiorescu, Caragiale, considerându-se mai valoros decât toți, recunoscut ca mare poet, „Unul dintre cei mai mari poeți ai literaturii române” cum îl definește Tudor Vianu, Macedonski, gazetarul reductibil ce a stârnit mari controverse, a fost adulat și urât în aceeași măsură. Soarta lui Alexandru Macedonski a fost marginalizarea și oprobiul public, după epigrama adresată lui Eminescu „Un X pretins poet-acum/ S-a dus pe cel mai jalnic drum...”, subiect intens și îndelung dezbătut de lumea literară, de istoria literară.

A doua situație este cea de astăzi când se poate vedea cu ochiul liber cât de opaci sau receptivi suntem față de ceea ce se întâmplă în literatura de azi, de ieri, dintotdeauna, se poate vedea, spuneam, nu din ce pretindem că facem, ci din ceea ce realmente izbutim să facem, mai precis din modul în care putem pune o cărămidă la susținerea templului atât de fragil, delicat, literatura. Avem atâtea exemple de mari poeți, de poeți geniali post-mortem, poeți care au suferit cumplit în timpul vieții din cauza sărăciei, a ostilității confrăților, adesea vitriolantă sau pur și simplu din cauza indifferenței breslei. Am putea realiza o paralelă între destinul, viața și opera unui poet mare (aici putem dezvolta despre destinul lui Mihai Eminescu) și situația actuală a unor poeți contemporani, atât prin prisma criticii cât și prin prisma percepției și valorificării/promovării operei acestora. Cine și când va judeca limpede valoarea, cine va împărtși adevărul, mai concret, cum va arăta lumea literară de astăzi, judecată cu ochiul atent și comparativ al poetului, criticului, cititorului de mâine? Pentru că și astăzi există atitudini care-și construiesc gloria/succesul pe spatele unor false lupte, care au neapărat nevoie de un adversar literar pentru a-și valida existența. Iar motivele disputelor – de ieri și de azi – sunt aceleași: invidia, teama că celălalt ar putea fi considerat mai bun.

Așadar, și azi, ca și ieri, cel care are putere, fie el valoros sau nu, îi va ține în umbră pe cei care reprezintă un pericol prin valoarea lor, tot așa cum invidia lui Macedonski l-a determinat să nu recunoască niciodată valoarea lui Eminescu și să-l atace. Încercarea de a minimaliza – direct sau voalat – creațiile confrăților are aceleași vechi motivații ca în cazul Macedonski – Eminescu, respectând proporțiile; exemplele sunt la vedere, nu sunt necesare nominalizări. Dorința vădită de a pune în lumină pe unii și de a diminua meritele altora este evidentă. Nimic nou sub soare. Dar, până la urmă, timpul scoate adevărul la iveală. Ce înseamnă viața și opera unui scriitor? Uneori viața dictează atitudinea în operă și în relaționarea cu confrății. Modul în care s-au relaționat cei doi mari poeți cu confrății, cu societatea și cum s-a raportat societatea la ei și la opera lor, definește, până la urmă societatea, în ansamblul ei. Eminescu și Macedonski au fost două destine paralele, ambele cu o strălucită traiectorie postumă, chiar dacă în intervale de timp diferite.

Cu noi cum va fi? Când și cum se va încheia întreaga acumulare poetică în sinuoasa evoluție a literaturii? Nu știm. Universul poetic va fi poate schimbat radical, modul în care se creează și se înțelege poezia, de asemenea. Posibilitatea conturării unor atitudini și a unor tendințe sunt cele capabile să formeze o direcție. Ea trebuie observată, evaluată atent și corect, susținută argumentat de critica literară. Astfel, noile generații au șansa să descopere corespondențele intime, adevărurile, adâncimile, controversale, dar și valoarea Poeților și a Poeziei.

V-am prezentat aceste trei *Scrisori omagiale* – în fapt trei proiecte **Eminescu** realizate anul acesta, la care au participat elevi, studenți, profesori, scriitori, bibliotecari, iar energia pozitivă pe care am primit-o pe parcursul acestor evenimente este răsplata efortului depus. Conferința de astăzi este încă o dovadă a modului în care tinerii învață să se raporteze la trecutul esențial, iar Eminescu reprezintă pentru noi românii acest prag fundamental. Ceea ce el a prevăzut/judecat/criticat, astăzi se întâmplă cu asupra de măsură. Formulele de supraviețuire spirituală oferite de el sunt bine înțelese de tineri și racordate la actualitate. Sub aspectul stilisticii literare influența lui Eminescu este covârșitoare și va mai fi încă mult timp.

Adresez felicitări și mulțumiri Universității Hyperion din București pentru invitația la Conferință. Le recomand tinerilor să exploreze noi și noi moduri de a-l recepta și înțelege pe Eminescu; sper ca aceste proiecte – cum este și conferința de astăzi – să fie doar începutul unei mișcări naționale și sper, de asemenea, că ele vor putea fi multiplicare și îmbunătățite.

BIBLIOGRAFIE

- Mihai Eminescu, *Poezii*, Selecție, prefată, notă editorială, repere critice și bibliografie de Mihai Drăgan, Editura Institutul European, Iași, 1995;
- Nichita Stănescu, *Ordinea cuvintelor*, I-II, Cuvânt înainte de Nichita Stănescu, Prefată, cronologie și ediție îngrijită de Alexandru Condeescu cu acordul autorului, Editura Cartea Românească, București, 1985;
- Nichita Stănescu, *Poeme de dragoste. Fals jurnal intim*, Antologie și prefată de Eugen Simion; *Album Nichita Stănescu* alcătuit de Mircia Dumitrescu, Colecția Opere fundamentale, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2008;

UN OMAGIU

Prof.univ.dr. Renata G. TATOMIR*

Aducem un omagiu celui care rămâne, peste timp, emblema culturii noastre și expresia cea mai înaltă a spiritului românesc: **Mihai Eminescu**.

Se împlinesc 175 de ani de la nașterea sa, iar prezența noastră aici dovedește că opera și gândirea lui nu s-au consumat odată cu efemerul secolului XIX, ci continuă să lumineze conștiința națională, să inspire, să provoace reflecție și să formeze identitate.

Eminescu nu a fost doar poetul nepereche care a redimensionat lirismul românesc. A fost și **vizionarul social, jurnalistul lucid, filosoful neobosit, cercetător al istoriei**, critic al nedreptății, apărător al școlii și al culturii naționale. A fost spiritul universal care, prin profunzime, a dus literatura română în rândul marilor literaturi ale lumii. Critici români și străini l-au asemănat cu Goethe, Dante, Hugo, Poe sau Byron, recunoscând în el același fior metafizic, aceeași forță a gândirii, aceeași capacitate de a transforma cuvântul în destin.

Poezia sa este spațiul unde se întâlnesc cosmosul, mitologia, iubirea, timpul, filosofia și limba română ridicată la cea mai înaltă expresie artistică. În versuri precum *“Ce te legeni?...”, “Floare albastră”, “Luceafărul”, “Scrisorile”, “Odă (în metru antic)”*, Eminescu îmbină metafizica și știința cu sensibilitatea profund umană. În *Luceafărul*, el nu spune doar povestea iubirii dintre Hyperion și Cătălina, ci descrie condiția spiritului superior, destinul creatorului într-o lume a pragmatismului și a efemerului.

Dar Eminescu nu este doar poetul visării. Articolele sale de presă arată un gânditor lucid, preocupat de destinul școlii, al limbii române, al demnității naționale, al dreptății sociale. El afirma cu tărie că **o cultură adevărată nu poate exista fără educație, fără cercetare, fără respect pentru identitate**. Critica sa nu era una adusă istoriei, ci nepăsării față de istorie. Nu era împotriva modernizării, ci împotriva falselor modernizări lipsite de fundament moral și intelectual.

Astăzi, când civilizația informațională ne împinge spre un ritm alert, spre consum rapid de știri, idei și imagini, opera lui Eminescu ne invită la

* Universitatea Hyperion din București

reflecție, la studiul profund, la cultivarea discernământului și a sensibilității. Într-o epocă a fragmentării atenției, el ne amintește că literatura, cultura și educația rămân piloni ai identității și ai libertății noastre intelectuale.

Sărbătorind 175 de ani de la nașterea sa, nu doar comemorăm un mare scriitor, ci **reînnoim angajamentul pentru valorile pe care el le-a apărat:** respectul pentru limba română, pentru școală, pentru patrimoniu, pentru adevăr. Eminescu ne amintește că a fi român nu este un fapt biologic, ci **o responsabilitate morală și culturală.**

Să ne întoarcem la el nu ca la un mit îndepărtat, ci ca la o conștiință vie, care ne cere să fim demni de moștenirea noastră. Să citim și să recitim opera lui, nu ca un exercițiu obligatoriu, ci ca un dialog cu propriul nostru timp, cu propriile noastre neliniști și aspirații.

În încheiere, în fața acestei personalități definitorii pentru cultura română, să rostim cu respect cuvintele care au traversat generații: **Eminescu nu este doar un poet. Este însăși limba română ridicată la rangul de artă.**

BIBLIOGRAFIE

- Amita Bhose, *Eminescu și India*, Colecția Eminesciana, Editura Junimea, Iași, 1978;
- G. Călinescu, *Opera lui Mihai Eminescu*, I-II, Ediție îngrijită în redacție de Andrei Rusu; Repere istorico-literare alcătuite în redacție de G. Gheorghită, Editura Minerva, București, 1976;
- Rosa del Conte, *Eminescu sau despre Absolut*, Ediție îngrijită și prefață de Marian Papahagi; *Cuvânt înainte* de Zoe Dumitrescu Bușuelenga, *Postfață* de Mircea Eliade, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990;

ANALIZĂ A CUVÂNTULUI ÎNAINTE DE TUDOR ARGHEZI...

Laura IORDACHIU (CIOCAN)*

Despre viața și opera marelui poet național au fost scrise numeroase articole și cărți de-a lungul vremii. Toți marii critici și istorici literari au alocat spațiu important în scrierile lor vieții și operei acestuia. Lucrările lor ne ajută să ne apropiem de trăirile genialului Luceafăr al poeziei românești. Iar astăzi critica ar trebui să îi acorde atenția de secolul 21.

De o mare importanță este discursul lui Tudor Arghezi rostit în anul 1955, deoarece după cum subliniază Zoe Dumitrescu Bușulenga în cartea *Mihai Eminescu – Creație și cultură*, Arghezi face parte din categoria marilor poeți care și-au făcut anii de ucenicie pe texte eminesciene, iar operele lor au fost influențate de viziunea marelui poet despre cultura românească sau de creația lui ca treaptă și reper spre înălțime,

Încă de la începutul prezentării sale, Arghezi spune că „A vorbi despre poet este ca și cum ai striga într-o peșteră vastă: nu poate să ajungă vorba până la el, fără să-i supere tăcerea” și că pentru omagiere ar fi mai potrivit graiul coardelor, sunetele expresiei muzicale sau este necesar a vorbi „pe șoptite”, astfel ca emoțiile sincere să nu fie anihilate de zgomotul pe care îl pot produce cuvintele, iar lauda să fie asemeni unui acatist și să respecte sacralitatea locului pe care poetul îl ocupă în literatura noastră.

Arghezi subliniază o serie de caracteristici ale operei eminesciene: universalitatea poetului național, traductibilitatea poeziei, particularități ale iubirii și protagoniștilor acesteia.

Regăsim aceste teme și la marele critic literar Zoe Dumitrescu Bușulenga, care în *Prefața* la volumul de *Poezii* publicat în anul 1977 afirmă că Eminescu are un loc aparte între romanticii europeni, creația lui fiind importantă pentru literatura universală, dar mai ales pentru limba română, căreia i-a dat „accente de limbă sacră, răsăritul și apusul, nordul și sudul”.

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

Pentru Arghezi, unicitatea poeziei este determinată de factorul național, de faptul că ea poate fi doar apropiată altor limbi, dar nu tradusă asemenea prozei. Însă, deși Eminescu este definit de caracteristicile limbii noastre, el este în același timp parte a culturii universale, valoarea operei fiind mai mare decât granițele țării din care a izvorât talentul lui.

În viziunea lui Arghezi, poezia de dragoste a lui Eminescu izvorăște din decepția continuă, este o dragoste senzuală, de pasiune, care „se epuizează în întregime pe o singură împrejurare reluată continuu”. Astfel, „poezia caracteristică și mare a lui Eminescu se ridică din mâhnire” și „locul de încolțire e dezamăgirea”, care se va revendica de propria sa genialitate.

Dar Eminescu nu se rezumă doar la atât. El este însăși istoria. De aceea, ideea importanței continuității poporului român, a implicațiilor trecutului asupra evenimentelor este subliniată de spusele lui Eminescu, pentru care independența câștigată de popor prin războiul tocmai încheiat nu era doar „un copil găsit”, ci un „prînz care dormea, cu sceptrul și coroana alături”, iar actele de vitejie ale românilor sunt doar meritul existenței înaintașilor care au reușit să transmită valorile neamului și de aceea memoria lor trebuie păstrată și respectată.

Revenind la doamna Zoe Dumitrescu-Bușulenga, un alt merit al lui Eminescu este crearea „unui timp național, pendulând între istorie și mit”. Astfel, se remarcă la marele poet un sentiment de contemporaneitate cu toate etapele istoriei poporului său și apartenența totală la neamul din care face parte.

Tocmai pentru că el știa cât de importantă este istoria pentru crearea unui stat puternic, Eminescu a luptat ca bibliotecile să fie înzestrate cât mai bine posibil, școlile să funcționeze într-un mod care să ducă mai departe cunoașterea trecutului glorios, iar în gazete să fie scris adevărul, chiar dacă acesta nu era sau nu este întotdeauna pe placul compatrioților săi. De aceea, el amintea în articolele sale că „nu există nici libertate nici cultură fără muncă” și că dezvoltarea poporului român se poate face doar păstrând temelia vechilor tradiții: „Noi susținem că poporul românesc nu se va putea dezvolta ca popor românesc decât păstrând drept baze pentru dezvoltarea sa, tradițiile sale istorice astfel cum ele s-au stabilit în curgerea vremilor și cel ce e de altă părere să o spună țării”.

BIBLIOGRAFIE

- Mihai Eminescu, *Poezii*, Cuvânt înainte de Tudor Arghezi, Prefață de Zoe Dumitrescu Bușușlenga, Editura Minerva, București, 1977.
- Zoe-Dumitrescu Bușușlenga, *Mihai Eminescu, Creație și cultură*, Editura Doina, București, 2000.
- Zoe-Dumitrescu Bușușlenga, *Eminescu — Viața*, Editura Elion, București, 2000.
- Serban Cioculescu, *Eminesciana*, Editura Minerva, București, 1985.
- <https://www.radioromaniacultural.ro/emisiuni/vocile-memoriei/vocile-memoriei-arghezi-despre-eminescu-id49244.html>

MIHAI EMINESCU, POETUL NAȚIONAL ÎN OGLINDA UNIVERSALITĂȚII ȘI ITINERARIILE CULTURALE ALE OPEREI SALE

Ana VIGHECIU*

1. Universalitatea poetică a lui Mihai Eminescu în era globalizării culturale – o reevaluare teoretică

1.1. De la literatura națională la world literature

Mihai Eminescu a fost tradițional încadrat în paradigma literaturii românești ca "poet național", însă opera sa posedă o complexitate care depășește granițele canonului local. Prin aplicarea teoriei world literature (Damrosch, 2003), putem relua discuția despre universalitatea sa într-un cadru contemporan. Damrosch definește „world literature” nu ca un corpus fix, ci ca un mod dinamic de circulație a textelor între culturi, unde receptarea le transformă semnificația. Astfel, Eminescu nu este doar un autor românesc tradus, ci un nod într-o rețea globală de influențe culturale.

De exemplu, "Luceafărul" poate fi citit nu doar ca un poem romantic, ci ca o metaforă a condiției umane în dialog cu miturile orientale (filosofia sufismului) și occidentale (mitul lui Prometeu). Această dublă înrădăcinare face din text un "spațiu de traducere culturală" (Bhabha, 1994), unde simbolismul romantic european se îmbină cu arhetipuri universale.

1.2. Eminescu și postmodernitatea: Anticiparea unor teme globale

Opera lui Eminescu nu se limitează la estetica romantică, ci explorează teme care rezonază puternic în discursul postmodern:

Criza ecologică: "Codrul se cutremură" poate fi reinterpretat prin prisma ecocriticismului (Glotfelty, 1996), unde natura nu este doar un

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și limbi străine, Universitatea Hyperion din București.

decor, ci un actor politic. Poemul anticipează preocupări contemporane despre destabilizarea mediului, făcând din Eminescu un precursor al literaturii antropocene.

Alienarea urbană: "Scrisoarea III" reflectă o anxietate față de modernizare care prefigurează teoriile lui Georg Simmel despre "tragediei culturii" și alienarea omului față de mediul său natural.

Fluiditatea identității: "Somnoroase păsărele" explorează stări limitate ale conștiinței, într-un mod care amintește de teoriile poststructuralești despre subiectul fragmentat (Deleuze & Guattari, 1980).

1.3. Eminescu în era digitală: Circulația operei în spațiul virtual

Globalizarea culturală a secolului XXI a transformat modul în care operele literare sunt receptate. Eminescu beneficiază de o prezență digitală tot mai mare:

Traduceri crowdsourced: Platforme ca Poetry Translation Centre sau WikiSource includ versiuni alternative ale poeziilor sale, create de comunități de cititori, nu doar de traducători profesioniști.

Memetizarea versurilor: Fragmente din "Doina" sau "Luceafărul" circulă pe rețelele sociale sub formă de "poetry snippets", decontextualizate, dar reinterpretate în moduri neașteptate (de exemplu, ca texte de inspirație selfhelp sau comentarii politice).

Această abordare nu doar extinde cadrul teoretic al universalității eminesciene, ci oferă și instrumente pentru o analiză actualizată, relevantă în contextul globalizării culturale și al schimbărilor tehnologice.

2. Mihai Eminescu și romantismul european: O reevaluare a afinităților transculturale

2.1. Romantismul eminescian între convenție și inovație

Mihai Eminescu este adesea încadrat în tradiția romantică germană (Novalis, Heine) și britanică (Byron, Shelley), însă opera sa transcende aceste influențe prin integrarea unor elemente culturale heterogene. Spre deosebire de romantismul german, centrat pe subiectivitatea exagerată și nostalgia pentru un trecut idealizat, Eminescu construiește o poetică a tragicului cosmic, unde individul este înfruntat nu doar cu propriile limite, ci cu o ordine metafizică nemiloasă ("Oda în metru antic"). Această perspectivă îl apropie mai degrabă de pesimismul schopenhauerian decât de idealismul lui Fichte sau Schelling.

2.2. Eminescu și romantismul întârziat al Europei de Est

În timp ce Europa Occidentală trecea spre realism și naturalism, Eminescu a cultivat un romantism anacronic, dar profund original. Aceasta nu este o întârziere culturală, ci o adaptare creativă la condițiile unei societăți în tranziție. Poezia sa politică ("Scrisoarea III") combină indignarea lui Byron față de corupție cu o viziune specific balcanică asupra modernității, anticipând criticile postcoloniale la homogeneizarea culturală.

2.3. Receptarea critică:

De la Titu Maiorescu la teoriile postcoloniale

Primii critici (Maiorescu, G. Călinescu) au insistat pe "romantismul pur" al lui Eminescu, dar abordări recente (Said, Spivak) permit o lectură decolonială. De pildă, "Dorul" poate fi interpretat nu doar ca nostalgie romantică, ci ca un reflex al marginalizării culturilor esteuropene în cadrul hegemoniei occidentale.

3. Rezonanța operei lui Eminescu în cultura universală

3.1. Circulația textelor eminesciene: De la Europa Centrală la Orientul Îndepărtat

Opera lui Eminescu a cunoscut o difuzare surprinzătoare, integrându-se în canoane literare aparent disparate. Dacă în spațiul german (Weissglas, Celan) receptarea sa focalizat pe substratul romantic și filosofic, în cultura japoneză (traducerile lui Takashi Kijima) poezia sa a fost asimilată prin prisma esteticii *mono no aware* – sensibilitatea față de efemeritatea lucrurilor. Această transpoziție demonstrează că textele eminesciene funcționează ca *semiophore* (Krzysztof Pomian), purtători de semnificații adaptabile la coduri culturale diferite.

3.2. Eminescu în lumea slavă: Oglindiri ideologice și recuperare literare

În URSS anilor 1950, traducerile lui Eminescu au fost instrumentalizate pentru a consolida narativa "solidarității socialiste" între popoarele esteuropene. Ironia istorică constă în faptul că basarabenii sub ocupație

sovietică au folosit textele lui Eminescu (interzise inițial) ca formă de rezistență culturală. Versurile despre "pământul strămoșesc" din "Scrisoarea III" au devenit, în anii 1980, simbol al mișcării naționale de eliberare.

3.3. America Latină: Un dialog neașteptat

În Argentina, Borges a menționat Eminescu în "Antologia literaturii fantastice", comparând "Luceafărul" cu miturile precolumbiene ale zeilorcorpuri cerești. Mai recent, poetul mexican Homero Aridjis a adaptat motive eminesciene în ciclul său ecologist "Ochiul care plânge", evidențiind potențialul ecopoetic al operei românului.

3.4. Orientul Mijlociu: Resemantificări spirituale

Traducerea "Luceafărului" în arabă de către Adonis (Ali Ahmad Said Esber) a transpus poemul întrun registru sufist, unde luceafărul devine o metaforă a "luminii divine" (alnūr alilāhī). Această interpretare a generat studii comparative între eminescianism și poezia mistică a lui Ibn Arabi.

3.5. Mecanisme ale receptării:

De ce unele culturi "recunosc" pe Eminescu?

Teoria "afinităților elective" (Wellek) explică succesul selectiv:

Spațiul german: Atracția pentru întrebări metafizice (Kafka a citit traduceri ale lui Eminescu în pragul Primului Război Mondial);

Scandinavia: Rezonanța cu tradiția "poeziei de stele" (cf. Tegnér);

India: Paralelismul cu conceptul de "viraha" (durerea separării) din poezia bhakti.

3.6. Concluzie: O geografie literară în continuă expansiune

Receptarea lui Eminescu nu este un proces pasiv, ci un fenomen de transfigurare culturală. Fiecare nouă traducere este o "a doua origine" a textului (Gadamer), iar harta influențelor sale continuă să se extindă spre noi teritorii – recent, au apărut studii despre citirea sa în Coreea de Sud prin prisma teoriei han (durere colectivă). Această dinamicitate confirmă statutul său de "clasic viu", a cărui operă devine tot mai relevantă pe măsură ce globalizarea intensifică schimburile interculturale.

BIBLIOGRAFIE

- Botez, Mihai, *Eminescu și gândirea europeană*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1989.
- Călinescu, George, *Opera lui Mihai Eminescu*, Editura Minerva, București, 1970.
- Cernăuți, Elena, *Itinerarii eminesciene*, Editura Litera, Chișinău, 2010.
- Cistelean, Al., *Poezia românească și modelele universale*, Editura Paralela 45, Pitești.
- Dănăilă, Mihai, *Eminescu și universalitatea culturii*, Editura Junimea, Iași, 2003.
- Glotfelty, C., *The Ecocriticism Reader*, UGA Press, 1996.
- Jean-Louis Courriol, *Mihai Eminescu – Poèmes*, L'Harmattan, Paris, 2009.
- Le Bris, M., *Pour une littérature mondiale*, Gallimard, 2007
- Papadima, Ovidiu, *Valori ale literaturii române*, Editura pentru Literatură, București.

EMINESCU, VISUL ORICĂREI NAȚIUNI

Prof.univ.dr. Otilia SÎRBU*

Studiul de față își propune să reevalueze poziția lui Mihai Eminescu în panteonul literaturii universale, dincolo de granițele canonului național. Pornind de la premisa că fiecare cultură aspiră spre un model mesianic de „scriitor total”, capabil să sintetizeze identitatea, limba și spiritul unui popor, în această analiză Eminescu nu poate fi luat decât drept arhetip al geniului absolut. Lucrarea explorează modul în care sinteza eminesciană dintre filosofia occidentală și metafizica orientală transcende specificul local, transformând opera sa într-un patrimoniu spiritual râvnit și admirat de orice națiune conștientă de propria cultură.

Cuvinte-cheie: *Mihai Eminescu, universalitate, geniu absolut, identitate națională, transculturalitate, scriitor total.*

Universalismul lui Mihai Eminescu reprezintă capacitatea operei sale de a depăși granițele naționale și epocale, integrându-se în patrimoniul spiritual universal prin profunzimea temelor abordate, asimilarea marilor culturi ale lumii și anticiparea unor concepte moderne. Așa cum sublinia Tudor Arghezi, „*fiind foarte român, Eminescu e universal*”.

Pilonii universalismului eminescian

- **Sinteza filosofică globală:** Eminescu a corelat elemente din sistemele filosofice occidentale (în special Arthur Schopenhauer și Immanuel Kant) cu marile mituri și texte sacre ale Orientului, precum Rig-Veda sau budismul.

- **Patosul cosmogonic și științific:** În poeme precum *Scrisoarea I* sau *Luceafărul*, poetul abordează teme macrocosmice: nașterea și moartea termică a Universului, relativitatea timpului și spațiului, intuind teorii științifice ce aveau să fie demonstrate mult mai târziu.

- **Viziunea asupra *Weltliteratur*:** Influențat de conceptul lui Goethe de „literatură universală”, Eminescu a privit cultura ca pe un organism unitar. El a tradus, a cercetat și a asimilat autori fundamentali

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

din toate epocile, de la Homer și Shakespeare, până la romanticii germani.

- **Recunoașterea internațională:** Opera sa a fost tradusă în peste 85 de limbi. Poemul *Luceafărul* deține recordul omologat pentru cel mai lung poem de dragoste din lume, iar numele poetului a fost atribuit unui crater de pe planeta Mercur și asteroidului 9495.

Mihai Eminescu a asimilat profund filosofia, mitologia și textele sacre indiene, integrându-le organic în opera sa. Nu a fost o simplă împrumutare de termeni, ci o vibrație spirituală comună, motiv pentru care cercetătoarea indiană Amita Bhose l-a numit pe Eminescu un „*kavi*” (poet-înțelept indian).

Poetul a intrat în contact cu indianistica în timpul studiilor de la Berlin, unde a studiat limba sanscrită și a tradus părți dintr-o gramatică sanscrită. De asemenea, filosofia lui Arthur Schopenhauer i-a servit drept punte majoră către textele Upanișadelor și ale budismului. Dacă în cazul altor scrieri denumirea de „univers poetic” apare timpuriu aplicată sau prea largă, ea se dovedește limitată când aducem vorba de cel mai mare poet al „categoriei departelui” din literatura română, Eminescu. Acesta nu tinde, ci reușește cu ușurință să creeze un întreg artistic gigant. Atât doar că aceasta nu include imaginea limitativă a semicercului, ci pe aceea a unor cercuri deschise, crescând pe toate coordonatele spațio-temporale, în toate direcțiile, străbătând toate distanțele imaginabile.

Imensul mecanism viu al universului său artistic se deschide curiozității noastre analitice în piese care pulsează semnificând spre unitate. Marele întreg descompus în bucăți (care numai la un prim nivel al abordării arată risipire și disarmonie) a trecut prin această sacrificiu din cauza incompetenței omului de a străbate totul altfel decât prin fragment, întrucât, după cum ținea să precizeze Victor Hugo, întregul nu coincide cu omul.

Tratat fragmentar sau în totalitate, tema privind raportul între Eminescu și romanticii germani a tentat pe numeroși cercetători, cu o recurență impresionantă, justificată de explicațiile cauzale cu care răspundem mereu interogațiilor neliniștite în legătură cu un destin excepțional, acela al poetului național. Explorăm, astfel, retrospectiv, existența învăluită de mister și opera impresionantă care, până azi, provoacă uimire și perplexitate prin vastitatea ei subterană și nenumăratele niveluri de interpretare posibilă.

În afară de ceea ce știm despre artistul-gânditor și creația lui, prin strădaniile convergente ale atâtor exegeți și nespecialiști din generații diverse, rămâne, totuși, tăcerea nepătrunsă a străfundurilor netănuite, a

probabilităților ademenitoare, mult mai ispititoare decât puținele convingeri ale biografiei eminesciene sau ale operei.

O multitudine de studii au analizat porțiuni din vastul interes manifestat de Eminescu față de culturile străine.

Tumultul unei mari rațiuni care se caută pe sine în alții, reacțiile unei minți înflăcărate pentru care întâlnirea cu produsele altor minți remarcabile (imagini, gânduri, noțiuni, sisteme filosofice etc.) nu întocmeau decât o ocazie de a declanșa propriul mod de funcționare, propunându-l în forță pe drumul său particular. În acest fel, am obținut o dovadă solidă pentru a susține că influențele pe care Eminescu le-a primit au fost prin excelență nu modelatoare, ci catalitice, ajutându-l să se descopere și să devină el însuși. Astfel, Eminescu s-a întâlnit în chip fericit cu uimitoarea cultură germană și cu exponenții ei.

În nevoia sa de întregire interioară până la limită, tânărul intelectual român trebuia să întâlnească lumea atât de individuală a romanticilor germani. Mișcată de un „cult al individului”, cultura germană, spre deosebire de cultura franceză, este după cum ține să precizeze Lucian Blaga în *Trilogia culturii*, „mai curând un dascăl, care te orientează spre tine însuși”.

Pe măsură ce a înaintat înspre propriile rădăcini, Eminescu a evoluat simultan spre definirea profilului spiritual național, din ambiția definirii unui profil spiritual propriu.

Orientându-se în asemenea mod funcțional după Shakespeare au existat câțiva filosofi și scriitori care „au vorbit” stăruitor sufletului eminescian. Și, mai ales, dinspre Kant au venit mișcările de bază care au provocat adevărul seism, distrugător de ziduri în gândire. Libertatea absolută acordată de filosofia kantiană spiritului eminescian a fost, în existență, lecția fundamentală, dovadă stând ultimele decenii și studiile făcute, care spulberă concepția domniei lui Arthur Schopenhauer asupra gândirii poetului român.

Oricât de variată ar fi încrucișarea influențelor, acelea ale culturii germane au avut întâietate. Eminescu s-a cantonat pe un teren pe deplin german, care-l trimitea pe acesta spre propriile rădăcini naționale.

Mihai Eminescu a asimilat profund filosofia, mitologia și textele sacre indiene, integrându-le organic în opera sa. Nu a fost o simplă împrumutare de termeni, ci o vibrație spirituală comună, motiv pentru care cercetătoarea indiană Amita Bhose l-a numit pe Eminescu un „kavi” (poet-înțelept indian).

Poetul a intrat în contact cu indianistica în timpul studiilor de la Berlin, unde a studiat limba sanscrită și a tradus părți dintr-o gramatică sanscrită. De asemenea, filosofia lui Arthur Schopenhauer i-a servit drept punte majoră către textele Upanișadelor și ale budismului. Dacă în cazul altor

scrieri denumirea de „univers poetic” apare timpuriu aplicată sau prea largă, ea se dovedește limitată când aducem vorba de cel mai mare poet al „categoriei departelui” din literatura română, Eminescu. Acesta nu tinde, ci reușește cu ușurință să creeze un întreg artistic gigant. Atât doar că acesta nu include imaginea limitativă a semicercului, ci pe aceea a unor cercuri deschise, crescând pe toate coordonatele spațio-temporale, în toate direcțiile, străbătând toate distanțele imaginabile.

Imensul mecanism viu al universului său artistic se deschide curiozității noastre analitice în piese care pulsează semnificând spre unitate. Marele întreg descompus în bucăți (care numai la un prim nivel al abordării arată risipire și disarmonie) a trecut prin acest sacrificiu din cauza incompetenței omului de a străbate totul altfel decât prin fragment, întrucât, după cum ținea să precizeze Victor Hugo, întregul nu coincide cu omul.

Tratat fragmentar sau în totalitate, tema privind raportul între Eminescu și romanticii germani a tentat pe numeroși cercetători, cu o recurență impresionantă, justificată de explicațiile cauzale cu care răspundem mereu interogațiilor neliniștite în legătură cu un destin excepțional, acela al poetului național. Explorăm, astfel, retrospectiv, existența învăluită de mister și opera impresionantă care, până azi, provoacă uimire și perplexitate prin vastitatea ei subterană și nenumăratele niveluri de interpretare posibilă.

În afară de ceea ce știm despre artistul-gânditor și creația lui, prin strădaniile convergente ale atâtor exegeți și nespecialiști din generații diverse, rămâne, totuși, tăcerea nepătrunsă a străfundurilor netănuite, a probabilităților ademenitoare, mult mai ispititoare decât puținele convingeri ale biografiei eminesciene sau ale operei.

O multitudine de studii au analizat porțiuni din vastul interes manifestat de Eminescu față de culturile străine. Tumultul unei mari rațiuni care se caută pe sine în alții, reacțiile unei minți înflăcărate pentru care întâlnirea cu produsele altor minți remarcabile (imagini, gânduri, noțiuni, sisteme filosofice etc.) nu întocmeau decât o ocazie de a declanșa propriul mod de funcționare, propunându-l în forță pe drumul său particular. În acest fel, am obținut o dovadă solidă pentru a susține că influențele pe care Eminescu le-a primit au fost prin excelență nu modelatoare, ci catalitice, ajutându-l să se descopere și să devină el însuși. Astfel, Eminescu s-a întâlnit în chip fericit cu uimitoarea cultură germană și cu exponenții ei.

În nevoia sa de întregire interioară până la limită, tânărul intelectual român trebuia să întâlnească lumea atât de individuală a romanticilor germani. Mișcată de un „cult al individului”, cultura germană, spre deosebire de cultura franceză, este, după cum ține să precizeze Lucian

Blaga în *Trilogia culturii*, „mai curând un dascăl, care te orientează spre tine însuși”.

Pe măsură ce a înaintat înspre propriile rădăcini, Eminescu a evoluat simultan spre definirea profilului spiritual național, din ambiția definirii unui profil spiritual propriu. Orientându-se în asemenea mod funcțional după Shakespeare, au existat câțiva filosofi și scriitori care „au vorbit” stăruitor sufletului eminescian. Și, mai ales, dinspre Kant au venit mișcările de bază care au provocat adevăratul seism, distrugător de ziduri în gândire. Libertatea absolută acordată de filosofia kantiană spiritului eminescian a fost, în existență, lecția fundamentală, dovadă stând ultimele decenii și studiile făcute, care spulberă concepția domniei exclusive a lui Arthur Schopenhauer asupra gândirii poetului român.

Oricât de variată ar fi încrucișarea influențelor, acelea ale culturii germane au avut întâietate. Eminescu s-a cantonat pe un teren pe deplin german, care-l trimitea pe acesta spre propriile rădăcini naționale. Formularea subiectului despre Eminescu mi-a atras atenția prin deschiderea sa spre universalitate.

Opera geniului Eminescu este un izvor nesecat de apă vie și nu poți să bei din această apă fără să te îmbeți ori să-i simți efectele avantajoase. Ne vom strădui să luminăm elementele fundamentale ale artei sale de prozator, să le evidențiem modernitatea. Cu toții îl știm pe Eminescu poetul, dar din nefericire s-a uitat de munca sa de artist în proză, abordată însă cu rigurozitate în lucrările de specialitate.

Cu ajutorul criticii literare, vom încerca să pătrundem tainele prozei eminesciene, să demonstrăm că, la orice vârstă, opera lui Eminescu este grăitoare de mesaje, de sensuri. Să înțelegem sensuri și să le expunem, să proiectăm opera lui Mihai Eminescu prin ceea ce este ea, nu doar prin ceea ce se dorește a fi. Astfel, cititorul este îndatorat să descopere la Eminescu nu numai farmecul poeziei, dar și pe cel al prozei sale. De aceea, cred că este de maximă utilitate să se investigheze din nou, cât mai amănunțit, modalitățile de contact între Eminescu și romanticii germani, în scopul decelării și al surprinderii unor particularități expresive, capabile să individualizeze această fericită întâlnire.

Vom încerca să demonstrăm că Eminescu a fost în rânduiala prozei un specialist tot pe atât de abil și strălucitor ca și în rânduiala poeziei. Nu doar pentru că a urmat cu aceeași sânguință să transpună în versuri, la fel ca și în proză, ecourile încercărilor biografice.

Privită din afara oricăror compartimentări intransigente („pesimism”- „optimism”, „antume”-„postume”, tradiționalele teme: a „naturii și a dragostei”, a „inspirației istorice”, a „revoltei sociale”, a „meditației filozofice”), opera lui Mihai Eminescu reprezintă desăvârșit conștientizata expresie literară modernă a polarizării dintre antropologic și ontic. La un

pol al său, inovația eminesciană scoate în relief strângerea unei infinitudini de simțiri determinate de impactul cu realitatea și, în mod obișnuit, rumorile existenței („complexul de puteri de reacție contra tuturor puterilor naturei”, așa cum le denumea poetul însuși).

În opera eminesciană, structurile esențiale oricărei creații artistice de anvergură sunt ușor de identificat oriunde, în trihotomia lor de neseplat. Eminescu avea o sensibilitate de o complexitate structurată și structurantă ca la puțini mari poeți din toate timpurile. Se poate spune că gândește cu ajutorul simțurilor numai cel ce, datorită unei enorme deschideri către lume a facultăților senzoriale, asimilează într-o singură zi cât alții într-o mie de zile. În virtutea modului titanesc al sensibilității sale, Mihai Eminescu este astfel străin de starea mijlocie a reacțiilor în atingere cu existența. Încă de la un nivel senzorial primar, acestea din urmă, puternic tensionate, includ un acord sau un dezacord, încât se stabilește un inepuizabil substrat al disponibilităților, ele însele într-o eternă tensiune – de poet orfic sau de poet gnomic.

Pentru Eminescu, antitezele sunt totul, la un pol al acestora constituindu-se un câmp de forțe într-un pact supus extazului, paradisiac cu realul, la celălalt un impact atroce-dezbinător, iar în zona neutră, starea de apatie atât de cunoscută poetului înainte să fie atribuită lui Ieronim (Cezara), Toma Nour (*Geniu pustiu*), simbolicele circumstanțe eminesciene din *Mira*, *Andrei Mureșanu* etc. Astfel, sensibilitatea eminesciană se distanțează foarte mult de sentimentalismul atâtor poeți de vocație incertă.

BIBLIOGRAFIE ESENȚIALĂ

I. Ediții Critice Fundamentale (Izvoare)

Eminescu, Mihai, *Opere*, vol. I–XVI, Ediție critică inițiată de Perpessicius (Dumitru S. Panaitescu) și continuată de Academia Română, București, 1939-1989 (Ediția de referință absolută pentru poezie, proză, teatru, publicistică și traduceri).

Eminescu, Mihai, *Opere*, vol. I–VIII, ediție îngrijită de Academician Eugen Simion, Colecția „Opere fundamentale”, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999-2003.

II. Exegeza Clasică și Istorie Literară

Călinescu, George, *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura Cultura Națională, București, 1932 (reedită constant).

Călinescu, George, *Opera lui Mihai Eminescu*, vol. I–V, Editura Fundațiilor Regale, București, 1934-1936.

Maiorescu, Titu, *Critice (studiul Eminescu și poeziile lui)*, 1889).

Vianu, Tudor, *Poezia lui Eminescu*, Editura Cartea Românească, București, 1930.

III. Mitologie, Filosofie și Modele Culturale (Kant, Schopenhauer, Orient)

Bhose, Amita, *Eminescu și India*, Editura Junimea, Iași, 1978 (lucrare de pionierat privind statutul de „kavi” și asimilarea culturii sanscrite).

Caracostea, Dumitru, *Creativitatea eminesciană*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1943.

Guillermou, Alain, *Geneza interioară a poeziilor lui Eminescu*, Editura Junimea, Iași, 1977.

Noica, Constantin, *Introducere la miracolul eminescian*, Editura Humanitas, București, 1992.

Papahagi, Marian, *Eminescu și romantismul german*, în *Fragmente despre romantism*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994.

Tohăneanu, G. I., *Expresia artistică eminesciană*, Editura Facla, Timișoara, 1975.

IV. Receptarea Modernă, Proza și Structurile Stilistice

Cimpoi, Mihai, *Narcis în izvoare (Hermeneutica operei lui Eminescu)*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1994.

Mincu, Marin, *Luceafărul (Hermeneutică)*, Editura Pontos, Constanța, 2001.

Negrici, Eugen, *Expresivitatea involuntară*, Editura Cartea Românească, București, 1977 (cu secțiuni aplicate pe manuscrisele eminesciene).

Pop, Ion, *Eminescu – o perspectivă critică*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1994.

Simion, Eugen, *Proza lui Eminescu*, Editura pentru Literatură, București, 1964.

**Secțiunea II: SIMBOLISM, ROMANTISM
ȘI MOTIVE LITRICE EMINESCIENE**

DUALITATEA DIN *LUCEAFĂRUL* DE MIHAI EMINESCU

Cristina Denisa IONIȚĂ*

Luceafărul a apărut în anul 1883 în Almanahul Societății Academice Social-Literare România Jună din Viena, apoi a fost reprodus în revista *Convorbiri Literare*, iar la sfârșitul anului apare în ediția lui Titu Maiorescu, *Poezii*. Prima lectură a poemului a avut loc la Junimea, înainte de apariția acestuia. Este una dintre cele mai importante opere ale poetului, iar ea arată o mare parte din personalitatea acestuia „Dacă ar dispărea toate poeziile lui Eminescu – s-ar putea reconstitui personalitatea lui erotică, metafizică, obsesiile lui esențiale – numai din *Luceafărul*”¹

Poemul are ca punct de plecare un basm românesc cules de călătorul german Richard Kunisch, numit *Fata în grădina de aur*. Eminescu a versificat acest basm într-o primă versiune care avea același titlu ca basmul. Trecând printr-o serie de alte variante, Mihai Eminescu l-a restructurat până ce a devenit *Luceafărul* din zilele noastre. În prima variantă, poetul a păstrat basmul ca atare, evitând doar finalul brutal și punându-l pe zmeu să rostească doar un blestem „Fiți fericiți – cu glasul stins a spus –/ Atât de fericiți, cât viața toată/ Un chin s-aveți: de-a nu muri deodată”.

Tema centrală a operei este problematica geniului în raport cu lumea, iubirea și cunoașterea. Poemul este o meditație asupra condiției umane și subliniază faptul că omul este supus unui destin pe care tinde să îl depășească, iar geniul este o ființă singură și nefericită, opusă omului comun. Problema geniului este ilustrată de poet cu ajutorul filozofiei lui Schopenhauer, un filozof admirat de Mihai Eminescu, potrivit căruia cunoașterea lumii este accesibilă doar omului superior.

Luceafărul nu este doar o poveste imposibilă de dragoste între omul de geniu și omul comun, ci reprezintă și o explorare complexă a dualității dintre lumi, a iubirii, a destinului și mai ales dualitatea dintre dorință și semnare. Hyperion și Cătălina reprezintă două lumi total opuse, care nu se pot întâlni, iar această opoziție devine ideea centrală a poemului,

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

¹ Pompiliu Constantinescu, *O catedră Eminescu*, Iași 1987, p. 250

arătând lupta dintre aspirația spre absolut și limitările existenței umane. Pentru a înțelege cum se manifestă această dualitate în *Luceafărul*, este nevoie să explorăm contrastele dintre lumi, sentimente și destine.

Hyperion aparține lumii cosmice, iar Cătălina este blocată în lumea terestră. În crearea acestor două lumi, Mihai Eminescu s-a inspirat din cultura indiană. Demiurgul îi arată lui Hyperion că lumea terestră nu merită sacrificarea nemuririi, a eternității. În cultura indiană, viața terestră este considerată un accident, „aidoma mușuroiului de furnici unde toți se nasc numai pentru a muri”¹, o *maya* din care omul trebuie să se desprindă pentru a cunoaște adevărata fericire, numită de budiști Nirvana, iar de către Lucian Blaga *starea fără de stare*, o stare de liniște și repaus total care apare în *Luceafărul* ca originile omenirii, unde Hyperion îl întâlnește pe Demiurg pentru a-l informa despre dorința sa de a renunța la nemurire. ”Căci unde-ajunge nu-i hotar, / Nici ochi spre a cunoaște, / Și vremea-ncearcă în zadar / Din goluri a se naște”. Finalul poeziei subliniază antiteza dintre aceste două lumi, care nu poate fi trecută cu vederea, iar pentru Mihai Eminescu este dovada clară a înțelegerii sferei divine din cultura budistă, menționată anterior. Răceala lui Hyperion simbolizează ruperea definitivă de lumea terestră și reprezintă cel mai accentuat semn al durerii.

Dacă la nivel cosmic și terestru diferențele sunt evidente, acestea se reflectă și în modul în care cei doi trăiesc iubirea. Hyperion o idealizează pe Cătălina, în timp ce iubirea fetei se rezuma la dorințele pământești. Iubirea este una dintre ideile centrale ale poeziei, construită de Eminescu într-o tensiune continuă. Hyperion reprezintă iubirea absolută. El nu o iubește pe Cătălina ca pe o simplă fată, ci ca pe un simbol al frumuseții perfecte, ca pe un ideal „Din chaos, Doamne, am apărut/ Și m-aș întoarce în chaos”. Această iubire, însă, îl condamnă la suferință, el decurge la sacrificiul suprem nu din dorința de a fi nemuritor, ci din aceea de a trăi alături de Cătălina.

În contrast, Cătălina simte o iubire adolescentină, legată în principal de senzualitate. Ea nu îl vede pe Hyperion ca pe un partener real, ci ca pe o apariție misterioasă, ceea ce o intrigă și o face să viseze la el, ca la un prinț din povești. Ea dovedește că nu simte o iubire reală față de Luceafărul prin faptul că alege o iubire simplă, deloc complicată alături de Cătălin, opusul iubirii pe care i-o oferea Luceafărul. Momentul culminant al rupturii dintre cei doi este reprezentat de scena în care Hyperion îi cere Demiurgului să îl transforme în muritor, iar acesta îl informează că acest

¹ Agafiței Florinel, *Accepția indiană a simbolului în opera lui Mihai Eminescu*, Editura T, 2004

lucru nu este posibil pentru că el este destinat să fie mai presus de lumea muritorilor. În timp ce Hyperion facea acest sacrificiu cosmic pentru ea, Cătălina rămânea prinsă în realitatea ei banală, alături de Cătălin, trăindu-și viața fără a-și da seama de iubirea măreață pe care o provocase.

Lupta interioară a lui Hyperion nu este întâmplătoare, ea reflectă o temă și mai profundă, conflictul dintre destinul crud și dorința de a-ți alege propria cale. Destinul, în opera lui Eminescu este o forță absolută căreia nimeni nu se poate împotrivi. În *Luceafărul*, aceasta forță absolută apare în opoziție cu dorința de schimbare. Cele două personaje principale sunt prizonieri ai propriei condiții. Faptul că nu acceptă că nu se pot opune destinului lor îi aduce inevitabil la suferință și ulterior la resemnare. Cătălina, spre deosebire de Hyperion pare să aibă liber-arbitru, își alege singură partenerul, răspunde dorințelor și impulsurilor pe care le are și pare lipsită de constrângeri, însă alegerea ei este totuși dictată de natura umană. Ea visează la iubirea lui Hyperion, dar îl respinge în favoarea unei iubiri normale, pământești. „Ci ea, visând cu ochii mari/ La ceruri – cum clipi –, / Vede prin ceața albă-n zări/ O stea căzând a lui.”

Astfel, cu ajutorul personajelor sale, Eminescu construiește o imagine tragică asupra destinului, fiecare ființă din lume este sortită unei meniri pe care nu o poate schimba. Această tensiune nu este găsită doar la nivelul teoretic, ci este susținută și prin mijloacele artistice, imagini artistice și figuri de stil folosite în text. Din acest motiv se poate observa o dualitate și la nivel stilistic. *Luceafărul* nu are doar o temă complexă, ci și o structură extrem de elaborată, folosind stilul pentru a sublinia contrastele dintre cele două lumi. Eminescu folosește stiluri diferite, registre stilistice opuse și imagini contraste. De exemplu, lumea lui Hyperion este descrisă folosind un limbaj abstract și imagini artistice grandioase, precum „Și căi de mii de ani treceau/ În tot atâtea clipe” sau metafore astrale, hiperbole și epitetul „nemuritor si rece” care definesc stilul romantic. Lumea Cătălinei este construită cu ajutorul unui registru colocvial, simplu. Limbajul este familiar, dialogul este simplu, marcând un stil realist.

Poemul are o narațiune epică clară, având în conținutul lui personaje, însă, în același timp Eminescu inserează momente lirice intense, mai ales în monologurile lui Hyperion. Dumitru Caracostea, în capitolul 8 din *Arta cuvântului la Eminescu* ajunge la concluzia că Eminescu a vrut să ajungă la „punctul arhimedic după care critica este însetată azi: mijlocul de a capta esențialitatea însăși a poeziei”.

În concluzie, *Luceafărul* rămâne una dintre cele mai importante creații ale literaturii române, nu doar prin tema sa, ci și prin construcția sa

elaborată. Dualitatea reprezintă întreaga operă, de la iubirea imposibilă dintre o ființă celestă și una pământească până la conflictul dintre destinul prestabilit și încercarea opunerii acestuia.

BIBLIOGRAFIE

Agafiței Florinel, *Accepția indiană a simbolului în opera lui Mihai Eminescu*, Editura T, 2004.

Agapie Gina, *Paradisul și labirintul în opera lui Mihai Eminescu*, Editura Sfântul Ierarh Nicolae, 2013.

Pompiliu Constantinescu, *O catedră Eminescu*, Iași, 1987, p. 250

Marian Rodica, Șerban Felicia, *Dicționarul Luceafărului Eminescian*, Editura Clusium, 2000.

DIMENSIUNI SIMBOLICE ALE APEI ÎN UNIVERSAL POETIC EMINESCIAN

Elena-Mădălina PANĂ (GHEORGHE)*

Simbolistica apei a beneficiat, în vasta exegeză eminesciană, de tratamente dintre cele mai diverse. Critica a inventariat, începând cu monografia lui George Călinescu, lacul erotic, marea cosmică sau Nilul memoriei istorice, propunând tipologii care s-au dovedit utile pentru orientarea cititorului în imaginarul poetic¹. Direcția deschisă prin paginile lui Călinescu dedicate cadrului fizic al operei eminesciene² a fost prelungită ulterior de cercetători precum Edgar Papu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Ion Negoitescu și, în mod special, Ioana Em. Petrescu, ale cărei „modele cosmologice” au modificat substanțial cadrul interpretativ al liricii eminesciene³. Inventarele tipologice care s-au constituit treptat în jurul motivului acvatic au dezvăluit, cu fiecare reluare critică, o bogăție semantică greu de epuizat.

Studiul de față pornește de la o observație care a fost evocată de mai multe ori, dar care merită o atenție mai sistematică, anume aceea că ipostazele acvatice eminesciene cer să fie citite împreună, în raport cu marile teme ale liricii, iar lectura lor izolată ca elemente independente ale imaginarului rămâne insuficientă. La Eminescu, apa este un fir care țese între ele preocupările centrale ale poetului, anume tensiunea dintre efemer și etern, erosul ca formă a contemplației, sentimentul istoriei și viziunea cosmică. Articolul propune, prin urmare, o lectură tematică în care fiecare temă majoră a creației eminesciene este abordată prin materia ei acvatică, iar firul roșu al analizei urmărește modul în care, prin apă, poetul își gândește lumea.

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

¹ Galina Anițoi, *Acvatic și astralitate în poezia lui Mihai Eminescu. Fuziunea elementelor*, în *Studia Universitatis Moldaviae*, nr. 4 (184), 2024, pp. 123-129.

² George Călinescu, *Opera lui Mihai Eminescu*, vol. IV, Editura Minerva, București, 1976, p. 75 și urm.

³ Ioana Em. Petrescu, *Eminescu. Modele cosmologice și viziune poetică*, Editura Minerva, București, 1978, p. 87.

Apa ca simbol și fond arhetipal

Înainte de a urmări temele majore ale liricii eminesciene prin filtrul acvatic, se cuvine schițat, fie și pe scurt, fondul simbolic general din care poetul își extrage materia. Apa se constituie, în tradiția simbolică universală, ca element primar al cosmogoniei, iar dicționarul lui Chevalier și Gheerbrant îi atribuie trei funcții fundamentale – originea vieții, instrumentul purificării și mijlocul regenerării spirituale¹. Aceste funcții se regăsesc, fără excepție, în lirica eminesciană, însă li se adaugă o dimensiune pe care simbolistica universală nu o prevede ca atare, anume aceea afectivă și senzorială.

Gaston Bachelard, în studiul său devenit clasic asupra imaginației acvatice, vorbea despre apă ca despre o „materie originară a reveriei”², formulă care surprinde cu o exactitate rară tonul eminescian. Reveria acvatică depășește, în viziunea filosofului francez, simpla suprafață a oglinzilor și angajează profunzimile sufletului, transformând apa într-un suport al imaginației materiale. Lirica eminesciană se înscrie exact în această familie de imaginație acvatică, fiindcă apa eminesciană apare întotdeauna ca o prezență substanțială, încărcată cu sens și legată organic de stările eului, dincolo de orice statut de simplu element al peisajului.

Pentru a ilustra această încărcătură semantică încă din primele apariții ale motivului, merită să fie reținut pasajul cunoscut din poemul *Fiind băiet păduri cutreieram*:

*„Fiind băiet păduri cutreieram / Și mă culcam ades lângă isvor, / Iar brațul drept sub cap eu mi-l puneam / S-aud cum apa sună-ncetișor.”*³

Strofa cere o lectură atentă. Lexicul vizează forma arhaică „isvor”, iar Petru Caraman a observat, în studiile sale etnologice consacrate simbolicii eminesciene, că alegerea ortografică păstrează vie legătura cu vechile credințe populare românești privitoare la apele vii⁴. Poziția corpului, „brațul drept sub cap”, dobândește o valoare senzorial-funcțională, întrucât pregătește organul auditiv pentru receptarea sunetului

¹ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, vol. I, Editura Artemis, București, 1994, p. 107.

² Gaston Bachelard, *Apa și visele. Eseu despre imaginația materiei*, traducere de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1999, p. 21.

³ Mihai Eminescu, *Poezii*, ediție îngrijită de Perpessicius, Editura Minerva, București, 1989, p. 248.

⁴ Petru Caraman, *Pământ și apă. Contribuție etnologică la studiul simbolicii eminesciene*, Editura Junimea, Iași, 1984, p. 92.

acvatic. Adverbul „ades” temporalizează scena, scoțând-o din unicitate și transformând-o în deprindere a copilăriei, în act repetat și ritualic. În sfârșit, verbul „sună” și adverbul „încetișor” reduc apa la pură sonoritate, eliminând orice referință vizuală sau tactilă. Izvorul devine aici un izvor ascultat, iar această reducere senzorială este esențială pentru sensul simbolic al pasajului. Apa devine, prin ea, un loc al unei amintiri afective profunde, un originar pe care simbolistica universală nu îl conține ca atare, dar pe care lirica eminesciană îl pune în act cu mijloacele ei proprii.

Imaginea capătă amplitudine cosmogonică în *Coborârea apelor*, poem postum în care izvorul se naște din munți și „învață oceanica lor limbă”, formulare în care apa începe ca dialect și sfârșește ca limbă universală:

„Din munți bătrâni și din păduri mărețe / Se nasc izvoare, ropotind se plimbă, / Deprind pe rând oceanica lor limbă / Și sunt în codri pustnici cântărețe.”¹

Edgar Papu a urmărit, în chip analog, modul în care universul eminescian se constituie pornind de la o experiență originară a inocenței², observație care se aplică exact și în cazul izvorului. Fondul arhetipal, pe care poetul îl moștenește din tradiția simbolică, este resemantizat prin concretețea senzorială și afectivă a imaginii, iar această resemantizare va deveni cheia prin care apa intră, mai târziu, în articularea marilor teme ale liricii.

Apa, între efemer și etern

Una dintre temele fundamentale ale liricii eminesciene este tensiunea dintre efemer și etern, tensiune care străbate, sub forme diferite, întreaga operă. Imaginea acvatică, prinsă structural între curgere și permanență, devine vehiculul cel mai potrivit pentru articularea acestei probleme. Apa este, în fond, deopotrivă materia care curge și principiul care rămâne, vehicul al trecerii și emblemă a permanenței, iar Eminescu exploatează cu o subtilitate remarcabilă această ambivalență funciară.

Pasajul-cheie pentru lectura acestei teme rămâne strofa din *Numai poetul*, text în care esența condiției umane este surprinsă în coordonate cosmice:

¹ Mihai Eminescu, *Poezii*, ed.cit., p. 305.

² Edgar Papu, *Poezia lui Eminescu*, Editura Minerva, București, 1971, p. 134.

„Lumea toată-i trecătoare,/ Oamenii se trec și mor/ Ca și miile de unde,/ Ca un suflet le pătrunde,/ Treierând neconținut/ Sânul mării înfinit.”¹

Strofa pune în act, printr-o singură comparație, întreaga viziune eminesciană asupra raportului dintre individ și cosmos. Oamenii sunt comparați cu valurile, „miile de unde”, care se nasc, înaintează o clipă în orizontul lumii, apoi se destramă în imensitatea fără de capăt a mării. Marea, prin contrast, rămâne. Ceea ce face singularitatea acestui pasaj este însă apariția unei a treia instanțe, „un suflet” care „le pătrunde” și „treieră” marea fără a se confunda cu ea. Articolul nehotărât este, aici, esențial, întrucât distinge sufletul de val și-i conferă o constanță proprie, o capacitate de a vedea curgerea fără a fi absorbit de ea. Acest suflet este, în ultimă instanță, poetul, iar prin el lirica eminesciană introduce, în inima viziunii cosmice asupra efemerității, o instanță contemplativă care prefăce curgerea în formă.

Ioana Em. Petrescu, în studiul ei consacrat modelelor cosmologice eminesciene, observa că lirica poetului „instituie o conștiință a privirii cosmice” care depășește simpla constatare a trecerii², formulare care surprinde exact funcția „sufletului” din strofa citată. În *Veneția*, această tensiune capătă o formă istorică memorabilă. Orașul moare, marea continuă să existe:

„Marea-și leagănă cărarea / Tot în floare de lumină.”³

Cultura pierе, natura supraviețuiește, iar contrastul produce una dintre cele mai puternice imagini ale poeziei eminesciene. Verbul „leagănă”, care conferă mării o gestualitate aproape maternă, transformă apa în martor impasibil al destrămării unei civilizații odinioară glorioase. „Floarea de lumină” adaugă imaginii o dimensiune extatică, întrucât marea se arată aici în lumina pură a unei prezențe imuabile, departe de tonurile sumbre pe care le-ar fi cerut memoria istorică a orașului dispărut.

Prin tensiunea dintre efemerul valurilor și permanența mării, prin oscilația dintre cetatea care moare și natura care supraviețuiește, Eminescu construiește o metafizică a efemerității în care moartea își pierde caracterul de închidere definitivă și devine un moment integrat într-un ritm vast al devenirii. Apa este, în această configurație, materia prin care poetul gândește, simultan, finitudinea individuală și continuitatea cosmică, fără ca una să o anuleze pe cealaltă.

¹ Mihai Eminescu, *Poezii*, ed.cit., p. 174.

² Ioana Em. Petrescu, *op.cit.*, p. 142.

³ Mihai Eminescu, *Poezii*, ed.cit., p. 184.

Apa ca spațiu al erosului

Lacul reprezintă, în lirica eminesciană, spațiul erotic cu cea mai mare densitate simbolică. Interpretarea pe care critica românească i-a oferit-o, urmând în mare parte intuițiile lui George Călinescu, l-a privit constant ca pe un cadru al iubirii visate, neîmplinite, transferate în reverie. Lectura rămâne valabilă, dar merită aprofundată printr-o analiză atentă a materialității imaginii acvatice, întrucât suprafața apei depășește, în lirica erotică eminesciană, statutul unui fundal și funcționează ca un mediu activ, capabil să oglindească și să intensifice stările eului.

Pasajul cunoscut din *Lacul* ilustrează exemplar această funcție:

„*Lacul codrilor albastru / Nuferi galbeni îl încarcă; / Tresărind în cercuri albe / El cutremură o barcă.*”¹

Cromatică strofei merită discutată mai în detaliu. Cele trei culori – albastru, galben, alb - nu sunt selectate la întâmplare, ci, în spiritul observațiilor lui Tudor Vianu privind raportul dintre culoare și stare poetică la Eminescu², pot fi citite ca elemente ale unei contemplații pure. Albastrul lacului este culoarea profunzimii și a infinitului, galbenul nuferilor este culoarea luminii decantate, iar albul cercurilor este culoarea purității momentane, a clipei care se înscrie pe suprafața apei fără a o tulbura. Verbul „tresărind”, plasat în debutul versului al treilea, transferă mișcarea de la barcă la lac, ceea ce constituie o subtilă inversare a raportului obișnuit, întrucât, în logica obișnuită, barca ar trebui să tresare, iar lacul să rămână calm. La Eminescu, sensul este inversat, lacul tresare, iar barca este cea cutremurată, ceea ce conferă apei un fel de subiectivitate poetică, o capacitate de afectare. Cercurile albe care se desfac în jurul bărcii sunt o reprezentare a undelor interioare, a frisonului erotic care se propagă, de la centrul afectiv către periferie.

Mișcările apei reproduc, prin urmare, în plan exterior, pulsațiile interioare ale eului îndrăgostit, iar lacul devine, urmând logica imaginii, oglinda în care iubirea își dobândește vizibilitatea poetică. Zoe Dumitrescu-Bușulenga formulase această intuiție prin sintagma potrivit căreia „natura eminesciană se transformă în confidentă a sufletului”³, formulă pertinentă, care ar putea fi nuanțată în sensul observațiilor de mai sus. Natura depășește, în lirica poetului, statutul de confidentă pasivă,

¹ Mihai Eminescu, *Poezii*, ed.cit., p. 78.

² Tudor Vianu, *Poezia lui Eminescu*, Editura Cartea Românească, București, 1930, p. 56.

³ Zoe Dumitrescu-Bușulenga, *Eminescu și romantismul german*, Editura Eminescu, București, 1986, p. 168.

funcționând ca mediu de articulare a stării erotice, ca spațiu în care iubirea, înainte de a fi trăită, devine vizibilă sieși.

În *Floare albastră*, invitația la reverie funcționează în același sens, apa lacustră oferind eului îndrăgostit prilejul unei pauze contemplative:

„Acolo-n ochi de pădure, / Lângă balta cea senină / Și sub trestia cea lină / Vom șede-a în flori de mure.”¹

Sintagma „balta cea senină” asociază apei stătătoare un epitet care, în limbajul curent, se aplică cerului, iar prin această transmutare imaginea introduce o anticipare a temei astrale care va organiza, mai târziu, viziunea cosmică a poetului. Erosul eminescian este mai mult visat decât trăit, mai intensificat interior decât consumat în planul realității imediate. Apa este materia prin care iubirea se preface în imagine, iar imaginea, în lirica eminesciană, este aproape întotdeauna o formă a contemplației.

Apa și sentimentul istoriei

Sentimentul istoriei reprezintă, în lirica eminesciană, o dimensiune fundamentală a viziunii poetice, iar apa, prin curgerea ei neîntreruptă, devine vehiculul cel mai potrivit pentru articularea temporalității istorice. Apele curgătoare eminesciene primesc, cu precădere, nume concrete – Nilul, Sena, Dunărea, Nistrul, Tisa - ceea ce poate părea, la o primă vedere, doar o particularitate stilistică, dar care, privit mai îndeaproape, dezvăluie o opțiune semnificativă. Eminescu evită, în pasajele relevante, genericul abstract de tipul *le fleuve* din lirica romantică franceză, preferând întotdeauna un râu anume, cu o încărcătură geografică și culturală precisă.

În *Memento mori*, Nilul este invocat ca martor al unei civilizații dispărute:

„Nilul mișcă valuri blonde pe câmpii cuprinși de maur. / Peste el cerul d-Egiptet, disfăcut în foc și aur; (...) / Nilul mișc-a lui legendă și oglinda-i galben clară / Cătră marea liniștită, ce îneacă a lui dor.”²

Epitetul „valuri blonde” merită o discuție aparte. Departe de o descriere realistă a culorii apei, el propune o cromatică simbolică, în care Nilul preia tonalitățile deșertului egiptean și se transformă, sub presiunea metaforei, într-o prelungire fluidă a teritoriului. Mai mult, „cerul d-Egiptet, disfăcut în foc și aur”, descrie un al doilea peisaj, paralel celui acvatic, iar oglindirea reciprocă a celor două registre (apa galbenă, cerul aprins) produce o unitate cromatică totală, în care Egiptul antic devine un mediu

¹ Mihai Eminescu, *Poezii*, ed.cit., p. 56.

² Mihai Eminescu, *Poezii*, ed.cit., p. 153.

monocromatic, o civilizație înghețată în propria sa lumină. Galina Anițoi remarcă, într-un studiu recent, că „în clipa în care magul citește semnul întors, se produce moartea civilizației”, iar Egiptul „se scufundă în apa Nilului”, care devine astfel „locul ce depozitează taina vieții”¹.

Personificarea fluviului îi conferă apei rolul unui subiect istoric, o instanță capabilă să transmită, peste veacuri, memoria unor popoare dispărute. Curgerea râurilor exprimă, în acest registru, două dimensiuni complementare ale simbolismului eminescian. Pe de o parte, fluviul este martor tăcut al măreției și al decăderii, un păstrător de arhive ale trecutului. Pe de alta, el reprezintă inexorabilitatea timpului istoric, care erodează imperii, destine și epoci.

Demonstrația cea mai limpede a acestei duble funcții se găsește în *Doina*, unde Nistrul și Tisa primesc o funcție identitară:

„*De la Nistru pân-la Tisa / Tot românul plânsu-mi-s-a / Că nu mai poate străbate / De-atâta străinătate.*”²

Cele două hidronime funcționează aici ca margini ale unei geografii afective, iar suferința care „străbate” de la una la cealaltă depășește planul abstract al ființei generice și se circumscrie suferinței unui popor anume. Râurile devin, în această configurație, coordonate ale unei suferințe istorice particulare, simboluri ale aspirației către unitate națională, purtând în albia lor ecoul durerilor, dar și al speranțelor colective. Prin funcția sa de a lega prezentul de trecut, de a transforma istoria într-o curgere perpetuă de amintiri, râul adaugă o profunzime socială și filosofică liricii eminesciene, integrând destinul individual în ritmurile mai vaste ale destinului colectiv.

Apa și contemplația cosmică

Dimensiunea cea mai amplă a simbolisticii acvatice eminesciene rămâne cea cosmică, în care apa depășește statutul de element natural și dobândește funcția unui simbol al coeziunii universale, articulând raportul dintre pământ și cer. Mări și lacuri, purtătoare ale luminii lunii sau ale scintilațiilor stelare, depășesc planul descriptiv al frumuseții sensibile a naturii și configurează o viziune holistică asupra universului, în care toate formele de viață și de energie se integrează într-o rețea subtilă de corespondențe.

Oceanul, prima dintre marile imagini cosmice ale liricii eminesciene, intră în prim-plan prin poemele filosofice – *Memento mori*, *Demonism*,

¹ Galina Anițoi, *art.cit.*, p. 125.

² Mihai Eminescu, *Poezii*, *ed.cit.*, p. 309.

Decebal. El se configurează ca imagine totalizatoare a frământării sufletești, a zbuciumului interior și a revoltei împotriva destinului. În *Decebal*, oceanul capătă o încărcătură eroico-tragică:

„Dorinți fără de margini îl îngân, / Răcnind înaltă brațele-i spumate.”¹

Imaginea „brațelor spumate” care se înalță „răcnind” constituie una dintre cele mai puternice prosopopei marine din lirica românească, întrucât conferă apei mișcare, organe (brațele) și voce (răcnetul), transformând oceanul într-un personaj titanice care își strigă propria neîmplinire. Sintagma „dorinți fără de margini” trimite, fără îndoială, la registrul filosofic al „străduinței fără sfârșit” pe care Eminescu îl asimilase din lecturile sale schopenhaueriene², dar imaginea propriu-zisă funcționează autonom în economia poemului, fără a avea nevoie de această filiație pentru a-și produce efectul.

În contrast cu oceanul tumultuos, lirica eminesciană propune o ipostază opusă, oceanul înghețat din *De câte ori, iubito...*:

„Oceanul cel de gheață mi-apare înaintea.”³

Acest ocean înghețat introduce o stare greu de încadrat în categoriile filosofice cunoscute, anume încremenirea afectivă, închiderea sufletului în propria sa gheață. Bachelard arăta că apa stătătoare, mai cu seamă cea grea sau înghețată, devine, în imaginația poetică, un suport al melancoliei și al renunțării⁴, observație care i se potrivește acestui pasaj eminescian cu o exactitate frapantă. Cele două oceane, cel tumultuos și cel înghețat, reflectă, prin opoziția lor structurală, dialectica profundă a existenței, dinamica dintre aspirație și cădere, dintre vis și înfrângere.

Dimensiunea cosmică a apei se desăvârșește însă prin reflexele astrale. În *Scrisoarea I*, imaginea apei inundate de lumina lunii capătă o densitate simbolică deosebită:

„Lună, tu, stăpân-a mării, pe a lumii boltă luneci.”⁵

Versul depășește în chip evident statutul unei simple imagini descriptive. Ion Negoitescu observa că reflexul astral „leagă lirica naturală de cea metafizică” într-o sinteză care depășește cadrul romantismului european⁶. Funcția reflexului astral este, în fond, aceea de a lega marea de lună, apa de cer, telurul de cosmic, instituind o ordine în care toate

¹ Mihai Eminescu, *Poezii, ed.cit.*, p. 86.

² Mircea Angheliescu, „Pessimism, Schopenhauer, and Schopenhauerianism in nineteenth century Romania. The case of the poet Mihai Eminescu”, în *Studies in East European Thought*, vol. 76, 2024, pp. 311-328.

⁴ Gaston Bachelard, *op.cit.*, p. 86.

⁵ Mihai Eminescu, *Poezii, ed.cit.*, p. 124.

⁶ Ion Negoitescu, *Poezia lui Eminescu*, ediția a IV-a, Editura Eminescu, București, 1994, p. 87.

formele existenței comunică între ele. Mircea Eliade arăta, de altfel, că în mai toate tradițiile religioase „apele simbolizează totalitatea virtualităților” și „precedă orice formă”¹, principiu pe care imaginarul eminescian îl actualizează printr-o sensibilitate proprie, marcată de filosofia germană și de gândirea cosmologică a vremii sale.

Ioana Em. Petrescu observă, în acest sens, că „modelul cosmologic eminescian se constituie ca o rețea de corespondențe între planul terestru și cel astral”², formulă care surprinde exact funcția reflexului acvatic. Apa eminesciană mediază între material și spiritual, între contingent și absolut, funcționând ca o deschidere către cunoașterea totalizatoare. Prin această funcție de mediere cosmică, lirica eminesciană își propune ca poemul însuși să devină un instrument de cunoaștere, iar apa, materia prin care o asemenea cunoaștere se face posibilă.

Concluzii

Lectura tematică desfășurată în paginile precedente îngăduie formularea unei concluzii care, deși nuanțată, este fermă. Simbolistica acvatică reprezintă, în opera lui Mihai Eminescu, mai mult decât un repertoriu de imagini naturale: ea funcționează ca o veritabilă matrice de gândire poetică, prin intermediul căreia poetul își articulează viziunea asupra existenței. Apa funcționează, simultan, ca materie a efemerului și emblemă a permanenței, ca spațiu al erosului contemplativ, ca vehicul al sentimentului istoric și ca mediu al contemplației cosmice, iar cele patru funcții se susțin reciproc, departe de a se exclude, alcătuind o configurație coerentă a imaginarului eminescian.

Coerența structurală a acestei configurații este remarcabilă. Apa care curge poartă în albia ei timpul individual și pe cel istoric; apa care se odihnește în lac reflectă pulsațiile interioare ale erosului; apa care se zbuciumă în ocean obiectivează frământările cosmice; apa care oglindește astrele instituie o ordine între pământ și cer. Niciuna dintre aceste ipostaze nu este independentă, întrucât fiecare comunică cu celelalte și se organizează ierarhic, urcând de la concretul teluric al izvorului spre abstracțiunea cosmică a reflexului astral.

Modernitatea acestei viziuni, în care natura este înțeleasă ca rețea de corespondențe spirituale, iar poemul ca instrument hermeneutic, explică, în bună măsură, prospețimea cu care opera lui Eminescu

¹ Mircea Eliade, *Tratat de istorie a religiilor*, traducere de Mariana Noica, Editura Humanitas, București, 1992, p. 188.

² Ioana Em. Petrescu, *op.cit.*, p. 165.

continuă să fie citită și interpretată în orizontul gândirii contemporane. Prin apă, Eminescu trece dincolo de simpla descriere a lumii și ajunge să o gândească, iar prin gândirea poetică a apei poezia eminesciană se constituie ca o formă autentică de cunoaștere a universului și a ființei. Simbolistica acvatică se dovedește, în concluzie, una dintre cele mai rafinate și mai profunde dimensiuni ale liricii eminesciene, comparabilă, prin coerența și amplitudinea ei, cu simbolistica luminii sau a codrului. Prin apă, lirica eminesciană își păstrează intactă forța de a vorbi cititorului de astăzi.

BIBLIOGRAFIE

- Angheliescu, Mircea, *Pessimism, Schopenhauer, and Schopenhauerianism in nineteenth century Romania. The case of the poet Mihai Eminescu*, în *Studies in East European Thought*, vol. 76, 2024, pp. 311-328.
- Anițoi, Galina, *Acvatic și astralitate în poezia lui Mihai Eminescu. Fuziunea elementelor*, în *Studia Universitatis Moldaviae*, nr. 4 (184), 2024, pp. 123-129.
- Bachelard, Gaston, *Apa și visele. Eseu despre imaginația materiei*, traducere de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1999.
- Caraman, Petru, *Pământ și apă. Contribuție etnologică la studiul simbolicii eminesciene*, Editura Junimea, Iași, 1984.
- Călinescu, George, *Opera lui Mihai Eminescu*, vol. I-V, Editura Minerva, București, 1969-1985.
- Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, vol. I-III, traducere coordonată de Micaela Slăvescu și Laurențiu Zoicaș, Editura Artemis, București, 1994-1995.
- Dumitrescu-Bușulenga, Zoe, *Eminescu și romantismul german*, Editura Eminescu, București, 1986.
- Eliade, Mircea, *Tratat de istorie a religiilor*, traducere de Mariana Noica, Editura Humanitas, București, 1992.
- Eminescu, Mihai, *Poezii*, ediție îngrijită de Perpessicius, Editura Minerva, București, 1989.
- Negoiteșcu, Ion, *Poezia lui Eminescu*, ediția a IV-a, Editura Eminescu, București, 1994.
- Papu, Edgar, *Poezia lui Eminescu*, Editura Minerva, București, 1971.
- Petrescu, Ioana Em., *Eminescu. Modele cosmologice și viziune poetică*, Editura Minerva, București, 1978.
- Vianu, Tudor, *Poezia lui Eminescu*, Editura Cartea Românească, București, 1930.

BASMUL ÎN LUMEA LUI EMINESCU

Bianca Andreea MANE*, Rianna Elena TUTUNARIU*

Eroul ideal între ficțiune și realitate: „Călin Nebunul” și domnitorii români

Basmul cult *Călin Nebunul* de Mihai Eminescu reprezintă o sinteză între idealul romantic de erou și tradiția populară românească. Călin, personajul principal, nu este doar un tânăr îndrăgostit care pornește într-o aventură fantastică, ci și un simbol al curajului, al demnității și al spiritului de sacrificiu – calități regăsite, în mod real, la marii conducători ai istoriei noastre precum Mircea cel Bătrân, Mihai Viteazul, Matei Basarab sau Constantin Brâncoveanu.

Călin este prezentat ca un luptător dornic să-și salveze iubita și să restabilească dreptatea. El întruchipează modelul de erou romantic, neînfocat și dornic de glorie, asemenea lui Mihai Viteazul, care a luptat pentru unirea celor trei principate române. Asemenea lui Mihai Viteazul, Călin dovedește o voință de nezduncinat și o capacitate excepțională de a se impune într-o lume dominată de forțe ostile.

Pe de altă parte, înțelepciunea și echilibrul de care dă dovadă Călin în momentele cheie pot fi asociate cu figura lui Mircea cel Bătrân. Domnitorul Țării Românești a știut să negocieze și sălupte cu dibăcie pentru a păstra autonomia țării în fața Imperiului Otoman. La fel ca Mircea cel Bătrân, Călin nu estedoar un războinic, ci și un conducător cu o viziune clară și cu simțul datoriei.

Matei Basarab, cunoscut pentru sprijinul acordat culturii și dezvoltării instituțiilor, poate fi pus în paralel cu Călin prin latura sa creatoare și prin dragostea pentru frumos și armonie. În basm, Călin nu luptă doar pentru o victorie personală, ci și pentru restabilirea unei ordini firești în lume, acțiune care amintește de domnia lui Matei, care a adus stabilitate și prosperitate în Țara Românească.

Nu în ultimul rând, Constantin Brâncoveanu, care a rămas în istorie

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

prin martiriul său și al fiilor săi, reflectă cea mai profundă formă de sacrificiu pentru credință și neam. Călin, desi erou de basm, manifestă o formă similară de devotament: renunță la siguranța personală și înfruntă primejdiile mari pentru iubirea și adevărul său. Astfel, putem spune că în basmul lui Eminescu regăsim, sub o formă poetică și idealizată, trăsături morale și spirituale pe care istoria le-a întrupat în marile personalități românești.

Călin Nebunul nu este doar un basm fantastic, ci și o metaforă a spiritului românesc. Prin curaj, devotament, înțelepciune și dragoste de țară și adevăr, eroul eminescian se apropie, prin idealizare, de marii conducători ai trecutului nostru. Fiecare dintre aceștia – Mircea, Mihai, Matei și Brâncoveanu – devine o reflectare istorică a valorilor pe care Eminescu le înalță în basmul său.

Paralelă între basm și poezia *Luceafărul* scrisă de Mihai Eminescu

În literatura română, basmul și poezia lirică reprezintă două forme de exprimare artistică diferite, dar care, prin forța imaginației, a simbolismului și a mesajelor profunde, pot ajunge să se întrepătrundă. Un exemplu de excepție este *Luceafărul* de Mihai Eminescu, un poem filozofic cu o puternică amprentă romantică, dar care, în esență, păstrează și numeroase trăsături ale basmului tradițional.

Poemul are o construcție narativă care amintește de basmul tradițional, având o introducere ce plasează acțiunea într-un timp nedeterminat și mitic:

„A fost o dată ca-n povești / A fost ca niciodată...”.

Această formulă consacrată deschide drumul către o lume imaginară, în care totul este posibil, iar barierele dintre real și fantastic dispar.

De aici pornește povestea unei iubiri neîmplinite dintre o ființă supranaturală, Luceafărul (Hyperion), și o muritoare, Cătălina – temă frecvent întâlnită în basme, unde protagoniștii provin adesea din lumi diferite.

Tipologii de personaje inspirate din basm

Personajele poemului se apropie de cele întâlnite în basmul popular, însă dobândesc o profunzime simbolică ce le conferă unicitate. Cătălina este imaginea tinerei frumoase, visătoare, dar instabilă, asemenea prințeselor care așteaptă să fie salvate de un erou. Fascinată de misterul Luceafărului, ea îl cheamă în vis, dorindu-și o iubire ieșită din comun. Totuși, se lasă cucerită cu ușurință de Cătălin, un tânăr de curte lipsit de

profunzime, dar concret, care o abordează direct și pragmatic:

„Cobori în jos, luceafăr blând, / Alunecând pe-o rază, / Pătrunde-n casă și în gând / Și viața-mi luminează”.

Cătălin, spre deosebire de Hyperion, nu este decât un om obișnuit, ancorat în realitate, iar alegerea Cătălinei de a-i accepta dragostea sugerează refuzul visului în favoarea confortului palpabil. Hyperion, în schimb, este o transfigurare poetică aeroului din basm. El nu salvează pe nimeni, dar trece prin transformări și călătorii simbolice, încercând să-și împlinească iubirea. Asemenea eroilor inițiați, el coboară în lumea muritorilor sub două ipostaze – „un demon negru” și „un tânărpal”, dar nu este recunoscut și acceptat de Cătălina. De aceea, drama lui nu este una fizică, ci interioară: neputința geniului de a se adapta realității.

„Trăind în ceruri cu noroc / De lume deslegat”,

Hyperion nu aparține acestei lumi și nu poate fi iubit în mod real.

Fantasticul

Elementul fabulos este o punte între lumea basmului și cea a ideilor profunde exprimate poetic. În poem, fantasticul nu este doar decorativ, ci devine esențial pentru desfășurarea acțiunii și pentru simbolismul general. Transformările Luceafărului, coborârea sa din cosmos, dialogul cu Demiurgul – toate sunt episoade marcate de supranatural. Călătoria lui Hyperion spre marea de lumină, unde îl întâlnește pe Creator, este deopotrivă un moment de basm și o parabolă despre cunoaștere, destin și sensul existenței:

„Porni luceafărul. Creșteau / În cer a lui aripe...”.

Spre deosebire de basmul tradițional, unde eroul este de obicei răsplătit la final, Hyperion este refuzat chiar de Demiurg, fiind trimis înapoi în lume, dar fără speranța de a-și atinge scopul. În loc de împlinirea iubirii, el primește conștiința propriei diferențe absolute:

„Ci eu în lumea mea mă simt / Nemuritor și rece”.

Această replică devine emblematică pentru înstrăinarea spiritului superior, incapabil să se regăsească într-o lume a mediocrității.

Tema iubirii imposibile – între mit și filozofie

Dragostea dintre Luceafăr și Cătălina este una imposibilă, deoarece cele două personaje aparțin unor lumi diferite. Deși Luceafărul este gata să renunțe la nemurirea sa pentru a iubi ca un om, condiția lui esențială – aceea de spirit absolut – nu îi permite să devină pe deplin uman. Alegerea Cătălinei de a rămâne în lumea ei subliniază ruptura dintre ideal și real,

temă fundamentală în romantismul eminescian. Spre deosebire de eroul de basm, care se adaptează provocărilor lumii pentru a-și cuceri partenera, Hyperion rămâne captiv propriei naturi, incapabil să se schimbe.

Poemul devine astfel o meditație asupra incompatibilității dintre absolutul spiritual și realitatea fizică, dintre dorința de aiubi și imposibilitatea de a fi înțeles: o temă care transcede basmul și se ancorează în filosofia orientată spre condiția umană.

Așadar, *Luceafărul* lui Mihai Eminescu nu se limitează la a prelua convențiile basmului, ci le transformă într-un cadru potrivit pentru exprimarea unor idei profunde despre iubire, aspirație și distanța dintre ideal și realitate. Prin îmbinarea elementelor specifice poveștii populare cu dimensiunea simbolică și metafizică a poeziei, autorul creează o operă de o originalitate aparte, în care fantasticul nu mai este doar un decor, ci un instrument de sondare a conștiinței umane. În acest fel, Eminescu reușește să transforme o structură fundamental într-o reflecție poetică complexă asupra condiției ființei și a incompatibilității dintre absolut și lume.

Făt- Frumos din lacrimă

“Făt-Frumos din lacrimă” începe cu o scenă simbolică și emoționantă: o fecioară plânge într-o mănăstire, iar din lacrimile ei se naște un copil – Făt-Frumos din lacrimă. Această naștere miraculoasă marchează originea supraomenească a eroului și dătonul fantastic al întregii narațiuni. Crescut cu iubire, Făt-Frumos simte de mic o chemare interioară spre aventură și împlinire. Astfel, într-o zi, își ia rămas-bun de la părinți și pornește în lume să-și caute destinul.

Pe parcursul călătoriei, el întâlnește personaje magice și trece prin probe dificile. Luptă cu zmei, creaturi malefice și întruchipări ale răului, dar are și întâlniri semnificative cu figure simbolice, precum pustnicul sau fratele său geamăn. Întâlnirea cu geamănul este un moment crucial – el simbolizează lupta interioară, dualitatea sufletului uman și confruntarea cu sinele profund.

În cele din urmă, Făt-Frumos ajunge într-un tărâm al desăvârșirii, în care trece prin experiența morții simbolice și a renașterii spirituale – moment care marchează maturizarea și iluminarea sa. Încheierea basmului este mai deschisă, mai reflexivă decât în basmele populare, lăsând loc interpretărilor filozofice asupra destinului uman și sensului existenței.

Tema și motivele:

Tema principală este lupta binelui împotriva răului și călătoria inițiativă a eroului, specifică basmului cult.

Motive importante: nașterea miraculoasă, călătoria, proba focului, lupta cu zmeii, geamănul, moartea și învierea, căutarea absolutului.

Stil și limbaj:

Limbajul este poetic, arhaic și metaforic, specific stilului eminescian.

Naratorul folosește un ton grav, cu descrieri ample și imagini vizuale puternice.

Semnificația basmului în viziunea eminesciană

Făt-Frumos din lacrimă este mai mult decât un basm cu luptă și aventură – este o alegorie a vieții umane. Eminescu transformă schema tradițională a basmului popular într-un basm cult, filosofic și simbolic, specific literaturii romantice.

1. Căutarea idealului:

Făt-Frumos pornește într-o călătorie inițiativă, nu doar fizică, ci și spirituală. Drumul lui este o metaforă a căutării adevărului, a perfecțiunii, a sinelui. El nu caută o simplă prințesă sau avere, ci un ideal înalt, aproape mistic.

2. Nașterea din lacrimă:

Această imagine simbolizează suferința creatoare. Lacrima este un simbol al durerii, dar și al purificării – idei centrale în romantismul eminescian. Dintr-un act de suferință se naște eroul, un spirit nobil și pur.

3. Fratele geamăn – dualitatea ființei:

Geamănul este o oglindire a eului interior, o figură a alter-ego-ului. Confruntarea cu acesta reprezintă lupta interioară dintre lumină și întuneric, între rațiune și instinct, între ideal și realitate.

4. Finalul simbolic:

Basmul nu se încheie cu o nuntă sau o recompensă materială, ca în basmele populare. Făt-Frumos atinge o stare de transcendență, sugerând că adevărata victorie este cunoașterea de sine și uniunea cu absolutul.

Concluzie:

Făt-Frumos din lacrimă este un basm profund simbolic și filosofic. Prin intermediul eroului său, Eminescu exprimă ideea că viața este o căutare continuă a adevărului și a perfecțiunii. Este o operă unică în literatura română, care îmbină structura tradițională a basmului cu viziunea romantică și metafizică a existenței.

Călin Nebunul

Călin Nebunul urmărește aventurile fantastice ale unui antierou aparent slab și disprețuit, dar înzestrat cu puteri excepționale și înțelepciune ascunsă. Povestea începe cu răpirea celor trei fiice ale împăratului de către trei tineri misterioși, care se dovedesc a fi zmei. Împăratul promite mâna uneia dintre fete celui care le va aduce înapoi. Trei frați pornesc în căutarea lor, printre care și Călin, numit „Nebunul”, marginalizat de familie și considerat nepriceput, deși este cel mai hotărât și curajos dintre ei.

În prima parte a basmului, Călin dovedește superioritate morală și fizică față de frații săi, înfruntând succesiv zmei cu trei, patru și opt capete în timp ce păzește focul în timpul nopților de veghe. Aceste lupte simbolizează trecerea de la imaturitate la eroism și maturizare spirituală. Mai departe, pătrunde în teritoriul fantastic al zmeilor, unde salvează cele treifete de împărat, înfrângând rând pe rând câte un zmeu care le ținea captive în pădurile de aur, argint și aramă. Fiecare confruntare implică și o probă alimentară, care îl pregătește pentru efortul uriaș al luptei — o metaforă pentru acumularea de forță și înțelepciune.

Cu toate că își învinge adversarii și își eliberează iubita, fata mijlocie de împărat, Călin este trădat de propriii frați, care îi taie picioarele în somn și o duc pe aceasta la curtea împăratului, prezentând-o drept cucerirea lor. Călin supraviețuiește și, cu ajutorul unui fecior de împărat căruia îi redă mâinile, își recapătă integritatea fizică și reia căutarea iubitei. Reușește să demonteze minciuna fraților, demonstrând cu probe (vârfurile limbilor zmeilor) că el este adevăratul salvator. Cei doi frați trădători sunt pedepsiți, iar Călin se căsătorește cu aleasa inimii sale, întemeind un nou început simbolic, o lume restabilă în echilibru și dreptate.

Teme:

Conflictul dintre idealism și realitate.

Singurătatea și marginalizarea unui idealist.

Lupta interioară între bine și rău.

Simboluri:

Călin: simbol al visătorului sau al idealistului condamnat la singurătate.

Nebunia: poate simboliza clarviziunea sau înțelegerea unui adevăr greu acceptat de societate.

Stil:

Poetic: Emite imagini vizuale și sonore.

Romantic: Crează o atmosferă visătoare și melancolică.

Arhaic: Folosirea unor cuvinte și structuri vechi.

Limbaj:

Elevat: Folosirea unui limbaj bogat și simbolic.

Metafore: Descrierea lumii fantastice prin comparații sugestive.

Symbolism: Elemente precum natura și dragostea exprimă conflicte interioare.

În viziunea eminesciană, basmul are o semnificație profundă, fiind un mijloc de explorare a visului, fanteziei și a idealului. În *Călin Nebunul*, basmul devine o metaforă a luptelor interioare ale individului, între dorințele pământești și aspirațiile către absolut, către iubire sau idealuri înalte.

Reflecția unei lumi ideale: Basmul exprimă dorința unei realități perfecte, de obicei inaccesibile, în care eroii se confruntă cu forțe supranaturale sau obstacole simbolice. Acestea reflectă, de fapt, idealurile eminesciene legate de iubire, libertate sau cunoaștere.

Conflictul dintre realitate și fantezie: În basmul eminescian, se observă o tensiune continuă între realitatea dură și lumea fantastică a visului, acoperind astfel tema dualității și a dorinței de transcendență.

Învățămintă și simboluri: Personajele din basme sunt adesea simboluri ale unor idei filosofice sau morale, iar călătoriile lor sunt metafore ale auto-cunoașterii, ale dorințelor și temerilor universale.

Concluzie:

Călin Nebunul este o poveste profund simbolică, în care tradițiile populare ale basmului sunt reinterpretate de Eminescu în cheie mitologică și morală. Eroul trece printr-un parcurs inițiativ clasic, dar puternic nuanțat psihologic: de la dispreț și umilință, la afirmare, suferință și triumf. Călin reprezintă tipul eroului tainic, în care virtuțile nu sunt vizibile din exterior, dar sunt revelate prin acțiune, sacrificiu și inteligență. Basmul ilustrează teme precum lupta binelui cu răul, justiția divină, trădarea și răsplata, toate învăluite într-o atmosferă poetică și simbolică specifică operei eminesciene.

Impactul basmelor în dezvoltarea și educația copiilor – adulții de mâine

Basmul, cu farmecul său atemporal și universul său simbolic, ocupă un loc esențial în viața copiilor. Departă de a fi simple povești pentru divertisment, basmele contribuie profund la dezvoltarea intelectuală,

morală și emoțională a celor mici, punând bazele unei educații solide. Prin intermediul lor, copiii învață valori, își dezvoltă imaginația și își formează o viziune asupra lumii – toate acestea având un impact direct asupra modului în care vor deveni adulți.

Imaginația – cheia dezvoltării intelectuale

Basmul stimulează imaginația copilului, oferindu-i posibilitatea de a construi în minte lumi fantastice, personaje magice și situații ieșite din comun. Această activitate imaginară nu este doar o formă de evadare din cotidian, ci o unealtă esențială pentru dezvoltarea gândirii creative. În basme, totul este posibil: broaștele vorbesc, copacii au suflet, zmeii zboară, iar feții-frumoși înving cu inteligență și curaj obstacole aparent imposibile.

Imaginația antrenată prin basme pregătește copilul pentru rezolvarea creativă a problemelor în viața reală. Un adult care a învățat, încă din copilărie, să privească lumea din unghiuridiferite și să caute soluții neașteptate, va avea o minte flexibilă, capabilă să se adapteze și să inoveze.

Transmiterea culturii și a identității

Basmele au și un rol profund în păstrarea și transmiterea identității culturale. Ele conțin elemente de limbaj arhaic, motive populare, înțelepciune populară și valori specifice fiecărui popor. Copilul care crește cu basmele neamului său înțelege, chiar și fără să conștientizeze, cine este, de unde vine și ce valorimoștenește.

Basmele nu sunt doar povești din trecut, ci investiții în viitor. Prin ele, copilul își dezvoltă simțul moral, gândirea creativă, echilibrul emoțional și apartenența culturală. Într-o societate în care presiunea informației este tot mai mare, iar copiii sunt expuși unor modele de viață adesea superficiale, basmele rămân o ancoră de stabilitate, sens și frumusețe. A-l învăța pe copii să iubească poveștile este, de fapt, o formă profundă de educație pentru viață. Iar copiii care cresc cu basme vor deveni, cel mai probabil, adulți mai buni, mai empatici și mai înțelepți.

Concluzia finală

Prin raportarea la basm, Mihai Eminescu nu se limitează la preluarea unei forme narative tradiționale, ci o reinterpretează profund, transformând-o într-un spațiu al idealului, al reflecției asupra condiției umane și al transcendenței. Atât în *Făt-Frumosdin lacrimă*, cât și în *Luceafărul*, se

regăsește structura mitică fundamentală a basmului românesc, însă poetul o idealizează, conferindu-i dimensiuni filozofice și existențiale. Dacă primul erou întrupează puritatea, curajul și destinul înfruntat cu demnitate, Hyperion devine o variantă superioară, abstractizată, a aceluiași arhetip, plasat între aspirația spre absolut și neputința apropierei de lume. Astfel, Eminescu nu doar cultivă genul basmului, ci îl transformă într-un vehicul al gândirii profunde, capabil să exprime tensiunea dintre ideal și real, dintre etern și efemer, oferind literaturii române creații de o universalitate incontestabilă.

BIBLIOGRAFIE

Cărți:

- Eminescu, Mihai, *Poezii*, Ediție îngrijită de Perpessicius, Editura Minerva, București, 1970.
- Eminescu, Mihai, *Făt-Frumos din lacrimă*, în *“Opere”*, vol. I, Editura Academiei Române, București, 2000.
- Eminescu, Mihai, *Călin (file din poveste)*, în *“Opere”*, vol. I, Editura Academiei Române, București, 2000.
- Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1982.
- Lovinescu, Eugen, *Critice*, vol. II, Editura Minerva, București, 1970.
- Crețu, Theodor, *Literatura română în viziune critică*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998.
- Bădescu, Ilie, *Structura basmului fantastic românesc*, Editura Paideia, București, 1999.
- Papahagi, Pericle, *Basmul românesc. Tipologie și structură*, Editura Minerva, 1974.
- Ciopraga, Constantin, *Eminescu – romanticul absolut*, Editura Junimea, Iași, 1971.

Online:

- Despre *Făt-Frumos din lacrimă* și *Călin Nebunul* – Analize literare
[\[https://ro.wikipedia.org/wiki/F%C4%83t-Frumos_din_lacrim%C4%83\]](https://ro.wikipedia.org/wiki/F%C4%83t-Frumos_din_lacrim%C4%83)[\[https://ro.wikipedia.org/wiki/F%C4%83t-Frumos_din_lacrim%C4%83\]](https://ro.wikipedia.org/wiki/F%C4%83t-Frumos_din_lacrim%C4%83)
[\[https://ro.wikipedia.org/wiki/C%C4%83lin_\(file_din_poveste\)\]](https://ro.wikipedia.org/wiki/C%C4%83lin_(file_din_poveste))[\[https://ro.wikipedia.org/wiki/C%C4%83lin_%28file_din_poveste%29\]](https://ro.wikipedia.org/wiki/C%C4%83lin_%28file_din_poveste%29)
- Despre *Luceafărul* – Interpretare și simboluri
[\[https://ro.wikipedia.org/wiki/Luceaf%C4%83rul_\(poezie\)\]](https://ro.wikipedia.org/wiki/Luceaf%C4%83rul_(poezie))[\[https://ro.wikipedia.org/wiki/Luceaf%C4%83rul_%28poezie%29\]](https://ro.wikipedia.org/wiki/Luceaf%C4%83rul_%28poezie%29)
[\[https://www.doxologia.ro/luceafarul-mihai-eminescu-interpretare\]](https://www.doxologia.ro/luceafarul-mihai-eminescu-interpretare)[\[https://www.doxologia.ro/luceafarul-mihai-eminescu-interpretare\]](https://www.doxologia.ro/luceafarul-mihai-eminescu-interpretare)

Analiză a basmului cult în literatura română

[\[https://edu.ro\]](https://edu.ro)[\[https://edu.ro\]](https://edu.ro) (secțiunea de manuale digitale și auxiliare poate conține materiale despre basmul cult)

<https://voxvalachorum.ro/basmul-cult-si-basmul-popular-diferente-si-caracteristici/>

Compararea basmului cu poezia eminesciană

<https://www.literaturaromana.com/mihai-eminescu/luceafarul-eseu-literar.html>

<https://www.trilulilu.ro/luceafarul-analiza-comentariu-literar/>

Importanța basmului în educația copiilor

<https://www.avantaje.ro/articol/de-ce-sunt-importante-basmenele-pentru-dezvoltarea-copiilor>

<https://www.totuldespreame.ro/copilul-tau/educatie/rolul-basmelor-in-dezvoltarea-emotionala-si-morala-a-copiilor>

FLOARE ALBASTRĂ – MEDITAȚIE LIRICĂ ȘI IDEAL ROMANTIC ÎN VIZIUNEA LUI MIHAI EMINESCU

Alexia Maria LAZĂR*

Mihai Eminescu (1850-1889), cel mai mare poet român și una dintre cele mai strălucite figuri ale literaturii noastre, rămâne o personalitate complexă, emblematică pentru romantismul autohton. Operele sale cuprind o paletă vastă de teme și motive literare, printre care se remarcă iubirea, natura, timpul, condiția geniului, visul și eternul feminin. În poezia sa, viziunea romantică este amplificată de reflecții filosofice influențate de romantismul german, dar și de curente precum idealismul kantian sau pesimismul schopenhauerian.

Una dintre creațiile eminesciene reprezentative pentru lirica de dragoste este poezia *Floare albastră*, scrisă în 1873 și publicată în revista *Convorbiri Literare* în 1876. Această poezie sintetizează în mod exemplar conflictul între ideal și real, între pasiunea vieții și aspirația spre absolut, specific lirismului eminescian.

Floare albastră a fost compusă în perioada de maturitate creatoare a lui Eminescu, în timpul studenției sale la Berlin și după influența directă a culturii germane și a filozofiei lui Schopenhauer. De asemenea, poezia este plasată într-un moment important din viața sa sentimentală – relația tumultuoasă cu Veronica Micle. Această legătură, încărcată de pasiune și suferință, a influențat profund creația sa, iar *Floare albastră* poate fi citită ca o meditație lirică asupra imposibilității împlinirii iubirii ideale.

În ceea ce privește contextul literar, poezia aparține romantismului, curent care promovează ideea de geniu, visul, natura, aspirația spre absolut și iubirea idealizată. *Floare albastră* împrumută titlul unui simbol romantic prezent în literatura germană (de exemplu, la Novalis), unde floarea albastră este semnul dorinței imposibile, al infinitului și al idealului care scapă mereu atingerii omului.

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

Poezia este alcătuită din 14 strofe inegale, marcate de o alternanță între tonul evocator, confesiv și cel meditativ. Structura poeziei evidențiază două planuri fundamentale:

Planul idilic și confesiv – reprezentat de primele strofe, unde poetul evocă imaginea fetei, dorința de iubire și visul de apropiere;

Planul reflexiv – în partea a doua a poeziei, vocea lirică adoptă un ton meditativ și filosofic, exprimând ruptura dintre lumea afectivă și cea spirituală, respingerea trăirilor senzuale și retragerea în absolut.

Această alternanță între planul afectiv și cel rațional creează un contrast puternic, specific creației eminesciene, unde iubirea este dorită, dar nu se poate împlini în mod real.

Tema centrală a poeziei este iubirea ideală, în tensiune cu imposibilitatea realizării ei într-o lume contingentă. Această temă este susținută de o serie de motive literare specifice liricii eminesciene:

Floarea albastră – simbol al aspirației spre absolut, al idealului feminin, dar și al tentației senzuale;

Natură paradisiacă – pădurea, izvorul, lunca, codrul sunt spații mitice, în care se desfășoară iubirea idealizată;

Contrastul dintre vis și realitate – visul este spațiul posibil al iubirii, în timp ce realitatea este locul neîmplinirii;

Femeia-muză – fata este prezentată ca o apariție angelică, pură, dar care aparține vieții concrete, efemere;

Solitudinea geniului – eul liric, asemenea unui titan romantic, se retrage în sfera cunoașterii, refuzând dragostea pentru a-și urma destinul spiritual.

Limbajul poeziei este profund liric, marcat de o muzicalitate aparte, datorată repetițiilor („floare-albastră! floare-albastră!”), exclamativelor, interjecțiilor și adresării directe („Iar tu...”).

Epitetele („fragedă și clară”, „vis al tinereții”) contribuie la conturarea unei atmosfere diafane, de vis. Metaforele („viața-mi pare o poveste”) exprimă distanțarea față de lumea reală, iar oximoronul din final („ce păcat! / Floare-albastră! floare-albastră!...”) exprimă un regret profund, o melancolie existențială.

De asemenea, elementele vizuale și auditive, prin intermediul descrierilor naturii, creează un cadru pastoral, aproape idilic, în care se proiectează idealul iubirii. Poezia devine astfel o simfonie a trăirilor interioare, a contradicțiilor și a tensiunilor dintre suflet și rațiune.

Floare albastră nu este doar o poezie de dragoste, ci și o reflecție asupra condiției poetului și omului superior, a celui care aspiră spre cunoașterea absolută. În acest sens, poezia aduce în discuție tema schopenhaueriană a renunțării: iubirea, ca dorință senzuală, este o iluzie

care leagă spiritul de lumea materială. Eul liric o respinge în favoarea unui ideal mai înalt.

Totodată, poezia exprimă dualismul specific romanticilor: pe de o parte atracția pentru viață, pentru iubire, pentru trăire; pe de altă parte, conștiința imposibilității acestor lucruri și nevoia de evadare în sfera ideii pure. Eminescu rămâne, astfel, un poet al contradicției – *Floare albastră* este lamentul unei inimi care iubește, dar care nu poate iubi până la capăt.

Floare albastră este una dintre cele mai frumoase și mai profunde poezii de dragoste din literatura română. Prin îmbinarea armonioasă a planului afectiv cu cel filosofic, prin simbolurile romantice și limbajul poetic desăvârșit, Eminescu reușește să creeze o operă de o delicatețe și o intensitate remarcabilă.

Poezia rămâne actuală prin întrebările pe care le ridică despre iubire, ideal, renunțare și condiția umană. Este expresia unei trăiri universale, a unui conflict interior pe care orice spirit sensibil îl poate resimți: dorința de a iubi și nevoia de a se retrage în propriul absolut.

Mihai Eminescu, prin *Floare albastră*, ne oferă o imagine a iubirii ca vis frumos, dar efemer, și a idealului ca un orizont inaccesibil, ce ne cheamă fără încetare.

BIBLIOGRAFIE

- Călinescu, G. (1966), *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura pentru Literatură, București.
- Cristea, V. Stan (2000), *Eminescu și Teleormanul*, Editura TIPOALEX, Alexandria.
- Pavelescu, Gheorghe (1998), *Eminescu și Sibiul*, Editura Biblioteca Astra, Sibiu.
- Simuț, Ion (2000), *Eminescu și teatrul*, Editura Dacia, Cluj-Napoca.
- Ciopraga, Constantin (1989), *Eminescu și teatrul românesc*, Editura Minerva, București.

DUNĂREA CA SIMBOL AL TREGERII ÎN POEZIA *MAI AM UN SINGUR DOR*

Ambra-Ioana GAROFALO*

Poezia *Mai am un singur dor* de Mihai Eminescu rămâne una dintre cele mai profunde confesiuni lirice ale marelui poet. În această creație, Eminescu ne vorbește despre moarte nu ca despre o amenințare sau pierdere, ci ca despre o întoarcere blândă în natură, o împăcare cu universul care l-a creat. De la primele versuri — *Mai am un singur dor* — cititorul este introdus în universul său intim, în care dorința finală se contopește cu frumusețea codrului, a mării și a cerului. Această dorință este cea de a se odihni în liniște, departe de tumultul lumii și de durerea despărțirilor, într-un spațiu al armoniei absolute. În interpretarea acestei poezii, putem integra simbolic Dunărea, fluviul care devine atât drum, cât și destinație, un element al naturii ce reflectă parcursul final al poetului și împlinirea dorului său.

Eminescu își imaginează plecarea în mijlocul naturii, acolo unde „la marginea mării / Să-mi fie somnul lin.” Această margine a mării, atât de senină și luminoasă, poate fi completată simbolic de Dunărea, fluviul care străbate țara cu grație și solemnitate. Dunărea devine un simbol al trecerii, un drum care, asemenea vieții poetului, se scurge încet, dar constant, până la odihna finală. Fluviul devine astfel o metaforă a destinului, o cale de legătură între viață și eternitate, între lume și infinit. Curgerile sale lente și valurile domoale se potrivesc perfect cu dorința poetului de a părăsi lumea cu seninătate și fără durere: „Fără de plâns, fără de chin.”

În poezia sa, Eminescu subliniază importanța naturii ca martor și însoțitor al trecerii sale. El își dorește ca pădurea să-i răsunе cantecele, ca izvoarele să-i acompanieze plecarea, iar valurile să-i mângâie odihna: „Pădurea să răsunе / De cânturile mele.” În acest cadru, Dunărea poate fi privită ca un martor suplimentar, un fluviu care oglindește cerul și stelele,

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

dar și dorurile poetului. Apele sale adună tot ce ating, la fel cum sufletul poetului adună experiențele, iubirile și frământările vieții. Fluviul, în această viziune, nu este doar un element geografic, ci devine un companion al trecerii, un drum care conduce spre infinit și liniște.

Imaginaea luminii și a universului care veghează asupra odihnei sale este de asemenea esențială: „Soarele și luna / Deasupra-mi vor luci.” În această scenă, Dunărea devine oglindă a luminii, o apă care reflectă frumusețea și tăcerea cerului, în care poetul se poate regăsi. Fluviul nu doar că simbolizează curgerea vieții, dar și legătura între natură și spirit, între trecerea temporală și eternitate. Dunărea îi poate purta sufletul spre marele infinit, așa cum marea îl primește în versurile sale, completând tabloul armonios al universului pe care poetul îl evocă.

Mai mult, Dunărea se potrivește perfect cu dorința poetului de simplitate și puritate. Eminescu nu vrea plâns, nu vrea zgomot sau ceremonii; el dorește doar liniște și armonie. Fluviul curge fără grabă, fără tumult, asemenea unei șoapte care se pierde în spațiu și timp. În felul acesta, Dunărea devine metafora finală a trecerii poetului, o cale naturală și blândă spre odihna eternă. Ea este companionul care îl poartă lin, asemenea unei frunze plutind pe apă, fără teamă și fără regrete.

Poezia devine astfel o adevărată meditație asupra vieții și morții. Prin introducerea simbolică a Dunării, mesajul capătă o dimensiune suplimentară: poetul nu doar că se întoarce la natură, ci parcurge un drum simbolic, un fluviu al destinului care îl conduce spre infinit. În acest sens, sfârșitul nu este privit ca pierdere, ci ca regăsire, ca transformare, un pas firesc în curgerea vieții universale.

În final, poezia *Mai am un singur dor* se conturează ca un testament liric în care moartea devine armonie, natură și lumină. Dunărea, ca simbol al drumului final, completează perfect această viziune: fluviul curge lin, adună totul în apele sale și îl poartă pe poet spre „liniștea cea mare.” Eminescu nu moare cu adevărat; el se contopește cu natura, cu apa, cu cerul, și astfel devine parte din eternitate. Dorul său, asemenea Dunării, curge neîncetat, purtând cu sine frumusețea, liniștea și nemurirea poeziei sale.

BIBLIOGRAFIE

Eminescu, Mihai, *Poezii*, Ediție îngrijită de Nicolae Manolescu. București: Editura ART, 2022.

Eminescu, Mihai, *Poezii*, Ediție critică îngrijită de Ioana Pârvulescu. București: Humanitas, 2018.

Eminescu, Mihai, *Poezii*, Ediție îngrijită de Perpessicius. București: Editura Minerva, 1993.

Călinescu, George, *Opera lui Mihai Eminescu*, București: Editura Minerva, 1989.

Eminescu, Mihai, *Opere* (vol. II-VI). Ediție critică Perpessicius. București: Fundația pentru Literatură și Artă "Regele Carol II", 1939-1963.

Călinescu, George, *Viața lui Mihai Eminescu*, București: Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1932.

MELANCOLIA ȘI DEZNĂDEJDEA ÎN OPERELE LUI MIHAI EMINESCU

Alexandra Ana-Maria COJOCARU*

Mihai Eminescu este adesea considerat poetul care a exprimat cel mai bine frământările și tristețile sufletului uman. În multe dintre poeziile sale, apar două stări foarte importante: melancolia și deznădejdea. Acestea nu sunt doar emoții trecătoare, ci forme profunde de gândire și trăire, prin care poetul își exprimă problemele interioare, dorințele neîmplinite, teama de trecerea timpului și căutarea sensului în viață.

În referatul de față îmi propun să arăt cum apar melancolia și deznădejdea în opera lui Eminescu, ce rol au, cum sunt construite poetic și de ce au devenit atât de importante în literatura română. Analiza se va baza pe câteva dintre textele esențiale ale poetului, precum *Melancolie*, *Odă (în metru antic)*, *Pe lângă plopul fără soț*, *Scrisoarea I* și *Luceafărul*.

1. Melancolia – o tristețe care vine din gând și din suflet

Melancolia la Eminescu este o stare de tristețe profundă, dar nu una violentă. Este o tristețe „calmă”, în care poetul observă lumea cu o sensibilitate aparte, simțind că ceva esențial îi lipsește sau că tot ceea ce există este trecător. În poezia *Melancolie*, starea aceasta este sugerată prin imagini simple și familiare: amurgul, cimitirul, frunzele uscate, liniștea grea. Peisajul pare „înghețat” în timp, ca și cum lumea ar sta pe loc pentru ca poetul să își asculte sufletul. Melancolia apare des și în poeziile de dragoste. Eminescu nu se bucură doar de frumusețea iubirii, ci simte și fragilitatea ei. În unele texte, iubita este idealizată, în altele este pierdută sau îndepărtată. În fiecare caz, eul poetic trăiește o formă de nostalgie, dor și neliniște. Această melancolie vine din distanța dintre ceea ce își dorește poetul și ceea ce primește în realitate. Un alt aspect important este legătura dintre melancolie și trecerea timpului. Eminescu se gândește des la faptul că totul trece, că frumusețea, fericirea și chiar viața sunt doar „clipe”. De aceea, uneori melancolia lui are un ton filozofic: poetul încearcă să înțeleagă locul omului în lume, fără să găsească mereu un răspuns clar.

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

2. Deznădejdea - momentul în care suferința devine prea mare

Dacă melancolia este o tristețe liniștită, deznădejdea este momentul în care această tristețe se adâncește și se transformă într-o durere puternică. În *Odă (în metru antic)*, deznădejdea atinge apogeul. Eul poetic recunoaște că a iubit atât de puternic, încât această iubire i-a distrus liniștea și echilibrul interior. Versurile sugerează un conflict între dorința de a trăi cu intensitate și imposibilitatea de a fi fericit.

Deznădejdea apare și în legătură cu neputința omului în fața universului. În *Scrisoarea I*, Eminescu descrie un cosmos imens, rece, în care existența omului pare minusculă. Poetul simte că tot ceea ce face omul se pierde în timp și că viața nu are un scop clar. Această conștientizare produce o deznădejde metafizică, mai profundă decât orice suferință de dragoste.

Un alt tip de deznădejde apare în poeziile în care eul poetic se simte neînțeleș sau respins. În *Pe lângă plopii fără soț*, suferința vine din imposibilitatea comunicării dintre îndrăgostit și femeia adorată. Eul nu este doar trist, ci simte o prăpastie interioară: iubirea, pe care o considera salvatoare, devine sursă de răni.

3. Cum se împletesc melancolia și deznădejdea

Cele două stări sunt foarte legate între ele în opera lui Eminescu. De obicei, melancolia este începutul – o meditație tristă asupra lumii, iar deznădejdea este finalul – momentul în care poetul simte că nu există soluție.

În *Luceafărul*, Hyperion trece de la o melancolie a singurătății la o deznădejde cosmică. Regele ceresc își dorește o clipă de iubire omenească, dar realizează că este imposibil. El trăiește tragedia geniului: este prea „sus” pentru a fi om, dar prea „departe” pentru a fi fericit în absolut. Astfel, melancolia lui este dorința neîmplinită, iar deznădejdea este înțelegerea finală a imposibilității.

Această combinație arată o temă centrală la Eminescu: omul este mereu prins între două lumi – lumea visului și lumea reală. Când visul nu poate fi atins, melancolia devine deznădejde.

4. Elemente poetice care construiesc aceste stări

Eminescu reușește să transmită melancolia și deznădejdea printr-o serie de imagini și motive care apar constant în poeziile sale. Cele mai importante sunt:

a) Natura

Natura este oglinda sufletului poetului. Lacul, codrul, luna, plopii, câmpia, nopțile calm-luminoase, toate reflectă stările interioare ale eului

poetic. Dacă poetul e melancolic, natura pare încremenită. Dacă e deznădăduit, natura devine apăsătoare, întunecată.

b) Timpul

La Eminescu, timpul nu trece ușor, ci apasă. Fiecare clipă care se duce adaugă un strop de tristețe. Această idee apare în multe poeme, mai ales în cele filozofice.

c) Contrastul dintre vis și realitate

Eminescu visează la o lume ideală, plină de armonie și sens, dar realitatea este adesea dezamăgitoare. De aici apar melancolia și apoi deznădejdea.

d) Limbajul simplu, dar încărcat de emoție

Chiar dacă Eminescu folosește uneori cuvinte mai vechi sau expresii din filosofia vremii, starea generală nu este greu de înțeles. Sentimentele sunt exprimate sincer, direct și natural, ceea ce le face cu atât mai puternice.

Melancolia și deznădejdea sunt două dintre cele mai importante stări din poezia lui Mihai Eminescu. Ele arată fragilitatea omului în fața timpului, a iubirii și a lumii. Prin aceste trăiri, poetul își exprimă atât neîmplinirile personale, cât și întrebările legate de sensul existenței.

Eminescu nu vede melancolia doar ca pe o tristețe, ci ca pe un mod de a înțelege lumea. Deznădejdea, deși dureroasă, este un pas în plus în această înțelegere. Astfel, lirica eminesciană devine o călătorie prin sufletul omului, cu toate slăbiciunile, dorurile și căutările sale.

Opera lui Eminescu rămâne actuală tocmai pentru că atinge aceste teme universale. Melancolia și deznădejdea nu sunt doar stări ale poetului, ci stări pe care orice om o poate simți. Prin modul în care le exprimă, Eminescu transformă suferința în frumusețe și gândurile dureroase în artă.

BIBLIOGRAFIE

- Eminescu, Mihai, *Poezii*, ediție îngrijită de Perpessicius, București, Editura Minerva, 1978.
- Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Fundația Regală, 1941.
- Negoitescu, Ion, *Poezia lui Eminescu*, București, Editura Eminescu, 1970.
- Vianu, Tudor, *Artă prozatorilor români*, București, Editura Minerva, 1973.
- Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, București, Editura Paralela 45, 2008.

Secțiunea III: BIOGRAFIA GENIULUI – ORIGINI, DESTIN ȘI SPAȚII FORMATIVE

ANII PETRECUȚI LA VIENA

Karrisia Alexis PÎRȘU*

Anii petrecuți de Mihai Eminescu la Viena au fost răscrucea în care tânărul romantic s-a întâlnit cu marile idei ale Europei. În bibliotecile și amfiteatrele orașului, el descoperă vocea gravă a lui Schopenhauer, rigoarea lui Kant și universul vast al culturii germane. Tot aici, în mijlocul unei metropole pline de limbi, tradiții și dezbateri, se formează poetul metafizic pe care îl cunoaștem. Viena devine pentru Eminescu nu doar un loc de studiu, ci un spațiu al nașterii interioare, unde gândirea i se adâncește, limbajul i se rafinează, iar viziunea asupra lumii capătă dimensiunea cosmică ce va defini întreaga sa operă.

Pentru Eminescu, Viena a fost locul unde un tânăr visător s-a ridicat la înălțimea marilor idei ale Europei. Acolo, între biblioteci, filosofii și limbi străine, s-a născut poetul cosmic: cel care vede în lume nu doar istorie și timp, ci infinit și destin.

Viena a fost pentru Mihai Eminescu treapta decisivă spre maturitatea spiritului: aici, în templul marilor idei ale Europei, el și-a adunat gândirea, și-a limpezit vocea și și-a înălțat viziunea. Din această întâlnire cu cultura europeană s-a ridicat nu doar un poet, ci o conștiință care avea să marcheze definitiv identitatea literaturii române.

Viena era, în epocă, un uriaș laborator al modernității europene. După reorganizarea Imperiului în 1867, capitala intră într-o etapă de expansiune urbană și de efervescență culturală. Universitatea din Viena, una dintre cele mai prestigioase instituții de învățământ superior ale timpului, aduna profesori renumiți și studenți din întreg spațiul central-european.

Eminescu pătrunde astfel într-un cadru academic în care liberalismul, filosofia idealistă germană, dezbaterile naționale și atmosfera cosmopolită coexistă într-o dinamică fertilă. Acest mediu – mult mai complex și intelectualizat decât ceea ce i-ar fi putut oferi spațiul românesc al epocii – devine cadrul formării sale fundamentale.

În această perioadă, Eminescu intră în contact direct cu gândirea lui Schopenhauer, a cărui viziune pesimist-metafizică se va regăsi ulterior în

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

tema suferinței universale și a voinței cosmice din poezia sa. De asemenea, lectura critică a lui Kant îl familiarizează cu un mod de gândire sistematic, care îi structurează reflecțiile asupra timpului, cunoașterii și spațiului interior – teme pregnante în *Luceafărul* sau în *Scrisorile*.

De o importanță majoră este și accesul la bibliotecile academice vieneze. Hofbibliothek, actuala Biblioteca Națională a Austriei, îi oferă manuscrise, tratate filosofice, literatură germană romantică și post-romantică, surse pe care nu le-ar fi găsit în spațiul românesc. Aici se conturează universul cultural din care se va hrăni întreaga sa creație ulterioară.

În cadrul acestor întâlniri, Eminescu susține conferințe, recită, discută politică și literatură, contribuind la formarea unei elite intelectuale românești. De altfel, implicarea sa în organizarea Serbării de la Putna din 1871 – un eveniment cu valoare simbolică pentru afirmarea culturii românești – își are rădăcinile în activitatea sa vieneză.

Tot aici intră în contact cu cercuri germane și central-europene, ceea ce îi permite să asimileze ideile romantismului german târziu și ale filosofiei idealiste. Este o perioadă de confluente culturale care îi fixează definitiv orientarea europeană.

BIBLIOGRAFIE

- Dănăilă, Mihai, *Eminescu și universalitatea culturii*, Editura Junimea, Iași, 2003.
Glotfelty, C., *The Ecocriticism Reader*, UGA Press, 1996.
Jean-Louis Courriol, *Mihai Eminescu, Poèmes*, L'Harmattan, Paris, 2009.
Le Bris, M., *Pour une littérature mondiale*, Gallimard, 2007.
Papadima, Ovidiu, *Valori ale literaturii române*, Editura pentru Literatură, București.

OMUL EMINESCU

Andreea POP*

I. L. Caragiale – „Mihai Eminescu” (1889)

„A murit unul dintre cei mai mari poeți ai României.

Mihai Eminescu nu mai este.

De ani de zile **nenorocitul** poet, omul cel mai înzestrat ce a avut vreodată neamul nostru, a fost îndepărtat de la orice muncă și aruncat într-un colț de lume, unde și-a sfârșit zilele, stingher și părăsit. S-a stins încet, încet, ca o lumânare uitată într-un ungher. Cine l-a cunoscut, cine i-a înțeles sufletul ales știe cât de adâncă este pierderea.

Eminescu a fost un om cu totul aparte între contemporanii săi.

Cu o inteligență rară, cu o cultură vastă, cu o inimă cum puțini au avut, el a rămas, în mijlocul nostru, singur și neînțeles. Sufletul lui era prea mare pentru lumea aceasta; durerile lui erau prea grele pentru o viață atât de mică.

Noi nu vom vedea prea curând un altul asemenea lui.

În poezia lui este sufletul românesc în toată adâncimea și melancolia lui. Eminescu a cântat cum n-a cântat nimeni înaintea lui și cum poate nu va mai cânta nimeni după el. A ridicat limba română la cea mai înaltă expresie a ei; a dat cuvântului românesc sonorități și frumuseți nebănuite.

Ce păcat că un asemenea om a trebuit să moară astfel!

Și ce mustrare pentru noi, toți, că nu am știut să-l ocrotim, să-l ajutăm, să-l ținem printre noi întreg, sănătos, puternic! În loc să-i facem viața ușoară, noi am făcut-o grea; în loc să-l sprijinim, l-am împins în prăpastie.

Astăzi îl plângem.

Dar plânsul nostru este zadarnic. Poetul nu se va mai întoarce. S-a dus acolo unde nu mai sunt dureri, unde sufletele mari își găsesc în sfârșit pacea.

Fie-i țărâna ușoară, geniului său nemurirea!

Noi, cei ce rămânem, n-avem altă datorie decât să-i cinstim memoria și să-l iubim în veci pentru tot ce ne-a dat.”

În discursurile anterioare susținute de colegii mei, am ascultat perspective care ne-au apropiat de **OMUL** Eminescu, de viața și iubirile lui, de opera lui precum și de universul minunat pe care acesta l-a creat.

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

Aș dori acum să schimb puțin direcția și să privim spre cei contemporani lui, aceia care l-au cunoscut, l-au văzut și l-au înțeles.

Nu există voce mai surprinzătoare în acest sens, decât una care se distinge prin sinceritate și profundă emoție: vocea lui I. L. Caragiale.

Așadar, prezentarea mea pornește de la articolul publicat de Caragiale în *Gazeta Poporului* la 28 iunie 1889, la doar câteva zile după moartea poetului.

Contextul este unul emoțional și social extrem de încărcat: presa și lumea culturală reacționau la dispariția celui mai important poet român, iar Caragiale – contemporan, prieten, dar și critic al junimiștilor – oferă nu doar un elogiu, ci și un avertisment moral despre felul în care o societate își tratează valorile.

Tema articolului este **condiția tragică a geniului în societatea românească**, care, din păcate, continuă și în zilele noastre. Textul funcționează ca un **reproș colectiv**, dar și ca un **elogiu emoționant**.

Caragiale reușește să evidențieze în mod riguros :

- **valoarea excepțională și irepetabilă a poetului**, plasându-l în centrul culturii române;

- **complexitatea suferinței fizice și psihice** îndurate de Eminescu în ultimele etape ale vieții, suferință care devine definitorie pentru înțelegerea destinului său tragic;

- **indiferența sau incapacitatea societății și a instituțiilor epocii** de a-i oferi sprijinul necesar, aspect ce reflectă limitele culturale și morale ale timpului;

- **condiția structurală a geniului**, marcată de solitudine, neînțelegere și sacrificiu, într-o lume incapabilă să recunoască pe deplin valoarea și fragilitatea unei personalități creatoare.

Surprindem în articol mesaje esențiale, directe și la obiect:

➤ **Eminescu – „cel mai înzestrat” om al neamului**

Caragiale afirmă că Eminescu este cea mai mare personalitate culturală a românilor:

- „unul dintre cei mai mari poeți ai României”
- „omul cel mai înzestrat ce a avut vreodată neamul nostru”
- „nu vom vedea prea curând un altul asemenea lui”.

Aici apare perspectiva unui **geniu unic**, irepetabil.

➤ **Poetul – victimă a societății**

Unul dintre cele mai puternice motive ale articolului este **drama uitării**:

- „aruncat într-un colț de lume”
- „stingher și părăsit”

- „ca o lumânare uitată într-un ungher”.

Caragiale subliniază ipocrizia publicului:

- când Eminescu suferea, nimeni nu intervenea
- după moartea sa, toți se grăbesc să îl jelească.

Este un rechizitoriu moral subtil, dar ferm.

➤ **Suferința interioară a poetului**

Caragiale intuiește dimensiunea metafizică a durerii lui Eminescu:

- „Sufletul lui era prea mare pentru lumea aceasta”
- „durerile lui erau prea grele pentru o viață atât de mică”.

Portretul este romantic, accentuând tensiunea dintre geniul cosmic și trivialitatea realității sociale.

➤ **Opera eminesciană – esența sufletului românesc**

Caragiale recunoaște că Eminescu a atins perfecțiunea limbii literare:

- „a ridicat limba română la cea mai înaltă expresie a ei”
- „În poezia lui este sufletul românesc în toată adâncimea și melancolia lui”.

Această apreciere este una dintre cele mai clare recunoașteri ale canonului eminescian.

După cum putem observa, articolul este scris într-un registru afectiv, empatic, dominat de emoție. De această dată, Caragiale nu ironizează, cum o făcea adesea în operele sale, ci adoptă un ton grav, solemn și plin de compasiune.

➤ **Folosește numeroase metafore funerare, pictate vizual cu măiestrie:**

- „s-a stins ca o lumânare”
- „aruncat într-un colț”
- „pierderea e adâncă”
- „geniului său nemurirea”.

Metafora lumânării este tipică pentru romantismul târziu, reflectând efemeritatea vieții.

➤ De asemenea, **antitezele puternice**, pentru a evidenția nedreptatea sorții:

- geniul vs. lumea mică
- sufletul mare vs. societatea meschină
- talentul extraordinar vs. uitarea publică.

➤ **Repetiții retorice**

Expresii precum:

- „În loc să-i facem viața ușoară, noi am făcut-o grea; în loc să-l sprijinim,” accentuează vinovăția colectivă.

Imaginaea lui Eminescu în viziunea lui Caragiale este una complexă și profund nuanțată, rezultată din îmbinarea admirației sincere cu luciditatea observației morale. Caragiale nu îl prezintă doar ca pe un creator excepțional, ci ca pe un om așezat la limita fragilității și a sacrificiului. Căci în final, vorbim despre un om. **Dar și ce om!**

În viziunea sa, destinul lui Eminescu devine simbolic pentru condiția intelectualului român confruntat cu precaritatea instituțională și cu lipsa de solidaritate a societății.

Iată câteva exemple, unde textul construiește un portret triplu:

✓ **Eminescu – intelectualul genial** – Cu „intelligență rară” și „cultură vastă”

✓ **Eminescu – omul bun, sensibil** – Cu „inimă cum puțini au avut”

✓ **Eminescu – martir al culturii române** – Victimă a bolii, a neputinței instituționale și a indifferenței sociale

Totodată, Caragiale subliniază dimensiunea morală a pierderii, sugerând că moartea poetului reprezintă și un eșec colectiv, o incapacitate a epocii de a-și proteja valorile. În acest fel, portretul devine nu doar un omagiu, ci și un avertisment cu privire la responsabilitatea culturală a fiecărei generații.

În încheiere, aș dori să subliniez faptul că articolul scris de Caragiale este unul dintre cele mai importante necrologuri scrise pentru poet. Acesta surprinde nu doar moartea unui poet, ci **moartea unei conștiințe naționale**, pe care societatea nu a știut să o prețuiască la timp.

Din păcate, consider că societatea românească nu și-a învățat lecția în acel moment și continuă să comită aceeași greșală și în zilele noastre. În loc să dăm Cezarului ce este al Cezarului, noi îl condamnăm la nepăsare.

BIBLIOGRAFIE

- Caragiale, I. L., *Opere*, vol. V, ediție îngrijită de Al. Rosetti, Șerban Cioculescu și Liviu Călin, București, Editura Academiei Române, 1965. (*include textele memorialistice și referințele lui Caragiale despre Eminescu*)
- Călinescu, George, *Viața lui Mihai Eminescu*, București, Editura pentru Literatură, 1966.
- Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva, 1982.
- Dumitrescu-Bușulenga, Zoe, *Eminescu. Viața*, București, Editura Eminescu, 1984.
- Cioculescu, Șerban, *Viața lui I. L. Caragiale*, București, Editura pentru Literatură, 1969.

FRAȚII EMINOVICI

Diana AVRAMESCU*

Mihai Eminescu, considerat cel mai mare poet român, s-a născut la 15 ianuarie 1850, într-o familie în care se evidențiază o dinamică familială complexă, având 10 frați. Eminescu a crescut într-o familie care valoriza educația și cultura. Aceasta atmosferă familială a avut un impact semnificativ asupra dezvoltării sale artistice și personale.

Influența fraților săi asupra creației sale literare nu a fost directă, în sensul că nu au contribuit în sens manifest la scrierile sale, dar contextual familial, climatul educațional și inspirația legată de relațiile umane au jucat un rol esențial în formarea personalității sale poetice.

Eminescu a fost al șaptelea copil al familiei, având alături de el zece frați și surori.

Aceasta dinamică familială a fost esențială în formarea sa ca poet. Relațiile cu fiecare dintre frați au modelat și inspirat dezvoltarea sensibilității sale artistice.

Este de asemenea relevant să menționăm și influența fraților săi asupra atmosferei intelectuale din familie. Cultura și educația erau priorități, acesta fiind expus de timpuriu literaturii clasice românești și universale. Acest mediu propice a fost esențial în formarea sa ca poet.

Spre exemplu, fratele său, Iorgu Eminovici, a fost cel care l-a susținut în lecturile sale din literatura clasică și filosofie. Aceasta l-a ajutat pe Eminescu să contureze universal sau poetic complex, plin de simboluri și teme filozofice.

“Căci eu, pătruns de dragoste, mă simt mai bine-n umbra morții” spune autorul în *Luceafarul*, evidențiind trăsăturile răpitoare ale iubirii și ale existenței, teme ce reies din discuțiile avute cu frații săi.

De asemenea, surorile lui Eminescu, au avut un rol semnificativ în dezvoltarea sa emoțională, în special sora mai mare, Maria. Maria i-a insuflat dragostea pentru muzică și tradițiile românești, influențându-l să cuprindă în creația sa particularități ale folclorului. Poezia sa *Oda* (în metru antic) reflectă această influență, fiind un omagiu adus frumuseții

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

naturii și sentimentelor profunde, pe care le-a împărtășit, probabil cu membrii familiei sale.

În scrierile sale Eminescu abordează adesea tema solitudinii și a relațiilor familiale, moartea prematură a unuia dintre frații săi, care a murit în copilărie, a lasat o amprentă adâncă asupra sa, alimentându-i melancolia. Acest sentiment este evidențiat și în poeziile sale, o reflecție a durerilor și pierderilor personale: “A trecut un an, a trecut.../ Și m-a lasat tot vaiul în vetre/ Și-ntreb în zadar: de ce pe mine?”

Bibliografia Eminesciană confirmă și mai mult acest aspect. Lucrări precum *Scrisori* și *Poezii* conțin referințe subtile la legătura sa cu frații și surorile,

Oferind nu doar o perspectivă a gândirii sale, ci și a impactului celor dragi asupra acesteia.

Studii recente, cum ar fi cele ale lui Gheorghe Istrate sau Al.I. Ionescu, analizează în detaliu influențele familiale și contextul social în care a crescut Eminescu, subliniind cât de mult contează aceste relații în conturarea operelor sale.

Mihai Eminescu nu a fost doar un poet solitar, ci a fost profund influențat de familia sa, în special de cei zece frați și surori. Aceștia au jucat un rol crucial în dezvoltarea sa artistică, alimentându-i dorința de a explora teme universale precum iubirea, moartea și natura.

Datorita lor, creația sa continuă să inspire generații, iar ecoul familiei sale poate fi observat în fiecare vers scris de marele poet.

BIBLIOGRAFIE

Mihai Eminescu, *Poezii*, Editura pentru literatură, 1960.

Mihai Eminescu, *Scrisori*, Editura All, 1997.

Gheorghe Istrate, *Influențele familiale în opera lui Mihai Eminescu*, Editura Didactică și Pedagogică, 2000.

Al. I. Ionescu, *Mihai Eminescu: viață și creație*, Editura Scrisul Românesc, 2005.

MIHAI EMINESCU ȘI DRUMUL ÎNȚIATIC DE AFIRMARE A GENIULUI SĂU

Ionela Laura PÎRVĂNESCU*

Mihai Eminescu este poetul național al României, dar și o voce literară universală. Prin profunzimea versurilor sale, sensibilitatea romantică și reflecțiile filozofice, el a influențat literatura română și a devenit un simbol al culturii naționale. Opera sa depășește granițele timpului și spațiului, fiind apreciată nu doar în România, ci și în afara ei. Această lucrare analizează elementele care îl consacră drept poet național și universal, evidențiind impactul său asupra identității culturale și literare.

Faima dobândită de către poet nu a fost un eveniment spontan, și mai degrabă un proces treptat de-a lungul vieții sale, unde a avut o participare activă în mai multe domenii ale artisticului, fie că vorbim de cele scrise sau chiar de cele de pe scenă. Astfel pentru a analiza parcursul său artistic trebuie să facem o analiză a vieții sale, lucru la care au participat atât specialiști dar nu numai.

Printre aceștia se numără marele critic George Călinescu prin lucrarea *Viața lui Eminescu* în care arată că până și originile sale au fost subiect de dezbatere. În capitolul *Strămoșii*, G. Călinescu prezintă o parte din teoriile apărute de-a lungul timpului printre care se numără faptul că Eminescu ar fi turc după Emin Efendi, un negustor turc sau chiar sârb (Dacoromania, II, p.871). În ciuda acestor teorii identitatea românească a lui Mihai Eminescu rămâne neclintită fiind considerat un pilon al societății românești.

Au apărut lucrări care vorbesc și despre zone mai puțin explorate ale carierei sale cum ar fi perioada în care a jucat pe scenă în piese de teatru. De exemplu, în lucrarea *Eminescu și Sibiul* de Gheorghe Pavelescu este menționat cum în perioada de părăsire acesta a avut diverse locuri de muncă în cadrul teatrului datorită pasiunii sale. Încă din adolescență, el a fost atras de lumea artistică și a început să colaboreze cu diverse trupe de teatru, printre care cele conduse de Fanny Tardini, Iorgu Caragiale și Mihail Pascaly.

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și limbi străine, Universitatea Hyperion din București.

În 1867, Mihai Eminescu a ajuns la Sibiu împreună cu trupa lui Mihail Pascaly, unde a fost suflor în spectacolele susținute la sala Thalia. Aceste reprezentații, printre primele în limba română pe această scenă, au fost primite cu entuziasm de publicul român și german. Sala a fost oferită gratuit, cu condiția ca o reprezentație să fie dedicată celor nevoiași. Acest moment a fost semnificativ pentru promovarea teatrului românesc în oraș și pentru apropierea poetului de mediul cultural transilvănean.

Reprezentațiile sale de la Sibiu se numără printre cele mai cunoscute însă acesta a participat la spectacole în mai multe zone ale țării. Un exemplu sunt cele din zona Teleormanului unde Eminescu s-a îndrăgostit de oameni și a creat prietenii strânse, Teleormanul servindu-i inspirație pentru una dintre cele mai cunoscute opere ale sale.

În lucrări precum „*Eminescu și Teleormanul*” de Stan V. Cristea este menționat ca a debutat ca suflor și actor pentru logru Caragiale în vara lui 1867 unde a jucat în piese precum *Contrabandiștii de Galați*, lucru pe care l-a confirmat însuși Eminescu prin articolul *Repertoriul nostru teatral*, din revista *Familia* de la 18 ianuarie 1870.

Tot în zona Teleormanului îl întâlnește pe Grigore Păucescu, un om politic, avocat, publicist și entuziast al literaturii românești. Aceștia fac cunoștință la un cerc literar unde se leagă o prietenie strânsă. Eminescu ajunge în casa lui G. Păucescu unde îi citește pentru prima dată opera sa „*Scrisoara a III-a*”, care are ca punct de pornire luptele dintre Mircea cel Bătrân și sultanul Baiazid.

Scrisoara a III-a unește trecutul glorios cu realitățile politice ale prezentului, evidențiind patriotismul lui Mircea cel Bătrân în contrast cu corupția politicianilor contemporani. Prin satira finală, Eminescu condamnă demagogia și declinul valorilor, oferind o reflecție actuală asupra societății. Acest fapt face ca opera sa să fie relevantă și pentru societatea românească de azi.

Mihai Eminescu nu este doar poetul național al României, ci și o personalitate literară de renume mondial, a cărei influență a depășit granițele timpului. De-a lungul vieții, și-a îmbinat talentul poetic cu pasiunea pentru teatru, contribuind la dezvoltarea culturii românești. Operele sale reflectă valorile naționale, iar relațiile cu intelectualii epocii i-au consolidat statutul de simbol al literaturii. „*Scrisoara a III-a*” ilustrează contrastul dintre măreția trecutului și realitățile politice, fiind o critică ce rămâne actuală. Astfel, moștenirea sa continuă să definească identitatea culturală românească și să inspire generații.

BIBLIOGRAFIE

- Călinescu, G. (1966), *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura pentru Literatură, București.
- Cristea, V. Ștan (2000), *Eminescu și Teleormanul*, Editura TIPOALEX, Alexandria.
- Pavelescu, Gheorghe (1998), *Eminescu și Sibiul*, Editura Biblioteca Astra, Sibiu.
- Simuț, Ion (2000), *Eminescu și teatrul*, Editura Dacia, Cluj-Napoca.
- Ciopraga, Constantin (1989), *Eminescu și teatrul românesc*, Editura Minerva, București.

ORIGINILE LUI EMINESCU

Ștefania-Roxana TOMESCU*

Mihai Eminescu, o reflexie asupra moștenirii culturale.

Mihai Eminescu, fără îndoială cel mai mare poet roman, este o personalitate centrală în patrimoniul cultural al României. Locul și data nașterii sale nu sunt doar repere biografice, ci semnifică o veritabilă origine a unei lumi literare, care de-a lungul deceniilor, a influențat profund evoluția spiritualității naționale. S-a născut la 15 ianuarie 1850, într-un sat din județul Botoșani, Ipotești, un loc cu o încărcătură simbolică imensă.

Ipotești, locul sacru al nașterii unui titan al literaturii române.

Un sat din inima Moldovei, este locul în care Mihai Eminescu a venit pe lume. Aici, în mijloul naturii, printre pădurile care își unduiau rămurele și râurile care își croiau drum printre câmpiile Moldovei, se formează un spirit artistic va ajunge să lumineze întreaga literatură română.

Așadar, Călinescu, în cartea sa *Viața lui Eminescu*, subliniază că Mihai Eminescu s-a născut la Ipotești, pe 15 ianuarie 1850 într-o familie de nobili sărăciți.

Călinescu subliniază faptul că „Ipotești este simbolic” nașterea poetului într-o localitate modestă, aflată la granița dintre tradiția rurală și modernitatea emergentă, reflectă dualitatea existentă în opera lui Eminescu, care combină într-un mod armonios elementele tradiționale cu cele moderne.

Călinescu evidențiază că această dată este, într-un fel, simbolică pentru destinul literar al lui Eminescu. Începând din anul 2010, 15 ianuarie a devenit, oficial ziua culturii naționale. Această dată nu este doar data nașterii unui om ci și un simbol al identității culturale românești.

Dintr-un alt punct de vedere, Titu Maiorescu și familia lui Eminescu, au avut de-a lungul timpului, opinii și observații semnificative despre locul și data nașterii poetului, fiecare având o influență importantă asupra imaginii eminesciene în cultura română.

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

Fratele poetului, Matei, a susținut ca dată de naștere 8 noiembrie 1848 și ca localitate Dumbrăveni, dar, de asemenea afirmă că toți copiii lui Eminovici au văzut și cunoscut o veche psaltire în care sunt scrise datele de naștere ai tuturor copiilor lui Eminovici, acolo fiind menționat pe pagina a 5a : "Astăzi 20 decembrie anul 1849 la patru ceasuri și cinci-spre-zece minute evropinești s'au născut fiul nostru Mihai".

În plus, însuși poetul consacră în registrul Junimii din Iași, în 1871, următoarele date : "Mihai Eminescu – 1849 – Decembrie – 20 – Sf. Ignat – Botoșani" Aici el atestă data de 20 decembrie 1849 scrisă în psaltirea familiei.

Istoricul Nicolae Giurescu a avansat ipoteza conform căreia Mihai Eminovici s-ar fi născut pe 15 ianuarie 1850. Această teorie a fost susținută și de Aglae, sora poetului, și ulterior preluată de criticul literar Titu Maiorescu în lucrarea sa „Eminescu și poeziile lui”.

Datorită prestigiului de care se bucura Maiorescu, data de 15 ianuarie a fost acceptată drept oficială în istoria literaturii romane.

Titu Maiorescu a consemnat în notița biografică la volumul de poezii din 1897 " În notița biografică din edițiile anterioare consemnasem ziua nașterii lui Eminescu la 20 decembrie 1849, Ipotești de lângă Botoșani."

În *Istoria literaturii române* și în diversele sale scrieri critice, Maiorescu se concentrează mai mult pe aspectele fundamentale ale personalității lui Eminescu decât pe detaliile precise despre locul și data nașterii poetului.

Totuși, Maiorescu subliniază "nașterea în Moldova" ca un aspect definitoriu pentru poet.

În registrul școlii, însă a fost scrisă data de 6 decembrie 1850, iar în documentele de la Cernăuți este trecută data de 14 decembrie 1849, însă aceste informații nu par a fi valide, deoarece niciunul dintre apropiații poetului nu le-a susținut.

Nicolae Cârlan, în lucrarea sa *Mihai Eminescu în context bucovinean* susține faptul că, numele lui Eminescu este legat de localitatea Dumbrăveni, județul Suceava. Suceava reprezintă o regiune a Moldovei cu care Mihai Eminescu a avut o legătură profundă , atât prin oamenii pe care i-a întâlnit cât și prin locurile pe care le-a străbătut. Din acest motiv, mai mulți autori susțin ideea că poetul ar fi fost bucovinean atât prin naștere, cât și prin influențele culturale pe care le-a absorbit. Această ipoteză se bazează pe o afirmație a lui Eminescu dintr-un manuscris, unde acesta declară " Eu sunt născut în Bucovina. Tatăl meu este bucovinean."

Privind dintr-o altă perspectivă, Nicolae Iosub susține totuși că, Mihai Eminescu are două date de naștere, există o dată reală și una oficială. Botezul poetului a avut loc pe 21 ianuarie 1850, la Catedrala Uspenia din Botoșani, iar nașterea sa a fost înregistrată de preot în „Registrul pentru nașteri și botezuri pe anul 1850”, unde se menționează:

"Născut la 15 Ghenarie 1850, din părinți Gheorghe Eminovici, proprietar, și soția sa, Ralu, născută Vasile Iurașcu, care primi botezul în 21 Ghenarie; s-a numit Mihail, având naș pe Dumnealui Stolnicul Vasile Iurașcu, Poliția sau Satul, în orașul Botoșani."

La acea vreme, „Mitrica pentru nașteri și botezuri” era singurul document oficial de evidență a nașterilor, iar la sfârșitul fiecărui an, preotul trebuia să transmită situația la primărie. Deoarece înregistrările pentru anul 1849 fuseseră deja trimise, iar botezul lui Mihai Eminescu a avut loc pe 21 ianuarie 1850, tatăl său, Gheorghe Eminovici, și preotul au convenit să treacă în registru data de 15 ianuarie 1850 ca fiind data oficială a nașterii.

Astfel, aceasta a rămas consemnată în documentele oficiale și este data pe care o celebrăm anual, iar data de 20 decembrie 1849 a rămas data reală a poetului.

Același an de naștere este susținut chiar și de Teodor V. Stefanelli (un bun prieten al poetului, încă de pe vremea când acesta studia la Cernăuți) care menționează că "Mie însumi mi-a spus poetul atât la Cernăuți cât și la Viena că s-a născut în 1849, fără să-mi numească ziua și locul nașterii.

După toate aceste aprecieri făcute de familie, de alți scriitori, dar și de el însuși, data oficială a fost acceptată la 15 ianuarie 1850, în Botoșani, acestea fiind găsite în registrul de nașteri în arhiva bisericii Uspenia (Domnească) din Botoșani. Însuși poetul, cât a trăit a știut de la părinții săi că se născuse la 20 decembrie 1849, de Sfântul Ignat.

Aceste discrepanțe pot fi explicate prin modul în care biografiile, mai ales ale unor figuri legendare, precum Eminescu, pot fi învăluite în mituri și legende.

În ceea ce privește locul nașterii, Ipotești este în general acceptat ca loc de naștere natal, însă unele surse au făcut referire la Botoșani, orașul apropiat, ca un punct de legătură semnificativ în viața poetului.

Contradicțiile din scrierile poeților și criticilor literari despre Mihai Eminescu sunt un rezultat al unui mozaic complex de surse, interpretări subiective și evoluția cercetării critice. Poeții și cercetătorii fiind adesea influențați de propriile convingeri sau de contextul istoric în care trăiesc, pot interpreta biografia poetului într-un mod diferit.

În ciuda acestor contradicții, Eminescu rămâne o personalitate unică în literatura română, iar locul său în cultura națională este indiscutabil.

BIBLIOGRAFIE

- Nicolae Cârlan, *Mihai Eminescu în context bucovinean*, Fundația Culturală a Bucovinei, 2000.
- Nicolae Iosub, *Eminescu la Dumbrăveni*, articol publicat la 28.08.2009.
- Mihai Cornaci, *Mihai Eminescu – 175 ani de la naștere. Data și locul nașterii lui Mihai Eminescu*, revista Luceafărul, 2024.
- George Călinescu, *Viața lui Eminescu*, Editura Cultura Națională, anul 1932.
- Ion Cilica-Deaconu, *Când s-a născut, cu adevărat, Eminescu*. Articol publicat în 2015.
- Corneliu Botez, *Omagiu lui Mihai Eminescu*, 1909.
- Gheorghe Ungureau, *Eminescu în documente de familie*, Editura Minerva, București, 1977.

EMINESCU ȘI VIENA

Sara Maria GRAPĂ*

În perioada 1869-1872, Mihai Eminescu a trăit la Viena o etapă definitorie pentru formarea sa intelectuală și literară, care a consolidat viziunea sa națională și universală. Perioada vieneză i-a oferit oportunitatea de a studia în profunzime filosofia, literatura și istoria, influențat de mari gânditori ai vremii, precum Schopenhauer. Mai mult decât un simplu student, Eminescu a devenit un lider intelectual activ în comunitatea românească din Viena, implicându-se în societăți literare și contribuind la unificarea acestora în organizația „România Jună”. Această implicare a fost esențială pentru dezvoltarea sa ca poet național, într-o perioadă în care poporul român se afla sub opresiunea Imperiului Austro-Ungar ce restrângea libertățile naționale. La Viena, Eminescu și-a conturat nu doar identitatea culturală românească, dar și o viziune universală asupra lumii, fiind deschis către cultura europeană, frecventând teatrele, muzeele și studiind marile curente intelectuale ale epocii. Operele sale, precum *Venere și Madonă* și *Epigonii*, reflectă atât influențele romantismului european, cât și o profundă meditație asupra condiției sociale și culturale a vremii. În această perioadă, a cunoscut-o pe Veronica Micle, muza sa, iar iubirea sa a dat naștere unor versuri deosebit de sensibile, ce pun în valoare idealismul și profunzimea trăirilor poetului. În ciuda greutăților financiare și a lipsurilor materiale, Eminescu nu a renunțat niciodată la pasiunea sa pentru cunoaștere și cultură. Această etapă vieneză a marcat nu doar începutul ascensiunii sale literare, dar și fundamentul unei opere ce va rezista peste veacuri, afirmându-l ca pe un poet al națiunii române.

„Eminescu a fost, într-un cuvânt, un om înzestrat să exprime sufletul jalnic sau mândru al unei mulțimi în primejdia de a fi strivită de puterile îndârjite ale lumii vechi, să o înviorzeze cu vehemență și s-o împingă înainte, arătându-i viitorul în chipul unui trecut idilic, și pe care soarta l-a aruncat într-o societate părăd entuziastă de a-și lepăda veșmintele vetuste, dar hotărâtă a nu abandona nimic din privilegiile ei. Azi, însă, când poporul românesc, după o lungă robire dinăuntru și dinafară, a luat conștiință de sine, chipul lunar și amar zâmbitor al poetului își regăsește

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

puterea asupra sufletelor noastre, și el ne apare drept cel mai în stare să dea expresie simțirilor moderne și românești, și cu fluierul său poetic să ducă năzuințele noastre sociale pretutindeni, "Peste ape, peste punți,/ Peste codrii de pe munți" (George Călinescu)

Mihai Eminescu, considerat de critica literară drept poetul nepereche al literaturii române, și-a desăvârșit formarea intelectuală și spirituală în anii petrecuți la Viena, între 1869 și 1872. Deși statutul său de „student extraordinar” la Facultatea de Filozofie nu i-a permis o diplomă universitară, perioada vieneză a fost una de maximă efervescență culturală și națională, în care tânărul Eminescu s-a remarcat prin pasiune, talent, implicare civică și un spirit enciclopedic neobosit.

Îndemnat de tatăl său, Gheorghe Eminovici, să urmeze studiile universitare la Viena, Mihai se înscrie în 1869 ca student extraordinar, ceea ce însemna că nu era obligat să urmeze un plan fix de învățământ sau să dea examene. Această libertate i-a permis să studieze în profunzime filozofia, literatura, istoria și alte domenii care îi alimentau setea de cunoaștere

La Viena, Eminescu se implică în viața comunității românești de studenți, devenind membru activ în societățile "România" și "Societatea literară și științifică", contribuind la unificarea lor în organizația "România Jună", alături de Ioan Slavici. Astfel, nu doar că și-a conturat identitatea națională și culturală, dar a devenit și un veritabil lider intelectual. Prin această implicare, Eminescu s-a poziționat în centrul luptei pentru afirmarea valorilor românești în contextul unui Imperiu Austro-Ungar opresiv față de națiunile subjugate. Era o perioadă în care spiritul național al românilor trebuia apărat nu cu armele, ci prin cultură, prin cuvânt și prin solidaritate intelectuală. Eminescu a fost printre cei care au înțeles profund acest lucru.

Viața vieneză a însemnat și o deschidere către cultura europeană. Poetul frecventa teatrele, opera, muzeele, asistând la spectacole memorabile, cum a fost cel cu „Regele Lear” de Shakespeare. Era un spirit viu, curios, profund conectat la valorile artistice universale. Îl găsim în cafenelele frecventate de studenții români, la „Troidl”, unde se purtau discuții despre viața politică și culturală a României, dar și în biblioteci, studiind intens, citind filosofi precum Schopenhauer, ale cărui opere i-au fost dăruite chiar de Iacob Negruzzi, redactorul „Convorbirilor literare”.

Eminescu publică în această perioadă poezii fundamentale pentru începutul său literar, precum *Venere și Madonă* și *Epigonii*, în care transpare atât influența romantismului european, cât și gândirea critică asupra generației sale. Recunoscut de personalități culturale importante precum Titu Maiorescu, Eminescu este acceptat în cercul Junimii, începându-și ascensiunea literară. Colaborările sale cu revistele „Familia”,

„Federațiunea” și „Convorbiri literare” marchează un debut remarcabil în peisajul literar românesc, iar aprecierea primită îi confirmă talentul de excepție.

Pe lângă activitatea sa literară și politică, perioada vieneză este și una de formare emoțională pentru Eminescu. O cunoaște pe Veronica Micle, femeia care avea să devină marea sa iubire și muză. Poeziile dedicate acesteia, precum „Când te-am văzut, Verena”, relevă sensibilitatea, idealismul și profunzimea trăirilor poetului. Această întâlnire avea să influențeze decisiv nu doar viața sa sentimentală, ci și opera sa poetică, conturând o dimensiune lirică inconfundabilă.

„Intimitatea eminesciană nu-i analitică. Fiind expresii ale naturii, cei doi iubiți nu vorbesc și nu se-ntreabă. Ei cad, prin puterea instinctului și sub inaurirea mediului înconjurător, într-o somnolentă extatică, pe care Eminescu o numește „farmec”. Femeia iese de undeva, dintre trestii sau din pădure, se lasă îmbrățișată, apoi amândoi sunt prinși de o toropeală, fascinați mai cu seamă de o mișcare ritmică din afară, de căderea continuă a razelor lunii, de prăbușirea lentă a florilor de tei, de unduirea apei, de buciul de la stână. Toate aceste ritmuri închipuiesc viața cosmică.” (George Călinescu)

Viața la Viena nu a fost lipsită de greutate. Eminescu a trăit adesea în lipsuri materiale, fiind nevoit să ceară sprijin financiar de la familie. Scrisorile sale reflectă o sinceritate dezarmantă și o demnitate profundă în fața greutăților. Prietenii precum Samuil Isopescu i-au fost alături, atât moral cât și practic, oferindu-i sprijin financiar sau acces la cărți din biblioteci. În ciuda greutăților, Eminescu nu a renunțat niciodată la pasiunea sa pentru cunoaștere și cultură.

În vara anului 1872, Eminescu părăsește Viena, după doar trei semestre de studii frecventate efectiv, fără a obține o diplomă. Și totuși, această perioadă a fost esențială în devenirea sa ca poet și gânditor. Ajuns la Iași, este primit în cenaclul „Junimea”, unde va continua să publice și să își cizeleze opera. Primește un sprijin financiar pentru a studia la Berlin, ceea ce va marca o nouă etapă a maturizării sale intelectuale.

„Într-un fel, Eminescu e sfântul preocupat al ghiersului românesc ... Pentru pietatea noastră depășită, dimensiunile lui trec peste noi, sus și peste văzduhuri. Fiind foarte român, Eminescu e universal.” (Tudor Arghezi)

Perioada petrecută de Mihai Eminescu la Viena reprezintă o etapă definitorie în formarea sa intelectuală și literară. Aici, în mijlocul unui climat cultural și filosofic deosebit de bogat, s-au conturat atât idealurile sale naționale, cât și viziunea sa universală asupra lumii. Eminescu nu a fost doar un student, ci un adevărat gânditor care a pătruns în esența

marilor curente intelectuale ale vremii. În acest oraș, și-a descoperit vocația de poet al națiunii române și a început să contureze în versurile sale lupta pentru drepturile poporului român, dar și idealurile universale ale umanității. Viena a fost locul în care a început să se nască steaua poetului național, iar acea perioadă a fost fundamentul din care a izvorât întreaga sa operă, destinată să strălucească peste veacuri. Așadar, Mihai Eminescu nu a fost doar un student al Vienei, ci un spirit european ce a purtat o misiune culturală profundă pentru întreaga națiune română.

BIBLIOGRAFIE

Călinescu, George, 2025, *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura Cartex.
<https://www.agerpres.ro/flux-documentare/2015/03/12/documentar-george-calinescu-despre-mihai-eminescu-ion-creanga-si-ion-luca-caragiale-08-08-07>
<https://old.tribuna.ro/stiri/cultura/eminescu-student-la-viena-1869-1872-113242.html>
<https://www.universdecopil.ro/citate-despre-mihai-eminescu-de-george-calinescu.html>
<https://www.universdecopil.ro/citate-despre-mihai-eminescu-de-tudor-arghezi.html>
https://ro.wikipedia.org/wiki/Mihai_Eminescu
<https://www.revista-studii-uvvg.ro/wp-content/uploads/2010/09/M.-EMINESCU.pdf>

IAȘUL LUI EMINESCU: LOC AL FORMĂRII CULTURALE ȘI PATRIOTICE

Octavian FARCAȘ*

Mihai Eminescu este una dintre cele mai importante personalități ale culturii românești, atât prin creațiile sale literare, cât și prin ideile sale despre națiune, istorie și cultură. El nu vedea trecutul doar ca pe o serie de fapte, ci ca o parte vie din existența românilor.

Analizând paragraful propus, se poate observa cum Eminescu, „iubitor de istorie, el însuși istoric în sensul real al cuvântului”, folosea fiecare ocazie pentru a-și exprima părerile despre marii domnitori ai trecutului și despre monumentele istorice. Vizitele sale în Oltenia nu erau simple excursii, ci adevărate lecții de patriotism. Ioan Alexandru menționează în „Eminescu și Istoria” că, „Eminescu era istoric nu prin profesie, ci printr-o chemare a sufletului, simțind istoria ca pe o realitate vie, mereu prezentă în viața națiunii.”. Zamfir Arbore observa în lucrarea „Eminescu, ziarist și cugetător politic” că, „Patriotismul lui nu era o formă de paradă, ci o datorie morală adâncă.”

Tot din experiența directă a vremurilor în care a trăit, Eminescu a înțeles foarte bine cum unii politicieni foloseau patriotismul doar ca aparență, pentru a câștiga popularitate. El era profund dezamăgit de această falsitate și o critica deschis, considerând că adevăratul patriotism nu se exprimă prin lozinci, ci prin fapte și prin cunoașterea sinceră a istoriei naționale. În articolele sale din presa vremii, dar și în scrierile politice și literare, Eminescu atrăgea atenția că o societate care își uită trecutul este vulnerabilă și ușor de manipulat. Zamfir Arbore subliniază această idee în „*Eminescu, ziarist și cugetător politic*”, arătând că: „Pentru Eminescu, patriotismul nu era un cuvânt frumos de spus la adunări, ci o misiune de apărare, cu luciditate și adesea cu prețul liniștii proprii.”

Tocmai de aceea, pentru Eminescu, locuri precum Iașul, încărcate de semnificații istorice și culturale, nu erau simple spații geografice, ci adevărate centre de formare morală și spirituală.

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și limbi străine, Universitatea Hyperion din București.

Unde Eminescu s-a format...

Eminescu a venit la Iași în anul 1874, unde a ocupat postul de director al Bibliotecii Centrale. Orașul i-a oferit acces la cărți, oameni de cultură și dezbateri intelectuale, fiind locul în care și-a consolidat ideile despre istorie, limbă și identitatea românească.

Ajuns aici, Eminescu a avut șansa de a lucra zilnic cu volume rare, cronici vechi și lucrări fundamentale pentru cultura română și europeană. George Călinescu subliniază în *Viața lui Eminescu*: „Poetul folosea orice clipă liberă pentru a citi documente vechi, cronici și lucrări de istorie, hrănindu-și setea de adevăr și de înțelegere a trecutului românesc.”

Printre autorii care l-au influențat în această perioadă se numără Nicolae Bălcescu, Dimitrie Cantemir, dar și filosofi occidentali precum Schopenhauer și Kant. Această combinație între cultura românească tradițională și gândirea filozofică modernă a contribuit la formarea viziunii sale.

În plus, participarea activă la ședințele Junimii a fost esențială pentru maturizarea sa intelectuală. În acest mediu, Eminescu a intrat în contact cu personalități importante precum Titu Maiorescu, Petre P. Carp etc., care încurajau spiritul critic și autenticitatea. Ioan Alexandru menționează în „Eminescu și Istoria” că: „La Iași, Eminescu a înțeles mai bine că adevărata cultură nu poate fi decât rodul organic al spiritului național, și nu o imitație superficială.”

Atmosfera orașului, încărcată de trecut și semnificații istorice, i-a întărit convingerea că istoria românească este o sursă de mândrie și lecții pentru prezent.

Repere eminesciene în Iașul de altădată

Mai multe locuri din Iași sunt astăzi legate de numele lui Eminescu și de perioada petrecută aici. Teiul din Copou, spre exemplu, a devenit simbolul meditației și inspirației poetice. George Călinescu amintește că: „Teiul din Copou era locul unde Eminescu își găsea adesea liniștea sufletească după frământările de la Junimea.”

Un alt loc important este Bojdeuca lui Ion Creangă din Țicău, unde Eminescu mergea des. N. Georgescu în Eminescu și prietenii lui subliniază: „În cămăruța sărăcăcioasă a lui Creangă, Eminescu găsea o alinare și o întoarcere la adevărul vieții simple.”

Biblioteca Centrală a fost locul unde Eminescu a lucrat și s-a format ca intelectual, consolidându-și cultura istorică și națională, așa cum amintește Augustin Z. N. Pop. După ședințele Junimii, Eminescu și

prietenii săi obișnuiau să continue discuțiile în apropierea Mănăstirii Golia, într-o cârciumă modestă, după cum amintește George Panu.

Pe Strada Lăpușneanu, loc de promenadă și întâlnire a intelectualilor, Eminescu își petrecea o parte din timp, schimbând idei cu contemporanii săi.

Toate aceste locuri reflectă nu doar viața de zi cu zi a poetului, ci și formarea sa ca gânditor profund ancorat în valorile românești.

Concluzie

Relația dintre Mihai Eminescu și orașul Iași nu a fost una întâmplătoare. Iașul i-a oferit mediul cultural și intelectual de care avea nevoie pentru a-și defini idealurile. Prin studiul istoriei, participarea la ședințele Junimii, plimbările prin Copou și discuțiile cu prietenii săi, Eminescu a reușit să se formeze ca voce puternică a spiritului național. Prin toate aceste locuri și experiențe, Iașul rămâne un simbol esențial în biografia și în sufletul lui Eminescu.

BIBLIOGRAFIE

- Alexandru, Ioan, *Eminescu și istoria*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1979, pp. 27-29.
- Arbore, Zamfir, *Eminescu, ziarist și cugetător politic*, Editura Minerva, București, 1971, pp. 112-114.
- Călinescu, George, *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura pentru Literatură, București, 1964, p. 179, 315-318.
- Georgescu, N., *Eminescu și prietenii lui*, în *Almanah Luceafărul*, Editura Luceafărul, București, 1988, pp. 77-81.

**Secțiunea IV: DIALOGURI SPIRITUALE – PRIETENII
ȘI IUBIRI LITERARE**

PRIETENIA DINTRE MIHAI EMINESCU ȘI ION CREANGĂ

Teodora RADU*

O legătură umană și literară profundă

1. Contextul întâlnirii și nașterea prieteniei

Mihai Eminescu și Ion Creangă s-au întâlnit pentru prima dată în toamna anului 1875, la Iași, în cadrul societății literare și culturale „Junimea”, fondată de Titu Maiorescu. Eminescu, pe atunci în vârstă de douăzeci și cinci de ani, era deja recunoscut drept o voce poetică remarcabilă, în timp ce Creangă, cu aproape un deceniu mai în vârstă, tocmai își descoperise vocația literară după o viață petrecută în preoție și învățământ. Această diferență de vârstă și de formare nu a constituit un obstacol, ci, dimpotrivă, a alimentat o complementaritate rară și fertilă.

Cei doi scriitori s-au recunoscut reciproc cu o promptitudine care trădează afinități profunde. Eminescu vedea în Creangă autenticitatea lumii rurale românești, o forță narativă izvorâtă din oralitate și din înțelepciunea populară, în timp ce Creangă găsea în tânărul poet un spirit ales, capabil să transforme trăirile comune în eternitate. Prietenia lor s-a consolidat rapid, depășind cadrul reuniunilor junimiste și devenind o legătură personală strânsă, marcată de întâlniri frecvente în bojdeuca lui Creangă din Țicău.

2. Dimensiunea psihologică a relației

Din punct de vedere psihologic, relația dintre Eminescu și Creangă poate fi înțeleasă ca o prietenie compensatorie, în care fiecare găsea în celălalt ceva ce îi lipsea în propria ființă. Eminescu, marcat de o sensibilitate extrem de acută, de tendințe melancolice și de o viziune filozofică pesimistă asupra existenței – influențată puternic de lectura lui

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

Schopenhauer –, găsea în prezența lui Creangă o ancorare în concret, o vitalitate debordantă și o sănătate spirituală pe care și-o dorea. Creangă, cu umorul său robust, cu simțul practic și cu rădăcinile sale adânci înfipte în pământul Humuleștilor, reprezenta un contrapunct perfect la fragilitatea și neliniștea existențială a poetului.

La rândul său, Creangă beneficia de stimularea intelectuală pe care Eminescu i-o oferea. Poetul era cel care îl încuraja constant să scrie, convingându-l că povestirile sale orale merită să fie fixate pe hârtie. Fără insistențele lui Eminescu, este posibil ca o parte semnificativă a operei lui Creangă să fi rămas nescrisă. Această dinamică – în care Eminescu juca rolul unui catalizator literar, iar Creangă pe cel al unui stabilizator afectiv – definește esența psihologică a prieteniei lor. Martorii epocii, printre care Iacob Negruzzi și alți membri ai Junimii, au remarcat că cei doi se căutau în mod constant și că petreceau ore întregi în conversații de neuitat.

Un aspect important al acestei relații îl constituie și modul în care cei doi scriitori s-au susținut reciproc în perioadele dificile. Eminescu, confruntat cu instabilitate materială și cu o sănătate șubredă, găsea în casa lui Creangă un refugiu prietenos. Bojdeuca din Țicău a reprezentat pentru poet nu doar un loc de odihnă fizică, ci și un spațiu de regenerare sufletească, unde simplitatea vieții, râsul și poveștile lui nea Ion contrabalansau tumultul interior cu care trăia Eminescu.

3. Influența reciprocă asupra operei literare

Influența acestei prietenii asupra creației literare a ambilor scriitori este perceptibilă, chiar dacă nu întotdeauna directă și explicit asumată. Eminescu a manifestat un interes susținut față de folclor, mitologie și limbajul popular, iar contactul cu Creangă i-a confirmat și aprofundat convingerea că în tradiția orală românească se ascunde o bogăție culturală și filozofică autentică. Poemele eminesciene care valorifică basmul și mitologia populară – precum „Călin (File din poveste)” sau „Fată în grădina de aur” – reflectă, printre altele, și acea sensibilizare față de lumea rurală pe care convivialitatea cu Creangă a amplificat-o.

În ceea ce îl privește pe Creangă, rolul lui Eminescu a fost unul decisiv în cristalizarea vocației sale literare. Povestirile și amintirile sale au căpătat formă scrisă în mare parte datorită insistenței poetului, care recunoștea valoarea extraordinară a talentului narativ al prietenului său. Debutul lui Creangă în „Convorbiri literare” cu „Soacra cu trei nurori” (1875) a fost posibil și datorită sprijinului moral și estetic pe care i l-a acordat Eminescu. Stilul lui Creangă – plin de expresii populare, de ritm

oral și de umor subtil – a rămas autentic și nealterat de influențele livrescești tocmai pentru că prietenul său poet îi respecta și îi prețuia această originalitate.

Pe un alt plan, amândoi scriitorii au împărțit o viziune comună asupra limbii române ca instrument artistic de maximă expresivitate. Eminescu milita pentru puritatea și profunzimea limbii, respingând neologismele superficiale, în timp ce Creangă demonstra practic, prin opera sa, că limba populară poate atinge culmile artei. Această consonanță estetică i-a unit și le-a consolidat respectul reciproc dincolo de simpla afecțiune personală.

4. Sfârșitul unei prietenii și ecoul în posteritate

Prietenia celor doi a fost brutal întreruptă de deteriorarea stării de sănătate mintală a lui Eminescu, internarea sa în 1883 și moartea prematură din 1889. Se spune că vestea internării l-a afectat profund pe Creangă, care el însuși se confrunta cu probleme grave de sănătate. Ion Creangă a murit la 31 decembrie 1889, la câteva luni după Eminescu, ca și cum pierderea prietenului său ar fi grăbit și stingerea sa.

În perspectivă istorică și culturală, prietenia dintre Eminescu și Creangă rămâne unul dintre cele mai frumoase și mai semnificative exemple de simbioză intelectuală și afectivă din literatura română. Cei doi au reprezentat, împreună, o sinteză a spiritului românesc: universalitatea filozofică a unuia și rădăcinile populare ale celuilalt se completau reciproc, creând imaginea unui întreg cultural. Legătura lor a dovedit că marea literatură nu se naște doar din talent izolat, ci și din întâlniri umane rare, în care spiritele se recunosc și se hrănesc unul pe altul.

Concluzii

Relația dintre Mihai Eminescu și Ion Creangă transcende simpla camaraderie literară. Ea a fost o prietenie autentică, profundă din punct de vedere psihologic, în care fiecare scriitor a găsit în celălalt un complement esențial. Eminescu a oferit impulsul intelectual și recunoașterea valorii, iar Creangă a oferit căldura umană, vitalitatea și ancorarea în concret de care poetul avea nevoie. Influența lor reciprocă asupra creației literare, deși greu de cuantificat în termeni strict textuali, este indiscutabilă la nivelul atitudinii față de limbă, față de cultura populară și față de autenticitate ca valoare artistică supremă. Împreună, cei doi scriitori au contribuit la definirea identității literaturii române clasice.

BIBLIOGRAFIE

- Lovinescu, Eugen, *Critice*, vol. II, Editura Minerva, București, 1970.
- Crețu, Theodor, *Literatura română în viziune critică*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998.
- Bădescu, Ilie, *Structura basmului fantastic românesc*, Editura Paideia, București, 1999.
- Papahagi, Pericle, *Basmul românesc. Tipologie și structură*, Editura Minerva, 1974.
- Ciopruga, Constantin, *Eminescu – romanticul absolut*, Editura Junimea, Iași, 1971.

PRIETENIA DINTRE EMINESCU ȘI SLAVICI

Valentin-Ionuț DINCĂ*

Introducere

Relația de prietenie dintre Mihai Eminescu și Ioan Slavici constituie una dintre cele mai semnificative legături emoționale și intelectuale din cultura română a secolului al XIX-lea. Întâlnirea din Viena, în 1869, a creat nu doar o legătură profundă între două minți remarcabile, ci și o colaborare ce urma să afecteze atât viitorul literaturii române, cât și soarta personală a celor doi autori.

Întâlnirea de la Viena

Cei doi s-au întâlnit în mediul studențesc românesc de la Viena, un centru cultural major în acea perioadă. Eminescu sosise pentru a-și continua studiile și pentru a se apropia de ideile europene ale timpului, iar Slavici venise cu aspirații similare, atras de viața intelectuală a capitalei imperiale.

În *Amintirile* sale, Slavici descrie prima întâlnire cu Eminescu astfel:

„Eram tânăr și nu-l cunoșteam pe Eminescu decât din auzite. Când l-am întâlnit, m-a izbit deodată privirea lui adâncă și vorba lui blândă, dar pătrunzătoare.” – Ioan Slavici, *Amintiri*, ed. 1924

Această impresie inițială s-a transformat curând într-o apropiere sinceră, întemeiată pe idei comune despre cultură, identitate și destinul poporului român.

Valori comune

Prietenia celor doi era consolidată de pasiunea pentru literatură, filosofie și cultura națională. Eminescu și Slavici au participat împreună la ședințele Societății „România Jună”, unde se purtau discuții intelectuale, se organizau evenimente culturale și se promovau interesele studenților români.

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

Slavici mărturisește într-un alt text memorialistic:

„N-am cunoscut om cu inima mai caldă pentru români ca Eminescu. Vorbeam nopți întregi despre neamul nostru și despre datoria ce-o avem față de el.” – Ioan Slavici, *Amintiri despre Eminescu*

Această viziune comună i-a apropiat și i-a făcut să colaboreze intens în anii de mai târziu.

Colaborarea la „Timpul”

Un element esențial al prieteniei lor a fost colaborarea la ziarul „Timpul”, unde amândoi au activat ca jurnaliști. Eminescu era redactor-șef, iar Slavici scria articole și se ocupa de partea administrativă. Lucrul împreună a întărit legătura lor, dar le-a și testat rezistența în fața presiunilor politice ale epocii.

Despre această perioadă, Slavici notează:

Nu o dată, în redacția *Timpului*, am văzut pe Eminescu muncind cu o înfrigurare rară. Eu eram mai cumpătat, el însă lucra cu o putere ce-l mistuia.” – Ioan Slavici, *Amintiri despre Eminescu*

Slavici a fost printre puținii oameni care au observat în timp real degradarea sănătății poetului, iar prietenia lor s-a transformat adesea într-o grijă sinceră din partea prozatorului.

Reconstituirea Prieteniei

După moartea lui Eminescu, Slavici a rămas unul dintre cei mai importanți martori ai vieții poetului. Mărturiile sale, chiar dacă uneori subiective, oferă o imagine intimă asupra personalității eminesciene. În multe locuri, tonul devine nostalgic, ca în acest pasaj celebru:

„Eminescu rămâne pentru mine prietenul cel mai bun din anii tinereții. Ne-am înțeles fără multe vorbe, căci gândurile ni le purtam în suflet.” – Ioan Slavici, *Amintiri despre Eminescu*.

Prin aceste evocări, Slavici a contribuit major la conturarea mitului eminescian și la păstrarea unei imagini vii a poetului în cultura română.

Concluzie

Prietenia lor a rezistat unor momente dificile, inclusiv unor diferențe politice sau situații economice complicate. Legătura dintre Eminescu și Slavici reprezintă un segment fundamental în istoria literaturii române, nu doar prin valoarea emoțională, ci și prin contribuția lor comună la evoluția culturii naționale. Cele două temperamente – unul reflexiv, profund, altul

practic și echilibrat – s-au susținut reciproc, dând naștere unei relații intelectuale neobișnuite.

Slavici a fost, până la finalul vieții, un susținător al amintirii lui Eminescu, iar conexiunea lor simbolizează solidaritatea dintre marii gânditori ai culturii române. Această relație, cu clipe de strălucire și dezamăgire, a evoluat pe parcursul timpului într-un simbol moral și cultural, menționat frecvent în cercetările literare și în conștiința colectivă.

BIBLIOGRAFIE

- Lovinescu, Eugen, *Critice*, vol. II, Editura Minerva, București, 1970.
Crețu, Theodor, *Literatura română în viziune critică*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998.
Bădescu, Ilie, *Structura basmului fantastic românesc*, Editura Paideia, București, 1999.
Papahagi, Pericle, *Basmul românesc. Tipologie și structură*, Editura Minerva, 1974.
Ciopraga, Constantin, *Eminescu – romanticul absolut*, Editura Junimea, Iași, 1971.

EMINESCU ȘI VERONICA MICLE

ȘTEFAN Constantin George Cristian*

Astăzi aș vrea să vorbesc despre câteva aspecte mai puțin cunoscute ale relației dintre Mihai Eminescu și Veronica Micle; o relație care, deși adesea redusă în manuale la romantism și tragedie, a fost de fapt mult mai complexă, atât din punct de vedere emoțional, cât și social și cultural.

În general, dragostea lor este prezentată ca povestea clasică dintre poetul genial și muza lui. Dar dacă ne uităm la documentele epocii: scrisori, mărturii și analize filologice moderne; descoperim o relație mult mai profundă, construită pe marginalitate comună, pe colaborare intelectuală și pe un sprijin practic care i-a influențat pe amândoi în mod decisiv.

Primul lucru important este că atât Eminescu, cât și Veronica, trăiau într-un anumit sens la marginea societății vremii. Eminescu, tânăr intelectual fără stabilitate materială, dificil în relațiile sociale, iar Veronica, venită dintr-o familie modestă și prinsă într-o căsnicie inegală, împărtășeau sentimentul de a fi „altfel” decât lumea din jur. Relația lor a fost, în acest sens, și o formă de solidaritate existențială – două sensibilități asemănătoare care se recunoșteau una pe alta.

În al doilea rând, rolul Veronicăi în viața poetului este adesea mult subestimat. Ea nu a fost doar inspirație poetică. Din scrisori și mărturii reiese clar că îl ajuta practic: îi copia textele, îl încuraja să publice, îi organiza ritmul de lucru și de odihnă, chiar îi media conflictele cu prietenii sau cu societatea literară. În multe momente, Veronica era singura care reușea să tempereze impulsivitatea sau stările dificile ale lui Eminescu. Cu alte cuvinte, ea a avut un rol activ în formarea „omului din spatele poetului”.

Un alt aspect fascinant ține de intimitatea lor emoțională. În corespondența lor descoperim un limbaj afectiv foarte elaborat: porecle, formule în franceză, mici „coduri” sau simboluri personale pe care doar ei le înțelegeau. Toate acestea arată o relație foarte rafinată, construită nu doar pe pasiune, ci și pe joc, pe complicitate și pe ritualuri care le consolidau legătura.

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

Există și un episod mai puțin cunoscut: așa-numita „logodnă morală” din 1882, un moment în care Eminescu, în prezența unor prieteni apropiați, ar fi declarat un fel de angajament informal față de Veronica. Chiar dacă nu avea greutate juridică, gestul sugerează că intenția lor de a fi împreună era cât se poate de reală, în ciuda presiunilor sociale.

Pe măsură ce boala lui Eminescu s-a agravat, rolul Veronicăi a devenit și mai important. Ea rămâne una dintre foarte puținele persoane care îl puteau calma. Îi citea, îl supraveghea, îi trimitea bani în mod discret, discuta cu rudele lui și cu prietenii despre starea lui. Era, într-un sens profund, sprijinul lui psihic și chiar material. Acest lucru mută povestea lor din zona romantismului idealizat în zona concretă a devotamentului real.

Moartea Veronicăi reprezintă un alt punct unde percepția publică diferă mult de analiza istorică. De obicei se spune că sinuciderea ei a fost exclusiv un gest suprem de iubire. Cercetările recente arată că situația era mult mai complexă: Veronica era grav bolnavă, într-o situație financiară critică și izolată social. Fără îndoială, moartea lui Eminescu a fost un factor major, dar gestul ei trebuie înțeles și în contextul prăbușirii propriilor condiții de viață.

Ce rămâne, însă, este faptul că între cei doi a existat o relație cu o structură emoțională și intelectuală rară pentru epocă. O relație în care literatura, viața reală, sacrificiul și fragilitatea umană se împletesc într-un mod unic. Dincolo de mitologizarea lor ulterioară, povestea dintre Eminescu și Veronica Micle ne arată o iubire profund umană cu lumini, umbre, imperfecțiuni și momente de solidaritate care depășesc simpla imagine de „muza poetului”.

BIBLIOGRAFIE

Nicolae Cârlan, *Mihai Eminescu în context bucovinean*, Fundația Culturală a Bucovinei, 2000.

Nicolae Iosub, *Eminescu la Dumbrăveni*, articol publicat la 28.08.2009.

Mihai Cornaci, *Mihai Eminescu – 175 ani de la naștere. Data și locul nașterii lui Mihai Eminescu*, Revista Luceafărul, 2024.

George Călinescu, *Viața lui Eminescu*, Editura Cultura Națională, anul 1932.

Ion Cilica-Deaconu, *Când s-a născut, cu adevărat, Eminescu*, articol publicat în 2015.

Corneliu Botez, *Omagiu lui Mihai Eminescu*, 1909.

Gheorghe Ungureau, *Eminescu în documente de familie*, Editura Minerva, București, 1977.

EMINESCU ȘI CREANGĂ DUPĂ JUNIMEA: ÎNTRE PRIETENIE ȘI REFLECȚIE ISTORICĂ

Raluca Florentina IANCU*

Mihai Eminescu și Ion Creangă au fost două dintre cele mai vibrante personalități din literatura română, nu doar prin creațiile lor, ci și prin modul în care au trăit și au gândit la vremea lor, în calitate de "contemporani".

Junimea, cenaclul literar din Iași, a apărut în anul 1863, ca și inițiativa unui grup de tineri intelectuali ieșeni, printre care Titu Maiorescu și Iacob Negruzzi. Scopul lor oficial era rescrierea culturii românești printr-un spirit critic modern care promova în continuare valorile autentice. Potrivit lui George Călinescu în *Viața lui Eminescu*, „Junimea nu a fost doar un cenaclu literar, ci o adevărată școală de gândire, un laborator de idei și principii.”

Mihai Eminescu s-a alăturat Junimii în 1874, iar Ion Creangă a devenit membru activ la scurt timp după aceea, adus în cerc de însăși prietenia sa cu poetul. Atmosfera întâlnirilor era una serioasă, cu reguli clare de prezentare și analiză critică, dar în același timp prietenoasă, deschisă dezbaterilor și spiritului polemic. Adevărata lor comuniune sufletească s-a manifestat adesea dincolo de întâlnirile oficiale.

O să începem, așadar, prin a analiza următorul paragraf, ce ne poate introduce cu adevărat în spiritul lucrării: "Iubitor de istorie, el însuși istoric în sensul real al cuvântului, Eminescu nu scapă prilejul, vizitând Oltenia, de a-și exprima opiniile despre domnitori români, născuți în această parte a țării (cu precadere asupra lui Mircea cel Bătrân, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu, "domnul" Tudor Vladimirescu) sau despre monumentele istorice. Cunoscând din propria-i experiență caracterul dublu, perfid, accentele patriotarde ale unor politicieni, cu sufletul plin de indignare le recomanda acestora cunoașterea și înțelegerea trecutului istoric, pilduitor de învățăminte".

Un element care ne dovedește devotamentul cultural al lui Eminescu, reliefat și în paragraful propus spre analiză, este legătura profundă dintre

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

iubirea de istorie îmbinată cu spiritul său civic și poetic. Așa cum remarcă și Ioan Alexandru în Eminescu și Istoria, „Eminescu era istoric nu prin profesie, ci printr-o chemare a sufletului, simțind istoria ca pe o realitate vie, mereu prezentă în viața națiunii.” Călătoriile sale prin Oltenia nu erau simple plimbări, ci acte de cunoaștere și de identificare cu trecutul. Fiecare domnitor sau erou istoric (Mircea cel Bătrân, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu sau Tudor Vladimirescu), pentru Eminescu, erau exemple vii de curaj și devotament față de țară.

Reflectarea preocupărilor lor în scrierile ulterioare

Eminescu era conștient de dubla față a politicienilor vremii sale. Din această cauză, el protesta cu multă seriozitate și cerea întoarcerea la valorile adevărate ale trecutului. Zamfir Arbore, în cartea *Eminescu, ziarist și cugetător politic*, arată cât de important era pentru Eminescu să păstreze o gândire morală curată: „Patriotismul lui nu era o formă goală, ci un foc lăuntric care ardea pentru binele real al poporului său.” Abordarea sa critica și legătură cu istoria apar și în relația sa cu prietenii de la Junimea, în special cu Ion Creangă.

În lucrarea de față ne propunem să investigăm nu doar preocupările lor intelectuale, ci și viața lor de zi cu zi, așa cum se desfășura după ședințele Junimii: întâlnirile lor, discuțiile purtate, influențele reciproce și modul în care aceste momente au contribuit la întărirea unei prietenii excepționale. Ion Creangă, în comparație cu Mihai Eminescu, deși se afla mai puțin implicat teoretic în dezbaterile istorice, aducea în cercul Junimii o autenticitate aparte. George Călinescu subliniază în *Viața lui Eminescu* că „în Creangă pulsa nealterată seva poporului român, cu tot ce avea el mai sănătos și mai plin de viață.” În *Scrisoarea III*, Eminescu a reînviat figura lui Mircea cel Bătrân ca simbol al demnității naționale. În articolele din *Timpu* și *Convorbiri Literare*, critica politică devenea vehementă: „Patria nu este pământul, nici numele, nici amintirile, ci suma ființelor vii.” (*Timpu*, 5 decembrie 1877), „Poporul care-și uită trecutul e ca omul ce-și pierde memoria.” (*Convorbiri Literare*, 1882). Creangă, prin umorul său, păstra în povești spiritul curat și critic al satului românesc: Spre deosebire de Eminescu, care critica direct în articolele sale politice, acesta își exprima nemulțumirile într-un mod mai subtil, folosind umorul popular. Prin poveștile sale, cum ar fi *Moș Ion Roată* și *Unirea* sau *Povestea unui om leneș*, Creangă ironiza defectele oamenilor și lipsa de înțelepciune a celor care luau decizii importante. Cu ajutorul limbajului simplu și al anecdotei, el reușea să pună în evidență probleme serioase, fără să

abandoneze tonul glumeț. Astfel, Creangă păstra vie o formă de critică sănătoasă, venită din înțelepciunea poporului, fără să folosească atacuri directe, ci prin pilde și întâmplări amuzante, dar pline de învățăminte.

Viața de după întâlniri: discuții, plimbări și tabieturi

După ședințele Junimii, Eminescu și Creangă, alături de câțiva apropiați, preferau să se retragă fie la o prăvălie modestă (astăzi cunoscută sub numele de „Bolta Rece”), fie pe strada Golia, în locuri mai liniștite, departe de atmosfera oficială a cenacului. George Panu, în *Amintiri de la „Junimea” din Iași*, își amintește: „Cârciuma de la Golia era pentru noi un refugiu, unde discuțiile continuau cu și mai multă vervă și sinceritate.” Acolo, discuțiile despre istorie, politică și literatură erau prelungite ore întregi, într-un amestec de râs, reflecție și melancolie. Atmosfera era una relaxată, în care fiecare își putea exprima liber ideile, fără rigiditatea întâlnirilor oficiale. Deseori, conversațiile porneau de la subiecte literare și ajungeau la problemele sociale și politice ale vremii, care îl preocupau în mod deosebit pe Eminescu. Augustin Z. N. Pop notează: „Eminescu vorbea despre Mircea și Mihai Viteazul nu ca despre personaje îndepărtate, ci ca despre contemporani morali ai săi.” Pentru el, trecutul istoric reprezenta o sursă de modele morale și patriotice, iar aceste idei îi impresionau pe cei din jur.

La aceste întâlniri, Eminescu și Creangă nu discutau doar despre literatură. Vorbeau adesea despre problemele personale, despre greutatea vieții, despre lipsurile materiale și despre nesiguranțele pe care le trăiau amândoi într-o societate instabilă. Relația dintre ei depășise de mult simpla colegialitate literară și devenise o prietenie profundă, întemeiată pe încredere și sprijin reciproc. Augustin Z. N. Pop, în *Pe urmele lui Eminescu*, povestește că Eminescu îl încuraja pe Creangă să continue să scrie, chiar și atunci când acesta avea momente de îndoială și se simțea marginalizat. „Creangă adesea se plângea de neînțelegerile cu autoritățile bisericești și de greutatea traiului, iar Eminescu îi răspundea cu încurajări”, mai ales după ce Creangă a fost exclus din învățământ de către autoritățile bisericești. Ion Roșu, în *Legenda și Adevăr în biografia lui Eminescu*, notează: „În acele vremuri grele, Eminescu îl vizita des, îl încuraja să nu abandoneze scrisul și chiar a intervenit pe lângă amicii săi din Junimea să-l ajute.” Aceste gesturi arată cât de puternică devenise legătura dintre cei doi și cât de mult prețuia Eminescu talentul și firea autentică a lui Creangă.

La rândul său, Creangă încerca să îi ofere lui Eminescu o formă de echilibru sufletesc. Fire mai practică și mai apropiată de simplitatea vieții cotidiene, Creangă îl sfătuia adesea să fie mai atent cu sănătatea și să nu se lase copleșit de gândurile politice și de dezamăgirile care îl măcinau. George Panu, în *Amintiri de la „Junimea” din Iași*, arată că „În Creangă, Eminescu găsea nu doar un prieten, ci și o alinare firească, o întoarcere la bunul-simț al vieții simple.” În prezența lui Creangă, Eminescu părea să uite pentru scurt timp de tensiunile vieții publice și de dificultățile personale care îl apăsau.

Augustin Z. N. Pop notează în *Pe urmele lui Eminescu* că Eminescu și Creangă obișnuiau să facă plimbări până la lacul Ciric, la marginea Iașului. „Mergeau adesea pe jos până la Ciric, stăteau pe iarbă și discutau despre trecutul neamului, despre limba română și despre dreptatea socială.” Aceste ieșiri aveau pentru ei nu doar rolul unor momente de relaxare, ci și al unor adevărate refugii spirituale. În liniștea naturii, departe de agitația orașului, cei doi își puteau continua reflecțiile asupra literaturii și asupra destinului cultural al poporului român. Creangă își lua cu el o traistă cu merinde, iar Eminescu purta adesea în buzunar cărți mici sau notițe de lucru, semn că preocupările intelectuale îl însoțeau pretutindeni. Toate aceste momente petrecute împreună au contribuit la consolidarea unei prietenii care a rămas una dintre cele mai cunoscute și mai valoroase legături din literatura română.

În acest fragment, Mihai Eminescu se conturează ca o personalitate profund ancorată în istorie, nu doar ca domeniu de interes intelectual, ci ca mod de înțelegere a lumii și de raportare la prezent. Vizitele sale în Oltenia devin astfel mai mult decât simple deplasări geografice, transformându-se în adevărate prilejuri de reflecție asupra trecutului național și asupra semnificației sale pentru identitatea românească. Eminescu își exprimă cu această ocazie admirația față de marii domnitori ai istoriei românilor, pe care îi invocă frecvent — Mircea cel Bătrân, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu sau Tudor Vladimirescu — nu ca figuri idealizate și îndepărtate, ci ca exemple vii de conduită politică și morală, ale căror fapte continuă să ofere lecții valoroase generațiilor următoare.

Această raportare la trecut evidențiază modul în care Eminescu înțelege istoria ca pe un spațiu al continuității, în care acțiunile înaintașilor nu se sting odată cu trecerea timpului, ci rămân active prin semnificațiile lor morale și politice. Monumentele istorice și figurile domnitorilor devin, în viziunea sa, repere esențiale ale conștiinței naționale, elemente care trebuie cunoscute și asumate pentru a putea înțelege prezentul. Din această perspectivă, Eminescu nu se limitează la contemplarea trecutului, ci îl transformă într-un instrument educativ și critic, menit să formeze

conștiința publică și să ofere repere clare de judecată morală. El consideră că necunoașterea istoriei sau ignorarea ei conduce inevitabil la erori politice și sociale, în timp ce înțelegerea profundă a acesteia poate oferi soluții și modele de acțiune pentru prezent.

Astfel, viziunea sa asupra istoriei capătă o dimensiune complexă, în care admirația pentru figurile trecutului se împletește cu o critică severă a prezentului, iar trecutul devine nu doar o sursă de inspirație, ci și un criteriu de evaluare a realităților contemporane. În ansamblu, Eminescu se afirmă ca un gânditor pentru care istoria nu este un capitol închis, ci un dialog continuu între generații, capabil să lumineze și să orienteze prezentul prin lecțiile sale permanente.

BIBLIOGRAFIE

- Alexandru, Ioan, *Eminescu și Istoria*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1979, pp. 27-29, 85.
- Arbore, Zamfir, *Eminescu, ziarist și cugetător politic*, Editura Minerva, București, 1971, pp. 112-114.
- Călinescu, George, *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura pentru Literatură, București, 1964, pp. 179, 315-318.
- Georgescu, N., *Eminescu și prietenii lui*, în *Almanah Luceafărul*, Editura Luceafărul, București, 1988, pp. 77-81.
- Panu, George – *Amintiri de la „Junimea” din Iași*, Editura Minerva, București, 1971, pp. 142-145, 198-200.
- Pop, Augustin Z. N., *Pe urmele lui Eminescu*, Editura Minerva, București, 1967, pp. 89-91, 124-126.
- Roșu, Ion, *Legenda și Adevăr în biografia lui Eminescu*, Editura Minerva, București, 1972, pp. 153-155.
- Eminescu, Mihai, Articole politice (fragmente publicate în *Timpul* și în *Convorbiri Literare*), edițiile academice, București, volumul 2, pp. 47-49, 85-86.

**Secțiunea V: JURNALISM, ACTIVITATE PUBLICISTICĂ
ȘI ANGAJAMENT CETĂȚENESC**

EMINESCU: ULTIMELE ZILE LA „TIMPUL”

Ana Maria COSTEA*, Ana Maria Camelia FACUȘ*

Ultimele zile din viața lui Mihai Eminescu au fost marcate de suferință fizică și psihică profundă. În ultimii ani ai vieții, Eminescu s-a confruntat cu probleme grave de sănătate, fiind diagnosticat (corect sau nu) cu tulburări psihice și internat în mai multe rânduri în sanatorii, printre care și cel al doctorului Șuțu din București.

În primăvara anului 1889, starea sa s-a agravat. La sanatoriul „Caritatea”, Eminescu era tratat cu injecții cu mercur – o practică toxică, frecvent folosită atunci pentru tratarea sifilisului, deși diagnosticul său real este și azi subiect de controversă. Din cauza tratamentului și a izolării, starea lui s-a deteriorat rapid.

Pe 15 iunie 1889, în jurul orei 4 dimineața, Eminescu s-a stins din viață în camera sa de spital, la vârsta de doar 39 de ani. Moartea a fost oficial pusă pe seama unei „congestii cerebrale”. A fost înmormântat la Cimitirul Bellu din București, în prezența a numeroși admiratori și prieteni.

Ultimele sale zile reflectă nu doar sfârșitul tragic al unui geniu, ci și lipsa de înțelegere medicală și socială a epocii față de suferința psihică. Cu toate acestea, moartea sa a întărit mitul poetului neînțeles și sacrificat, devenind un simbol național.

EMINESCU ȘI *TIMPUL*:

Ultima perioadă din viața acestuia și cea mai cruntă

Mihai Eminescu este considerat cea mai importantă voce poetică a literaturii române, un simbol al spiritului național și al valorilor culturale autentice. Geniu, poet, prozator, jurnalist și gânditor profund, Eminescu a marcat ireversibil literatura și conștiința românească prin opera sa complexă și prin ideile pe care le-a promovat. Născut la mijlocul secolului al XIX-lea, într-o perioadă de efervescentă națională, el a reușit să surprindă în scrierile sale aspirațiile, durerile și frumusețea sufletului românesc. În afară de activitatea literară, Eminescu s-a remarcat prin

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

implicarea sa civică, prin articole de presă dedicate istoriei, politicii și identității românești, demonstrând un atașament profund față de valorile naționale. Viața sa, marcată de geniu, dar și de suferință, rămâne până astăzi un subiect de fascinație și reflecție.

Deși apreciat în timpul vieții pentru talentul său literar și spiritul său critic, Eminescu a fost adesea incomod pentru clasa politică și cercurile influente ale epocii. Atitudinea sa tranșantă, patriotismul său sincer și demascarea ipocriziilor sociale și politice l-au transformat într-o figură deranjantă pentru unii. Din această cauză, ultimele sale zile au fost marcate de marginalizare, izolare și, conform unor surse, chiar manipulare. Controversele privind moartea sa au alimentat de-a lungul timpului diverse teorii și interpretări, iar imaginea poetului a fost, în unele cazuri, transformată într-un instrument de propagandă sau mitificare. Tocmai acest contrast între idealurile pe care le-a susținut și modul în care a fost tratat în ultimele clipe de viață ridică întrebări esențiale despre adevărul istoric și despre memoria culturală a unui geniu.

Mihai Eminescu este adesea perceput ca un simbol al culturii române, nu doar prin opera sa poetică, ci și prin implicarea sa în viața socială, politică și istorică a vremii. Într-un fragment relevant dintr-o lucrare despre el, Eminescu este prezentat ca un iubitor autentic al istoriei, preocupat de domnitorii români și de identitatea națională. Totodată, ultimele sale zile, analizate în documente și mărturii diverse, scot la iveală un contrast puternic între idealurile promovate de poet și modul în care propria lui viață și moarte au fost învăluite în mister, manipulare și controversă. Acest contrast oferă o perspectivă profundă și emoționantă asupra destinului unei figuri istorice esențiale.

Mihai Eminescu este portretizat ca un istoric în sensul profund al cuvântului. El vizitează Oltenia și nu ratează ocazia de a-și exprima opiniile despre domnitorii români și despre importanța cunoașterii trecutului. Într-un context politic în care patriotismul era adesea folosit în mod ipocrit, Eminescu se remarcă prin sinceritatea și profunzimea viziunii sale. El nu vede istoria ca pe un simplu decor al discursului public, ci ca pe o sursă de învățăminte, o temelie esențială pentru conștiința națională. Din acest motiv, îi îndeamnă pe politicieni să cunoască și să înțeleagă trecutul, pentru a evita greșelile și superficialitatea prezentului.

Această imagine a unui Eminescu lucid, pasionat de adevăr și angajat în viața cetății contrastează puternic cu imaginea poetului din ultimele zile ale vieții sale, așa cum reiese din paginile volumului „Eminescu: ultimele zile la Timpul”. Acolo, se discută despre diferite versiuni și ipoteze legate de moartea sa, inclusiv cea conform căreia Eminescu ar fi fost ucis sau izolat intenționat. Se evocă nume precum Grigore Ventura sau G. Călinescu și se analizează documente și mărturii

contradictorii despre tratamentele la care a fost supus poetul. Se vorbește despre internarea sa, despre presiuni politice și despre modul în care presa și opinia publică au fost manipulate. Astfel, viața lui Eminescu devine ea însăși un caz istoric, analizat și reinterpretat, de multe ori în funcție de interese sau ideologii.

Din această perspectivă, se poate afirma că Eminescu nu este doar un promotor al istoriei, ci și un subiect al istoriei. După moarte, figura sa a fost mitizată, reinterpretată și uneori folosită ca simbol politic sau cultural. Așa cum el insista asupra unei înțelegeri autentice a trecutului, tot așa se impune astăzi o privire critică și lucidă asupra propriei sale biografii, asupra felului în care moartea și memoria sa au fost gestionate de societate.

Mihai Eminescu rămâne o figură esențială a culturii și istoriei române, nu doar prin opera sa, ci și prin atitudinea sa față de trecut și față de adevăr. Iubitor de istorie, el a pledat pentru asumarea lucidă a valorilor naționale și pentru cunoașterea profundă a rădăcinilor identității românești. Ironia tragică face ca el însuși să devină un personaj istoric supus neclarităților, manipulării și reinterpretărilor. Această dublă ipostază – de apărător al istoriei și de victimă a istoriei – ne obligă să privim cu mai multă responsabilitate moștenirea sa și să continuăm căutarea adevărului, în spiritul valorilor pe care el le-a apărât.

Moartea lui Mihai Eminescu, survenită în 1889, nu a fost doar sfârșitul unei vieți marcate de geniu și suferință, ci începutul unei serii de controverse, interpretări și mituri care persistă până astăzi. Deși oficial cauza decesului a fost menționată ca fiind paralizie generală progresivă, un diagnostic asociat sifilisului în fază avansată, această explicație medicală nu a fost niciodată pe deplin acceptată de toți cei care i-au studiat viața. Adevărul despre ultimele sale zile a fost umbrat de lipsa de transparență, de inconsecvențele din documentele vremii și de atitudinile contradictorii ale celor implicați.

Această perioadă de declin din viața lui Mihai Eminescu a fost înconjurată, în mod inevitabil, de ambiguități, contradicții și interpretări parțiale, uneori dramatizate excesiv sau, dimpotrivă, cenzurate de o dorință de idealizare postumă. Fragmentele prezentate oferă o privire lucidă și analitică asupra acestor ultime clipe din existența poetului, dezvăluind un adevăr incomod: în jurul morții sale s-a construit un mit, în care faptele sunt adesea contorsionate pentru a corespunde unui anumit narativ cultural sau politic.

Textul atrage atenția asupra modului în care mărturiile directe sunt rare sau inexistente, iar cele indirecte – precum cele oferite de nepotul lui Slavici sau de Vintilă Russu-Șirianu – sunt adesea bazate pe impresii, interpretări personale sau chiar ficțiuni. Această lipsă de claritate este

amplificată de dorința posterității de a reconstitui cronologic evenimentele, chiar și cu riscul sacrificării adevărului factual. Întrebare fundamentală care persistă pe parcursul analizei este: cine are dreptul să spună „adevărul” despre Eminescu și cum putem distinge între realitate și proiecțiile colective ale unei epoci?

Un exemplu elocvent este discuția despre motivul pentru care Eminescu a fost dus la poliție înainte de a fi internat la institutul Caritatea. Acest fapt, aparent banal, devine simbolic în contextul stigmatizării suferinței psihice și al tratamentului inuman aplicat celor care ieșeau din tiparele „normalității” sociale. Poetul, deja vulnerabil, este redus la un simplu „caz”, lipsit de demnitatea umană pe care opera sa o inspirase atâtor generații.

Totodată, autorul analizează și contrastul dintre percepția publică a lui Eminescu și modul în care apropiații săi, inclusiv marii săi prieteni sau colaboratori, s-au raportat la el în acel moment critic. Mărturia potrivit căreia nimeni „nu l-a însoțit, nimeni nu l-a întrebat de sănătate” este de o duritate emoțională sfâșietoare, conturând imaginea unei abandonări colective, într-o societate mai preocupată să-l sanctifice postum decât să-l ajute în viață.

Mai mult, este revelatoare și ideea că unele amintiri – reluate și republicate decenii mai târziu – pot reflecta mai mult intenția naratorului decât realitatea istorică. Astfel, nu doar că istoria poate fi manipulată, ci și că biografiile marilor personalități pot fi transformate în scenarii literare, cu o estetică a suferinței atent construită pentru a trezi compasiune, admirație sau revoltă.

Așadar, cartea devine nu doar o analiză a ultimelor zile ale lui Mihai Eminescu, ci și o reflecție asupra modului în care tratăm memoria culturală. Ce rămâne, așadar, dintr-un geniu, după ce au fost eliminate toate straturile mitologice și interpretările subiective? Poate doar omul – un om vulnerabil, prins între gloria literară și tăcerea necruțătoare a istoriei, între iubirea posterității și indiferența contemporanilor săi. Această dualitate transformă cazul Eminescu într-un simbol tragic al destinului artistului într-o societate nepregătită să-i înțeleagă pe deplin valoarea și umanitatea.

O primă direcție de interpretare se leagă de internarea lui Eminescu la sanatoriul doctorului Alexandru Șuțu. Aici, potrivit unor mărturii, poetul ar fi fost tratat cu metode brutale și ineficiente, specifice psihiatriei primitive a secolului al XIX-lea. În această perioadă, el a fost supus izolării și unor proceduri care, în loc să-i aline suferințele, i-au accentuat degradarea fizică și psihică. Se vorbește despre injecții cu mercur, despre lipsa unui tratament uman și despre ignorarea condiției sale reale. Asemenea

practici au fost ulterior condamnate de istorici și medici, sugerând că Eminescu nu a primit îngrijirea adecvată pentru o personalitate de o asemenea valoare.

Pe de altă parte, una dintre cele mai șocante ipoteze este cea lansată de jurnalistul Grigore Ventura, care afirmă că Eminescu ar fi fost ucis într-un moment de tensiune, printr-o lovitură cu un corp dur aplicată în cap, într-o baie publică. Ventura insinuează că poetul ar fi fost eliminat la comanda unor forțe politice, deranjate de criticile sale constante la adresa guvernului și a clasei conducătoare. Această variantă, deși contestată de cercetători precum G. Călinescu, a rămas în imaginarul colectiv ca un posibil „asasinat politic” camuflat în boală și nebunie.

Importanți intelectuali ai vremii, cum ar fi George Coșbuc și Ioan Slavici, au scris despre Eminescu cu respect și durere, însă chiar și ei s-au dovedit neputincioși în fața degradării sale rapide. Societatea românească a sfârșit prin a asista pasivă la suferința unui om care și-a dedicat întreaga viață luptei pentru binele public, pentru identitatea națională și pentru adevăr. Ziarele vremii au publicat necrologuri formale, iar dispariția poetului a fost învăluită într-o tăcere suspectă și într-o absență de asumare publică.

Acest contrast flagrant între idealismul și sacrificiul lui Eminescu și indiferența sau tănuirea celor din jur scoate la iveală o realitate dureroasă: chiar și cei mai mari pot deveni victime ale unei societăți nepregătite să le recunoască valoarea sau să le protejeze destinul. Deși el a militat cu fervoare pentru cunoașterea trecutului, pentru autenticitate și pentru valorile naționale, propria lui viață a fost, în cele din urmă, supusă manipulării, uitării selective și interpretărilor interesate. Astfel, moartea lui Eminescu nu este doar o tragedie personală, ci un simptom al eșecului colectiv de a-l apăra și înțelege pe deplin.

De-a lungul timpului, numeroși oameni de cultură, scriitori, critici și istorici literari au vorbit despre Mihai Eminescu cu un respect aproape sacru, recunoscând în el nu doar un poet de geniu, ci și o conștiință națională. Poate cea mai cunoscută afirmație îi aparține lui Titu Maiorescu, mentorul său literar și fondatorul cercului „Junimea”, care, în prefața ediției din 1883 a poeziilor eminesciene, scria că Eminescu este „poetul nepereche al neamului românesc”. Această sintagmă a devenit emblematică și reflectă unicitatea și profunzimea creației sale poetice.

Un alt mare scriitor, George Călinescu, autorul celei mai ample biografii a poetului – *Viața lui Mihai Eminescu* – îl vede pe Eminescu ca pe un „geniu tutelar”, care a exprimat în mod desăvârșit sensibilitatea și suferința poporului român. Deși Călinescu a fost mai rezervat în privința teoriilor conspiraționiste privind moartea poetului, el a recunoscut drama

umană profundă a acestuia și a contribuit decisiv la canonizarea lui în literatura română.

Lucian Blaga, poet și filozof, spunea despre Eminescu că „nu poate fi comparat cu nimeni”, fiind „o apariție singulară, care transcende epocile”. Blaga vedea în Eminescu nu doar un artist, ci un destin, un reper de verticalitate și profunzime.

În plan internațional, poetul german Rainer Maria Rilke a fost impresionat de lirica eminesciană, iar reputatul filozof indian Rabindranath Tagore, laureat al Premiului Nobel, a fost interesat de creația sa, văzând în Eminescu un spirit compatibil cu marii mistici ai lumii.

Mai aproape de zilele noastre, criticul Nicolae Manolescu afirma că „fără Eminescu, literatura română ar fi fost altceva, incompletă, poate chiar imposibilă”, subliniind rolul său fondator în cultura națională.

Aceste mărturii și aprecieri subliniază nu doar valoarea incontestabilă a operei lui Eminescu, ci și impactul său profund asupra conștiinței culturale și naționale a românilor. Ele confirmă faptul că, dincolo de mituri și controverse, Eminescu a fost și rămâne un punct de referință major pentru identitatea românească.

Moartea lui Mihai Eminescu, survenită în data de 15 iunie 1889, a fost înconjurată de ambiguitate și tăcere, dar a stârnit în timp reacții și reflecții din partea unor personalități importante ale vremii sau ale literaturii române. Una dintre cele mai controversate mărturii îi aparține jurnalistului Grigore Ventura, care a afirmat într-un articol publicat în ziarul *Adevărul* că poetul ar fi fost ucis în băile Mitrașevschi, printr-o lovitură cu un obiect dur aplicată în cap de către un individ numit Petrea Poenaru. Ventura susținea că totul s-a petrecut sub ochii unui medic care nu a intervenit. Această versiune, explozivă, a fost preluată de o parte a presei, stârnind suspiciuni legate de un posibil complot.

Pe de altă parte, George Călinescu, în lucrarea sa monumentală *Viața lui Mihai Eminescu*, contestă ipoteza unei morți violente și susține varianta oficială, conform căreia poetul a murit de paralizie generală progresivă, o afecțiune neurologică degenerativă. Călinescu adoptă un ton rezervat și rațional, fiind de părere că Eminescu s-a stins treptat, în suferință, dar fără urme evidente de violență.

Ioan Slavici, prieten apropiat al poetului, a fost profund marcat de degradarea stării acestuia și a relatat, într-o manieră emoționantă, despre ultimele întâlniri cu Eminescu. Deși nu a susținut direct ideea unei morți violente, Slavici a criticat dur modul în care societatea și chiar colegii de breaslă l-au abandonat în momentele cele mai grele.

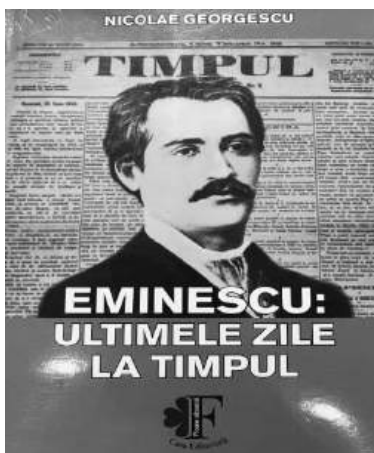
Titu Maiorescu, mentorul său literar și cel care l-a sprijinit la începutul carierei, nu a oferit detalii publice ample despre moartea

poetului, deși a fost implicat în deciziile care au dus la internarea lui Eminescu. Unele voci ulterioare l-au acuzat de pasivitate, sugerând că ar fi putut face mai mult pentru salvarea poetului.

În ultimele decenii, alți cercetători, precum Theodor Codreanu sau Constantin Barbu, au reluat ipoteza unei eliminări politice, afirmând că Eminescu devenise incomod pentru cercurile de putere din acea vreme, din cauza articolelor sale virulente din ziarul *Timpul*.

Astfel, moartea lui Eminescu a fost interpretată în două direcții majore: una oficială și medicală, care o încadrează în limitele bolii, și una alternativă, susținută de mărturii indirecte sau parțiale, care sugerează o moarte suspectă, poate chiar provocată. În ambele cazuri, reacțiile personalităților vremii arată cât de complex a fost acest moment și cât de mult a durut pierderea unui geniu într-o societate incapabilă să-l înțeleagă și să-l protejeze.

Cartea *Eminescu: ultimele zile la Timpul*, scrisă de Nicolae Georgescu, reprezintă o cercetare minuțioasă și profundă asupra momentelor controversate care au precedat prăbușirea fizică și psihică a poetului național. Autorul îmbină analiza documentară cu reflecții critice, demontând mituri și reconstituind contextul istoric și social în care Eminescu și-a trăit ultimele clipe de activitate jurnalistică. Fragmentele selectate în continuare reflectă tonul lucid și investigativ al lucrării, punând sub semnul întrebării relațiile acceptate tradițional și oferind o nouă perspectivă asupra dramei trăite de poet în vara anului 1883.

CARTE SUPORT

Ultimele zile ale lui Mihai Eminescu – între mit și realitate

Lucrarea analizată oferă o abordare critică și profund analitică asupra evenimentelor din jurul momentului în care Mihai Eminescu a fost ridicat de autorități în anul 1883. Autorul nu se limitează la o simplă expunere cronologică a faptelor, ci propune o revizitare a propriei cercetări, în scopul de a o îmbogăți cu noi perspective. Accentul se mută de la o succesiune liniară de evenimente la contextul complex al relațiilor interumane și la modul în care memoria colectivă modelează narațiunea biografică.

Un punct central al analizei este așa-numita problemă a „furgonului”. Într-una dintre versiunile tardive ale evenimentelor, se afirmă că Eminescu ar fi fost transportat cu un furgon atunci când a fost internat. Această versiune este atribuită lui Vintilă Russu-Șirianu, dar autorul lucrării o pune sub semnul întrebării, evidențiind o contradicție esențială: tatăl lui Russu-Șirianu, considerat sursa acestei informații, nici măcar nu se afla în București în acea perioadă. Astfel, relatarea pierde din credibilitate, fiind posibil mai degrabă un produs al fabulației decât al observației directe.

Lucrarea atrage atenția asupra ambiguității surselor care stau la baza multor interpretări ale biografiei eminesciene. Autorul ridică întrebarea esențială: câte dintre aceste amintiri sunt autentice și câte sunt, de fapt, povești de familie transmise oral, care s-au modificat de-a lungul timpului? Această ambiguitate între document istoric și legendă personală este o temă recurentă în cercetarea modernă despre Eminescu, iar autorul contribuie la dezbateri cu un ton echilibrat, dar ferm critic.

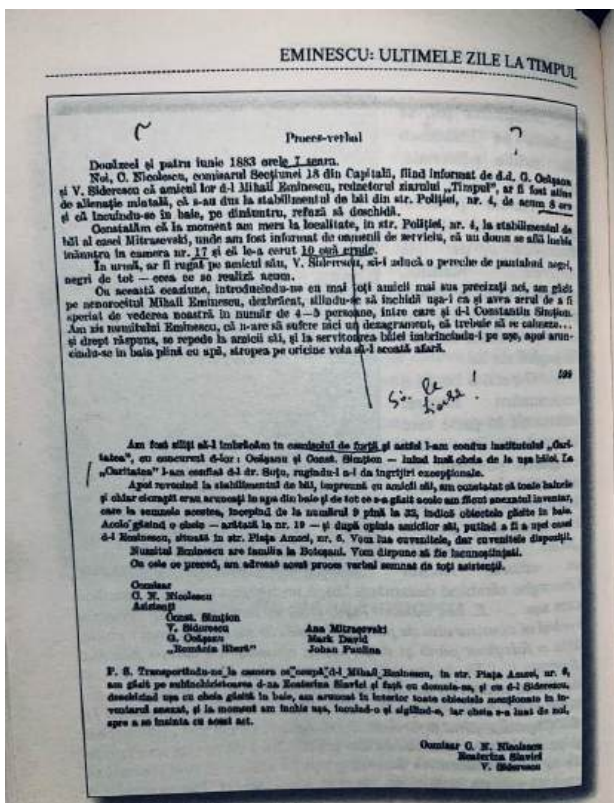
Referatul se încheie într-o notă emoțională, cu o evocare poetică a figurii lui Mihai Eminescu. Poetul este descris ca „ciobanul păsărelelor și pitpalacului”, o imagine simbolică ce contrastează cu brutalitatea presupusului moment al internării. Acest final accentuează tragismul destinului său și modul în care imaginea sa este filtrată prin sensibilitatea artistică a posterității.

Cele trei arestări ale lui Mihai Eminescu – între adevăr istoric și controversă

Mihai Eminescu, poetul național al României, a avut o existență marcată nu doar de creația literară, ci și de episoade dramatice care i-au afectat profund viața. Printre acestea, cele trei arestări ale sale au devenit subiecte intens dezbătute atât în mediul istoric, cât și în cel literar. Ele nu

doar că reflectă instabilitatea contextului politic și social al vremii, ci și fragilitatea psihologică a poetului în ultimii ani de viață.

Prima arestare a avut loc în iunie 1883, fiind probabil cea mai cunoscută. Aceasta a marcat începutul declinului sănătății sale mintale. Eminescu a fost ridicat de autorități din București și internat la ospiciul „Caritatea” din capitală, pe fondul unui presupus episod de violență, dar și al unor suspiciuni politice. Există teorii potrivit cărora arestarea a fost influențată de articolele sale incomode din ziarul *Timpul* și de poziția sa naționalistă, contrară intereselor Austro-Ungariei și ale unor elite românești influente. Acest moment a fost, ulterior, romanticizat și mitologizat, contribuind la imaginea poetului neînțeles și sacrificat.

ILUSTRAȚIE EXTRASĂ DIN CARTEA SUPOORT

A doua arestare s-a produs în anul 1886, la Iași, unde Eminescu fusese transferat pentru tratament. De această dată, arestarea a fost provocată de o recădere a bolii sale mintale, care se manifesta prin accese de agitație. Poetul a fost internat din nou, de data aceasta la Mănăstirea Neamț, într-un azil destinat bolnavilor psihici. Sursele despre această perioadă sunt adesea contradictorii: unele vorbesc despre o internare forțată și inumană, altele despre încercările sincere ale apropiaților de a-l proteja și trata. În orice caz, această etapă a contribuit la înstrăinarea lui Eminescu de viața publică și de cercul său literar.

A treia și ultima arestare a avut loc în aprilie 1889, cu puțin timp înainte de moartea sa. Poetul se afla la București, într-o stare de sănătate vizibil deteriorată, atât fizic cât și mental. A fost internat la sanatoriul doctorului Șuțu, unde a rămas până la sfârșitul vieții sale, în iunie 1889. Deși formal nu a fost vorba de o „arestare” în sens juridic, ci de o internare medicală, contextul tensionat al momentului, lipsa de transparență și maniera în care a fost izolat de prieteni și de public au făcut ca acest episod să fie perceput de contemporani ca un act de eliminare a poetului din viața socială.

Cele trei arestări ale lui Mihai Eminescu nu trebuie înțelese doar ca episoade biografice, ci ca expresii ale conflictului dintre un spirit liber, incomod prin luciditate și curaj, și o societate care nu era pregătită să-l accepte. Istoricii și criticii literari continuă să analizeze aceste momente, oscilând între interpretări medicale, politice și culturale. Indiferent de concluzii, ele rămân simboluri ale tragismului unui geniu care a plătit cu propria viață prețul sincerității și al viziunii sale.

„Eminescu – ultimele zile la Timpul”, între adevăr și manipulare

Cartea *Eminescu: ultimele zile la Timpul* de Nicolae Georgescu aduce în prim-plan o cercetare amănunțită a unuiia dintre cele mai controversate episoade din viața poetului național: ziua de 28 iunie 1883, când Mihai Eminescu a fost scos din redacția ziarului *Timpul* și, implicit, din viața publică. Lucrarea este construită pe o bază documentară solidă și propune o relectură critică a evenimentelor, demontând mituri și aducând în lumină fapte adesea ignorate sau distorsionate.

Nicolae Georgescu pornește de la nevoia unei clarificări istorice, afirmând:

„Mi-am petrecut vara lui 2005 în verificări cerute de necesități... Discutam despre ultima zi la „Timpul” a lui Eminescu, acel fatidic 28 iunie 1883. Totdeauna când dezvolt acest subiect cel mai greu mi se pare să „explic” relieful (temporal și spațial) al informației.”

Această confesiune evidențiază dificultatea cercetării într-un domeniu unde adevărul este adesea învăluit în versiuni contradictorii și interpretări subiective.

Autorul analizează cu luciditate presupusa „conspirație” împotriva poetului, remarcând că:

„S-a încetățenit, fără voia mea, dar – temporal, cel puțin, după cărțile scrise de mine – ideea că Eminescu a fost eliminat din presă la data de 28 iunie 1883 în urma unei „conspirații”.”

Această nuanțare este esențială, deoarece invită cititorul să privească dincolo de mitul romantic al poetului „sacrificat” și să caute în schimb dovezile concrete ale excluderii sale.

Cartea subliniază și rolul politic activ al lui Eminescu în cadrul redacției *Timpul*. Departate de a fi un simplu redactor, poetul era o voce puternică în dezbaterile publice:

„Eminescu nu era un simplu articler la ziarul TIMPUL, el dezvoltă adevărate teorii sociale, economice și politice, toate incomode și mai ales nepotrivite în contextul în care, prin alianța care se discuta la nivelul cel mai înalt european, țara noastră trebuia să renunțe la apărarea românilor din Transilvania.”

Această poziție a poetului îl făcea o figură incomodă pentru conducerea politică și justifică, în parte, marginalizarea sa sub pretextul bolii.

Concluzia lui Nicolae Georgescu este una puternică și emoționantă

„Cartea desfășoară cu febrilitate documente de acest fel, rezultând un Eminescu tragic, prins într-o capcană fără putință de ieșire, dar în același timp puternic, luptător: el a căzut luptând.”

Această imagine a lui Eminescu, învins dar nu înfrânt, oferă o perspectivă profund umană asupra sfârșitului său.

În ansamblu, *Eminescu: ultimele zile la Timpul* nu este doar o analiză istorică, ci și un demers moral, menit să restituie adevărul unei figuri adesea mistificate. Nicolae Georgescu oferă cititorului nu doar date, ci și o invitație la reflecție asupra modului în care memoria culturală poate fi manipulată sau rectificată.

BIBLIOGRAFIE

- G. Călinescu, *Opera lui Mihai Eminescu*, I-II, Ediție îngrijită în redacție de Andrei Rusu; *Repere istorico-literare alcătuite în redacție de G. Gheorghită*, Editura Minerva, București, 1976;
- Rosa del Conte, *Eminescu sau despre Absolut*, Ediție îngrijită și prefată de Marian Papahagi; *Cuvânt înainte de Zoe Dumitrescu Bușuelenga*, *Postfață de Mircea Eliade*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990;

EMINESCU ȘI BUCUREȘTIUL

Florentina-Cristina DĂNESCU*

Relația dintre Mihai Eminescu și Bucureștiul poate fi considerată una deosebită. Locurile unde a trăit, relația sa complicată cu Veronica Micle și perioada sa la ziarul „Timpul” nu l-au marcat doar pe el, dar au marcat și capitala într-un amplu sens.

Prima sosire a lui Eminescu la București s-a petrecut în anul 1866, la vârsta de doar 16 ani. După moartea tatălui său, poetul s-a refugiat în capitală, unde a lucrat pentru o scurtă perioadă ca suflor și copist la Teatrul Național din București, instituție condusă la acea vreme de Mihail Pascaly. Această experiență i-a permis lui Eminescu să intre în contact cu lumea teatrală și intelectuală a capitalei, dar și să cunoască aspectele sociale și culturale ale orașului, aflat în plin proces de modernizare.

Viața la București i-a oferit lui Eminescu șansa de a asista la

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

spectacole, de a citi și de a scrie poezie, chiar dacă, la început, nu beneficia de condiții materiale favorabile. A fost o perioadă în care poetul a trăit modest, dar cu o sete continuă de cunoaștere și de afirmare în mediul artistic. Bucureștiul din a doua jumătate a secolului al XIX-lea era un oraș în schimbare, cu străzi iluminate cu gaz, cu construcții noi și cu o efervescentă culturală susținută de apariția revistelor literare și a cenaclurilor. Perioada aceasta l-a inspirat în a scrie piese de teatru : drama istorică „Decebal”, comedia „Minte și Inimă” și altele.

În anul 1877, la invitația lui Ioan Slavici, Eminescu vine din nou la București. De data aceasta, este redactor la ziarul „Timpul”, publicație conservatoare de mare tiraj .

Această perioadă a însemnat pentru Eminescu una dintre cele mai intense etape ale vieții sale profesionale. La *Timpul*, Eminescu nu doar că a publicat articole de opinie, cronici politice și sociale, ci și editoriale care vizau problemele politice ale României moderne, precum relația cu marile puteri europene, soarta românilor din provinciile aflate sub dominație străină și reformele interne.

Articolele lui Eminescu publicate în *Timpul* se remarcă printr-un stil riguros, argumentativ, deseori critic la adresa autorităților sau a politicilor externe. Poetul se manifesta ca un spirit naționalist moderat, apărând interesele naționale și pledând pentru unitatea culturală și politică a tuturor românilor. De asemenea, se preocupa de păstrarea valorilor tradiționale într-un context al modernizării accelerate.

Bucureștiul a reprezentat pentru Eminescu nu doar locul muncii sale jurnalistice, ci și un spațiu al suferinței și al bolii. Deși Eminescu a avut succes prin cronicile sale naționaliste într-o perioadă în care România trecea printr-o intensă modernizare, a avut o viață personală încercată. Istoricul Lelia Zamani detaliază că poetul trăia într-o casă mică în stil țărănesc, alcătuită din două camere și o bucătărie. O bătrână îi ținea „rânduiala” casei, dar nu avea voie să intre în camera lui atunci când el era acasă, iar când pleca, Eminescu încuia cu cheia casa. Temerea lui era că aceasta să nu îi împrăștie numeroasele manuscrise. Ieșea din casă doar ca să mănânce la „birtul economat al lui Duro” și să meargă la redacție. Pentru că nimeni nu făcea curățenie, casa a devenit foarte murdară și dezordonată, fapt care l-a obligat pe Eminescu să se mute într-o chilie călugărească din curtea mănăstirii Caimata. Din păcate, acolo s-a întâmplat același lucru, trecând zile și nopți în care Eminescu nu mânca, nu se schimba de haine, fapt care a dus la subrezirea sănătății.

Viața lui Eminescu la București nu a fost lipsită de dificultăți. Deși a avut succes literar, a întâmpinat probleme financiare și a suferit de probleme de sănătate. În plus, relația sa tumultuoasă cu Veronica Micle, o poetă și iubita sa, a adăugat un alt strat de complexitate vieții sale personale. Această dragoste neîmplinită a inspirat multe dintre poeziile sale celebre, în care exprimă dorința, melancolia și suferința.

Eminescu a fost, de asemenea, un mare iubitor al naturii, iar influența peisajului bucureștean se regăsește în creațiile sale. Parcurile, grădinile și râurile din București au fost surse de inspirație pentru el. Poeziile sale reflectă adesea frumusețea naturii și legătura profundă pe care o avea cu aceasta. De exemplu, în poezia „Lacul”, Eminescu descrie un peisaj idilic, plin de mister și romantism, care evocă emoții profunde.

Ultima perioadă a vieții lui Eminescu în București a fost marcată de internări în sanatorii și spitale, starea lui de sănătate deteriorându-se vizibil. În 1883, este internat la spitalul doctorului Șuțu din București, unde i se pune un diagnostic controversat, iar în anii următori starea sa se agravează. Pe 15 iunie 1889, Mihai Eminescu se stinge din viață în capitala României, la doar 39 de ani, lăsând în urmă o moștenire literară impresionantă. Poeziile sale, precum *Luceafărul*, *Scrisoarea III* și *O, rămâi*, continuă să fie studiate și apreciate de generații întregi. A fost înmormântat în Cimitirul Bellu, locul de odihnă al marilor personalități românești.

Viața lui Mihai Eminescu la București a fost marcată de întâlniri culturale, realizări literare, dar și de suferințe personale. Bucureștiul a fost nu doar un loc de studiu și creație, ci și un spațiu în care Eminescu a reușit să-și contureze identitatea artistică și să devină o figură

emblematică a literaturii române. Moștenirea sa continuă să inspire și să emoționeze, făcându-l un simbol al culturii române.

Astăzi, Bucureștiul păstrează amintirea poetului național prin străzi, busturi, statui și instituții culturale care îi poartă numele. Casa memorială Mihai Eminescu, situată pe strada Plantelor, adăpostește obiecte personale, manuscrise și documente care reconstituie viața poetului în capitală.

BIBLIOGRAFIE

Georgescu, Nicolae, *Eminescu, Ultimele Zile La Timpul*, Casa editorială Floare Albastră, 2016.

Zamani, Lelia, *Eminescu și Caragiale la București* în „București – Materiale de istorie și muzeografie”, nr. 28, Muzeul Municipului București, 2014, pg. 244-245.

PUBLICISTICA LUI EMINESCU

Cătălina MELUCĂ*, Florentina GHEORGHE*

În articolele sale din ziarul Timpul, Eminescu adoptă o poziție critică față de clasa politică, acuzând-o adesea de demagogie, corupție și lipsă de patriotism real. El consideră istoria un reper fundamental pentru identitatea națională și un criteriu pentru acțiunea politică responsabilă. În publicistică, Eminescu elogiază trecutul glorios al românilor și eroii naționali (precum Ștefan cel Mare, Mircea cel Bătrân sau Mihai Viteazul), folosindu-i ca simboluri ale dăruirii și verticalității. De asemenea, condamnă falsul patriotism și superficialitatea discursului politic, asemănător cu ce se spune în fragmentul citat.

Ambele texte subliniază:

- Preocuparea pentru istorie ca formă de cunoaștere și sursă de învățăminte;
- Admirația pentru personalitățile marcante ale trecutului românesc;
- Critica patriotismului de fațadă și a politicienilor care folosesc istoria în mod demagogic;
- Nevoia de conștiință națională autentică, bazată pe cunoașterea trecutului și pe valori morale solide.

Structura

1. Introducere generală despre Mihai Eminescu – jurnalistul;
2. Contextul istoric (1870–1883);
3. Analiza articolelor:
 - Articolul 1: „Patria și patriotismul” (1879);
 - Articolul 2: „În unire e tăria” (1880);
 - Articolul 3: „Liberalism și forma fără fond” (1881);
 - Articolul 4: „Basarabia, pământ românesc” (1882).
4. Stilul publicistic;
5. Critici și controverse;
6. Actualitatea gândirii lui Eminescu;

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

7. Dezbateri și concluzii.

Context istoric

- România modernă se forma în jurul anilor 1877-1883, în plină transformare politică și socială.
- Luptele între conservatori și liberali erau acerbe.
- Eminescu, susținător al conservatorilor, devine redactor-șef la ziarul Timpul, în 1877.
- Publicistica sa reflectă problemele fundamentale ale națiunii române: corupția, înstrăinarea economică, formarea unei elite responsabile, educația și cultura autentică.

ANALIZA ARTICOLULUI 1 – „Patria și patriotismul” (1879)

Temă:

- Diferența dintre patriotismul sincer și cel demagogic.

Idei principale:

- Patriotismul trebuie să fie faptic, nu doar declarat.
- Adevărata iubire de țară se arată prin muncă, cinste și sacrificiu.
- Atacă politicienii care se folosesc de „patrie” în discursuri, dar acționează în interes personal.

Citare relevantă:

Stil:

- Ironie subtilă, limbaj clar, structură logică.
- Apel la etică și responsabilitate civică.

ANALIZA ARTICOLULUI 2 – „În unire e țaria” (1880)

Temă:

- Necesitatea unirii tuturor românilor și apărarea identității naționale.

Idei principale:

- Românii din provinciile istorice trebuie să lupte pentru păstrarea limbii, religiei și obiceiurilor.
- Eminescu denunță tăcerea oficială privind suferințele românilor din Transilvania.

Citare relevantă:

Stil:

- Combativ, mobilizator, profund naționalist.

PAGINA 7: ANALIZA ARTICOLULUI 3 – „Liberalism și forma fără fond” (1881)

Temă:

- Critica liberalismului și a imitării instituțiilor străine.

Idei principale:

- România preia forme politice și culturale din Occident, dar fără a le adapta la realitățile proprii.
- Instituțiile devin „goale” de conținut românesc.

Termen-cheie:

- „Forma fără fond” – concept esențial în gândirea eminesciană.

ANALIZA ARTICOLULUI 4 – „Basarabia, pământ românesc” (1882)

Temă:

- Apărarea identității românești a Basarabiei după anexarea de către Rusia.

Idei principale:

- Rușii suprimă cultura română în Basarabia.
- Eminescu cere solidaritate cu românii din provincie și condamnă pasivitatea guvernului român.

Citare:

STILUL PUBLICISTIC EMINESCIAN

- Clar, argumentativ, dar și pasional.
- Folosește:
 - Ironie
 - Replici acide
 - Aforisme
 - Structuri logice riguroase
- Este un jurnalist de opinie, nu de relatare, care influențează opinia publică.

CRITICI ȘI CONTROVERSE

- A fost acuzat de:
 - Naționalism exagerat
 - Antisemitism (în unele articole)
- Unele texte au fost cenzurate sau ignorate în epoca comunistă.

- În prezent, articolele sunt studiate din multiple perspective (istorică, literară, politică).

ACTUALITATEA GÂNDIRII EMINESCIENE

- Problemele identificate de Eminescu (corupția, mimetismul, lipsa de coerență politică) rămân valabile.
- Patriotismul autentic și educația de calitate sunt teme recurente în discursurile contemporane.
- A devenit o referință pentru critica socială și formarea unei elite culturale.

„Gândirea în flăcări: Mihai Eminescu – publicistul conștiinței naționale”

I. Introducere: Eminescu – între lirism și gazetărie

Mihai Eminescu, cunoscut drept „Luceafărul poeziei românești”, a fost și un jurnalist fervent, ale cărui articole au fost scrise cu o pasiune arzătoare pentru adevăr și dreptate. În perioada 1877–1883, ca redactor la ziarul „Timpul”, Eminescu a abordat teme politice, economice și culturale, reflectând o profundă preocupare pentru destinul națiunii române.

II. Contextul istoric al publicisticii eminesciene

La sfârșitul secolului al XIX-lea, România traversa o perioadă de transformări politice și economice: unirea Principatelor, obținerea independenței și începuturile modernizării. În acest context, Eminescu devine un critic vehement al clasei politice, al corupției și al influențelor străine care afectau dezvoltarea națională.

III. Analiza articolelor eminesciene

1. „Împotriva liber-schimbismului”

Eminescu critică politicile de liber-schimb promovate de guvernanți, susținând că acestea distrug economia națională prin favorizarea importurilor în detrimentul producției interne. El argumentează că România are nevoie de protecționism economic pentru a-și dezvolta propria industrie.

2. „Echilibrul dintre naționalitate și cosmopolitism”

Eminescu pledează pentru păstrarea identității naționale în fața influențelor externe, avertizând asupra pericolului de a adopta fără discernământ modele străine. El consideră că modernizarea trebuie să fie adaptată specificului românesc, nu o simplă imitație.

3. „Despre țărănime”

Eminescu abordează frecvent problema socială a țăranimii, evidențiind condițiile grele de trai și exploatarea acestei clase. El denunță lipsa de reforme agrare și propune măsuri care să sprijine țăranii, pe care îi vede ca fundament al societății românești.

4. „Românismul”

Eminescu definește românismul ca o sinteză a valorilor istorice, culturale și spirituale ale poporului român, afirmând că modernizarea nu trebuie să însemne pierderea identității. El denunță tendința clasei politice de a copia modelele occidentale fără a ține cont de realitățile românești.

IV. Stilul publicistic eminescian

Eminescu utilizează un limbaj polemic și ironic, caracterizat de:

- Ironie și sarcasm: pentru a evidenția absurditățile politice și sociale.
- Aforisme și expresii memorabile: care sintetizează idei complexe.
- Structură logică și argumentativă: articolele sunt bine organizate, cu argumente solide și documentate.

V. Critici și controverse

Publicistica lui Eminescu a fost acuzată uneori de naționalism exagerat și de atitudini xenofobe. Unele texte au fost cenzurate sau ignorate în epoca comunistă. În prezent, articolele sunt studiate din multiple perspective (istorică, literară, politică).

VI. Actualitatea gândirii eminesciene

Problemele identificate de Eminescu (corupția, mimetismul, lipsa de coerență politică) rămân valabile. Patriotismul autentic și educația de calitate sunt teme recurente în discursurile contemporane. Eminescu a devenit o referință pentru critica socială și formarea unei elite culturale.

VII. Activități propuse pentru participanți

1. Dezbateri: Este Eminescu încă actual? (Argumente pro și contra);
2. Lectură pe roluri: Fragmente dramatizate din articolele sale;
3. Atelier de scris: Participanții compun un articol de opinie în stil eminescian;
4. Concurs de eseuri: „Ce înseamnă patriotismul azi?”
5. Realizare de afișe sau prezentări vizuale: Forme fără fond – exemple contemporane.

Perfect, vom aprofunda și amplifica analiza articolelor lui Mihai Eminescu printr-o idee centrală nouă, care să le lege și să le reveleze într-o lumină poetică și intelectuală:

IDEEA CENTRALĂ: „Eminescu – oglinda necruțătoare a unei națiuni în formare”

Publicistica eminesciană nu este o simplă reacție la faptele timpului, ci o cronică a unui suflet care sângerează pentru țara sa. Eminescu scrie ca un vizionar, ca un preot al cuvântului în altarul patriei, și fiecare articol devine o mărturie de foc. Vom analiza acum articolele sale nu doar din perspectiva tematicii și argumentației, ci și ca manifestări ale unei conștiințe tragice care asistă neputincioasă la risipirea idealurilor.

1. „Patria și patriotismul” – drama idealului trădat

Context:

Scriș în perioada în care patriotismul devenise o monedă ieftină în discursurile politice.

Analiză extinsă:

Eminescu distinge între patriotismul autentic, legat de sacrificiu și muncă, și patriotismul teatral, al politicianilor ce folosesc cuvântul „patrie” ca paravan pentru propriile interese.

Eminescu folosește o retorică tăioasă, dar profund morală. El construiește o imagine a patriei ca entitate suferindă, abandonată de propriii fii. Patriotismul devine, pentru el, un act mistic de comuniune cu istoria, suferința și demnitatea poporului.

2. „În unire e tăria” – un strigăt către frații uitați

Context:

Românii din Transilvania, Basarabia și Bucovina erau oprimați, iar România oficială păstra tăcerea.

Analiză extinsă:

Articolul este o rugăciune națională, un strigăt pentru solidaritate etnică. Eminescu nu vorbește despre unire ca strategie geopolitică, ci ca act de mântuire istorică.

Publicistul devine aici trubadurul unei națiuni înlănțuite, iar fiecare cuvânt este o lovitură asupra indiferenței oficiale. Nu doar Basarabia este înrobătă, ci însăși conștiința românească, căci tăcerea față de suferință e un act de trădare.

3. „Liberalism și forma fără fond” – tragedia imitației

Context:

Guvernele liberale adoptau modele occidentale fără a le adapta la realitățile românești.

Analiză extinsă:

Eminescu nu respinge modernizarea, ci forma ei necritică. Pentru el, adevărata reformă nu poate fi mimetică, ci organică, clădită pe realitățile locale.

În acest articol, Eminescu își afirmă viziunea culturală profund conservatoare, dar nu retrogradă: el cere autenticitate, nu stagnare. România, spune el, nu trebuie să fie o piesă de decor într-o piesă scrisă de alții, ci un actor cu propria-i voce.

4. „Basarabia, pământ românesc” – între memorie și destin

Context:

După 1878, Basarabia este anexată de Rusia. Eminescu este printre puținii care denunță public tăcerea României oficiale.

Analiză extinsă:

Aici se împletesc istorie, durere și profeție. Eminescu scrie cu o voce de profet, vorbind despre uitare ca formă supremă de crimă.

El nu cere război, ci memorie vie. Vede în Basarabia un test moral pentru națiunea română: dacă își abandonează frații, își abandonează însăși rațiunea de a fi. În acest articol, Eminescu devine cronicarul durerii naționale, al exilului interior.

Nouă perspectivă de lectură:

Eminescu ca martor al unei Apocalipse morale

În toate articolele analizate, nu avem de-a face doar cu jurnalism militant, ci cu o liturgie a rezistenței morale. Eminescu nu face doar presă – el îndeplinește o funcție profetică: vede prăbușirea valorilor, lupta dintre spirit și putere, între ideal și compromis.

Fiecare articol devine o fereastră către sufletul unei epoci, dar și o oglindă pentru epoca noastră. Într-o lume tot mai lipsită de ancoră morale, publicistica lui Eminescu strălucește ca un foc nestins – uneori incomod, adesea amar, dar întotdeauna adevărat.

„*Eminescu, ziarist și cugetător politic*”, arătând că: „Pentru Eminescu, patriotismul nu era un cuvânt frumos de spus la adunări, ci o misiune de apărare, cu luciditate și adesea cu prețul liniștii proprii.”

BIBLIOGRAFIE

- Alexandru, Ioan, *Eminescu și istoria*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1979, p. 27-29.
- Arbore, Zamfir, *Eminescu, ziarist și cugetător politic*, Editura Minerva, București, 1971, pp. 112-114.
- Călinescu, George, *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura pentru Literatură, București, 1964, pp. 179, 315-318.
- Georgescu, N., *Eminescu și prietenii lui*, în *Almanah Luceafărul*, Editura Luceafărul, București, 1988, pp. 77-81.

EMINESCU SAU O ALTĂ DENUMIRE PENTRU LIBERTATEA DE CUVÂNT?

Deliana ENE*

La finalul secolului al XIX-lea, România trecea printr-o perioadă de redefinire politică și identitară. Mihai Eminescu, poet și jurnalist al ziarului *Timpul*, critica vehement corupția, intervenția străină în politica internă și compromisul moral al conducătorilor. În acest cadru, liderul conservator P. P. Carp, alarmat de influența articolelor lui Eminescu, i-a transmis lui Titu Maiorescu comanda: „Și mai potoliți-l pe Eminescu!”. Această intervenție a coincis cu internarea forțată a poetului într-un ospiciu, fapt ce a dus la teorii privind o suprimare politică mascată sub un pretext medical.

Petre P. Carp era un politician conservator influent, adept al unui stat condus de elite, și un susținător al alianței cu Germania. Pentru el, jurnalismul lui Eminescu devenise un pericol public, tocmai pentru că exprima o gândire independentă. „Potolirea” poetului nu a fost un act singular, ci un exemplu de cenzură simbolică, prin care intelectualii incomozi erau suprimați.

Eminescu nu a fost doar „poetul național” cum a fost văzut după moarte, ci și un gânditor politic profund, care avertiza asupra pericolelor pierderii identității naționale. Critica sa vizavi de păturile conducătoare, de influența străină și de alienarea culturală a românilor era directă și argumentată. Tocmai această luciditate a devenit intolerabilă pentru cei aflați la putere.

Fraza „Și mai potoliți-l pe Eminescu” are și azi rezonanță. Într-o lume în care exprimarea liberă este adesea condiționată sau manipulată, iar gândirea critică este marginalizată, Eminescu rămâne simbolul libertății de conștiință. Vocea lui este o amintire vie a faptului că adevărul, oricât de incomod, ar fi trebuit spus.

„Și mai potoliți-l pe Eminescu!” este mai mult decât o replică politică; este un simbol al fricii celor puternici față de cuvântul care demască și luminează. Eminescu a fost și rămâne o conștiință națională, a cărei

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

suprimare temporară nu a făcut decât să-i sporească forța simbolică. Astăzi, când ne confruntăm din nou cu forme de manipulare și presiune asupra exprimării libere, lecția lui Eminescu este una de neuitat: cuvântul adevărat nu poate fi cu adevărat „potolit”.

BIBLIOGRAFIE

- Călinescu, G., *Viața lui Mihai Eminescu*, 1941, Editura Fundațiilor Regale.
Eminescu, M., *Opere politice*, București, 1990, Editura Saeculum.
Iorga, N., *Istoria literaturii românești contemporane*, București, 1934, Casa Școalelor. Idem, *Oameni cari au fost*, vol. I, 1934.
Maiorescu, T., *Critice*, București, 1978, Editura Minerva.
Oprișan, D., *Mihai Eminescu - boala și moartea*, București, 2000, Editura Paco.
Simion, Eugen et al., *Maladia lui Eminescu și maladiile imaginare ale eminescologilor*, 2015, Fundația Națională pentru Știință și Artă.
Slavici, Ioan, *Amintiri*, 1924, Biblioteca pentru toți.

**Secțiunea VI: RECEPTARE CRITICĂ, TRANSPOZIȚIE
CULTURALĂ ȘI POSTERITATE**

INTERVIU IMAGINAR PENTRU POSTUL DE Scriitor total și simbol național: EMINESCU RECRUTAT PENTRU ETERNITATE

Lavinia-Christina LEZEU (VIGHECIU) *

1. Introducere

1.1. Contextul simbolic al ideii – Eminescu, între mit și funcție culturală

Lucrarea prezintă un interviu imaginar de angajare pentru postul de scriitor total și simbol identitar, structurată pe ideea unui dialog între:

- reprezentanți ai Departamentului HR, care stabilesc și îndeplinesc procedurile specifice activității de recrutare și evaluare personal;
- martori ai poetului, furnizori de referințe pentru angajare, constând din persoane care l-au cunoscut îndeaproape, critici literari și cercetători ai vieții poetului;
- poetul Mihai Eminescu, ce își exprima punctul de vedere prin intermediul operei sale, opinia acestuia constând în citate din lucrările sale semnificative.

Acest eseu filologic cu substrat reflexiv, îmbracă aparența unui proces de recrutare de personal, în cadrul unei structuri organizaționale denumită imaginar, **Departamentul de Resurse Umane și Memorie Colectivă, Divizia Angajări pentru Eternitate, Secția Literatură Română**.

Lucrarea dorește să valorifice atât contextul istoric și social al lui Eminescu, cât și dimensiunea mitologică a acestuia, în cadrul literaturii române.

Pentru recrutarea simbolului identitar pe o perioadă nedeterminată, îl aducem pe Mihai Eminescu în fața Departamentului HR, unde urmează să se confrunte cu exigențele acestuia și părerea martorilor, pentru de a-și dovedi calitatea de scriitor total și reprezentant incontestabil al românilor.

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

Va fi ales El, pe aceasta funcție? Va accepta El acest post de Sisif al literaturii române, ducând povara destinului românesc pentru eternitate? Iata niște întrebări la care aceasta lucrare dorește să răspundă.

1.2. Delimitări ale subiectului: justificarea modalităților de cercetare alese dintre cele posibile, particularitățile condițiilor de cercetare, resurse bibliografice de referință

Mihai Eminescu este, fără îndoială, cel mai studiat și comentat autor canonic din literatura română. Opera sa a generat un interes academic și cultural remarcabil, atât în România, cât și în străinătate, fiind tradusă în peste 60 de limbi, inclusiv engleză, maghiară, chineză, urdu, franceză, italiană, germană, spaniolă, rusă, ucraineană, armeană, sârbă, ebraică și portugheză.

Datele prezentate evidențiază amploarea și profunzimea interesului academic și cultural față de opera lui Mihai Eminescu. Traducerile în numeroase limbi, studiile critice și tezele de doctorat dedicate poetului confirmă statutul său de cel mai comentat, studiat și analizat autor canonic din România.

Receptarea critică și eminescologia sunt deosebit de dezvoltate în mediul academic, generând material științific foarte bogat, cărțile cu și despre Eminescu apărând mereu, constituind astfel, material de studiu pentru studenți, masteranzi, doctoranzi și cercetători.

Dacă în alte cazuri, un impediment major al cercetării științifice îl reprezintă lipsa izvoarelor de studiu sau un accesul restrâns la acestea, situația noastră este diferită. Este greu de scris ceva interesant și nou, fără a plictisi cititorul, despre acest subiect, aducând informații redundante și expresii deja consacrate în lumea literară. De aceea, am ales cercetarea calitativă, prin metoda interviului imaginativ, având surse obiective, reale și bine documentate.

Pentru celelalte metode cantitative, ar fi fost necesare lucrul cu seriile de date statistice, de preferat cronologice, pentru a putea analiza evoluția în timp a cel puțin unui indicator statistic. De asemenea, pentru studiul corelației statistice dintre doi indicatori aleși, ar fi fost necesară o culegere de date mai amplă și prelucrarea acestora prin procedee statistice, fapt posibil de îndeplinit într-o lucrare de anvergură mai mare.

Bibliografia despre viața și opera lui Mihai Eminescu este uriașă, astfel încât devine o provocare alegerea materialului necesar, alegând informațiile potrivite cu tema aleasă. Prin bunavoința D-nei coordonator, Prof.univ. dr. Otilia Sîrbu, am avut acces la Biblioteca Academiei Române, de unde am putut selecta titlurile dorite, pe care le-am completat cu cărțile

puse la dispoziție de Biblioteca Centrală a Universității Hyperion. Acestea din urmă, în număr de 127 de titluri de carte, referitoare la viața și opera lui Eminescu, au constituit o resursă importantă pentru activitatea de cercetare, fiind utile și din perspectiva accesului facil și a faptului că le-am putut împrumuta pentru acasă.

1.3. Structura lucrării

Lucrarea este împărțită în patru capitole, cuprinzând o introducere, metodologie imaginativă, analiza SWOT, concluzia Departamentului HR și bibliografia utilizată.

Abstract

Cuvinte cheie

1. Introducere:

1.1. Contextul simbolic al ideii – Eminescu, între mit și funcție culturală.

1.2. Delimitări ale subiectului: justificarea modalităților de cercetare alese dintre cele posibile, particularitățile condițiilor de cercetare, resurse bibliografice de referință.

1.3. Structura lucrării.

2. Metodologie imaginativă: reconstituirea unui interviu – convenție literară și reflecție critică

Secțiunea I: Calificări și competențe - poetul vizionar și intelectualul enciclopedic.

Secțiunea II: Experiența profesională – ziaristul militant.

Secțiunea III: Valori și motivații - poetul între ideal național și exigență morală.

3. Analiza Swot PRIVIND SUBIECTUL Eminescu

4. Concluzia evaluării *departamentului HR și memorie colectivă* **Bibliografie**

2. Metodologie imaginativă: reconstituirea unui interviu convenție literară și reflecție critică

Metodologia cercetării subiectului ales este calitativă, constând în secțiuni de interviu și dialoguri tematice, caracteristice Departamentului HR, care apar în mod obișnuit la procesele de recrutare de personal.

Eminescu este prezent la interviul identitar și participă la dialoguri imaginare despre funcția scriitorului național în epoca postmodernă.

Înțelegem din acest moment ca geniul românilor a fost de acord să participe la aceasta întâlnire formală, dar rămâne să aflăm care a fost motivul. Dorește să accepte postul propus pentru a veghea spațiul identitar al românilor în eternitate ori este interesat să afle recenziiile cunoscuților și a criticilor despre el și opera sa? Nu cumva vrea să dea o lecție post mortem celor care l-au denigrat, criticat pentru fapte inexistente, l-au calomniat pentru era diferit și greu de înțeles datorită construcției sufletești unice?

Interviul cuprinde trei secțiuni, pe baza cărora se va face evaluarea scriitorului, în funcție de referințele primite și de răspunsurile candidatului Mihai Eminescu la aceste întrebări.

Secțiunea I – Calificări și competențe: Poetul vizionar și intelectualul enciclopedic

Reprezentant HR: *„Ce abilități și competențe aveți, domnule Eminescu, care v-ar recomanda pentru poziția de scriitor complex și simbol identitar? Căutăm un profil literar cu aptitudini multiple – expresivitate, profunzime de gândire, cunoaștere a domeniului național și universal. Vă rugăm să ne spuneți ce competențe credeți că vă recomandă, după ce prezentăm în cadrul comisiei referințele obținute de la cei care v-au cunoscut.”*

MARTOR 1 – Alain Guillerrou:

„Dacă românii recunosc în Eminescu pe cel mai mare poet al lor e pentru că Eminescu tocmai a știut să exprime în mod remarcabil sufletul țării sale, traducind cu fidelitate aspirațiile sau visurile compatrioților săi. Sinteză personală, poezia lui e la fel sinteza a ceea ce s-ar putea numi spiritualitatea românească. Cu acest titlu, ea merită să fie cunoscută cu exactitate. Prezenta lucrare a vrut să arate că opera lui Eminescu, așa cum ne-o descoperă studiul genezei sale, nu e un ecou oriental al cînturilor lirice europene, ci o creație a unui geniu profund și original, interpret, în plus, al poporului întreg”.

MARTOR 2 – Nicolae Iorga

„Eminescu se deosebește de toți scriitorii vremii sale și prin aceea că opera lui întreagă n-are nici în cea mai slabă măsură și supt nici un raport caracterul local, provincial, ci numai caracterul general românesc. E cel dintîi scriitor român care scrie către toți românii într-un grai pe care românii de oriunde îl pot recunoaște ca al lor”.

MARTOR 3 – Al. Macedonski (Literatorul, 1883)

„Un X... pretins poet-acum

*S-a dus pe cel mai jalnic drum...
L-aș plânge dacă-n balamuc
Destinul lui n-ar fi mai bun,
Căci până ieri a fost năuc
Și nu e azi decât nebun”.*

Mihai Eminescu – Opinia 1:

„Omul cu adevărat cultivat e acela care știe să întrebuințeze știința altora spre a-și forma o judecată proprie.” (Timpul, 1880)

Comentariul inspectorului HR:

Afirmația candidatului releva o competență epistemică fundamentală, bazată pe spirit critic și discernământ intelectual. Aceasta este de apreciat într-o epocă de importuri culturale occidentale, ce pune accent pe mimetism în dauna creației. Eminescu pleda pentru o integrare organică a modelelor culturale, în măsura în care acestea potențează creația originală, națională, într-un context ce ar putea fi definit în prezent ca globalizare identitară.

Mihai Eminescu – Opinia 2:

„Limba este însăși floarea sufletului etnic al românimii.” (Timpul, 1878)

Comentariul inspectorului HR:

O altă competență fundamentală este stăpânirea expresivă a limbii române. Eminescu nu doar că a cultivat limba națională, ci a modelat-o în forme canonice. A funcționat ca un arhitect al discursului național, contribuind decisiv la definirea unui stil identitar.

Mihai Eminescu – Opinia 3:

„Toate-s vechi și nouă toate: / Ce e rău și ce e bine / Tu te-ntreabă și socoate.”

(Glossa, 1883)

Comentariul inspectorului HR:

Opinia în versuri a candidatului, cu accente de filozofie stoică și kantiană, ilustrează competența lui de a sintetiza gândirea filosofică într-un limbaj poetic. Astfel, Mihai Eminescu integrează meditația abstractă într-o formă estetică, unică, ceea ce reprezintă marca inconfundabilă a autorului canonic și a scriitorului complet. Putem observa că dintre abilitățile-cheie constă în gândirea integratoare, aplicabilă deopotrivă poeziei, și creației jurnalistice.

Sumar de competențe observate la candidat, conform interviului, Secțiunea I:

- Integrare culturală a gândirii filozofice și valorilor morale;
- Spirit critic și autocritic;

- Cultură generală enciclopedică;
- Discernământ intelectual și demnitate națională în context european;
- Maestru al limbii naționale, cu funcție de modelare, creare, estetică și simbolică.

Secțiunea II: Experiența profesională – ziaristul militant

Reprezentant HR:

„Care este viziunea Dvs. de ziarist? Domnule Eminescu, ne interesează experiența dvs. ca publicist. Vă rugăm să enumerați câteva realizări esențiale în această direcție, după ce prezentam în cadrul comisiei referințele obținute de la cei care v-au cunoscut.”

MARTORUL 1 – Alain Guillermou:

”Însă iată că ea se dovedește falsă. Se scot la lumină articolele poetului, și se vede că el nu le-a scris pentru pîne, făcîndu-și ris de cei ce i-o dădeau cu o cumpănă prea mică, ci din căldura adevărată a unui suflet ce voia să facă bine, nu sie însuși, nu prietenilor de cafea și berărie, nu membrilor unui cenaclu literar, ci neamului întreg, mai presus de clase și mai presus de hotare. Se destăinuiesc scrieri ale lui pierdute prin ziare, se comunică o sumă de caiete, în care se cuprind poezia și proza pe care nu le-a tipărit. Dar nici nu le-a distrus, căci el știa bine că sînt în ele diamante care așteaptă numai ceva mai multă tăietură pentru a străluci deplin. Se văzu astfel că Eminescu, marele cetitor, era și un mare comunicativ, un foarte harnic scriitor, și se înțelese că el nu s-a născut beteag în aripile voinții sale de a produce, ci că aceste aripi au fost frînte prin dușmănie, și mai ales acea prietenie neînțelegătoare care le distruge mai sigur.”

MARTOR 2 – Nicolae Iorga

„De obicei se arată Eminescu ca un simbriaș căruia i se dădea atîta pe lună ca să apere ideile unui partid, și se spune că el scria după indicațiile măririlor. E o mare injurie, fiindcă omul a crezut fiecărui rînd pe care l-a scris și n-a avut în viață decît norocul pe care l-a avut pentru că s-a îndărătnicit să nu scrie decît ce corespundea cu conștiința lui cea mai lămurită, cea mai incapabilă de a fi schimbată.”

Mihai Eminescu – Opinia 1:

„Ziarul trebuie să fie expresiunea unei convingeri și nu un mijloc de câștig pentru niște oameni fără căpătâi.” (Timpul, 1879)

Comentariul inspectorului HR:

Această poziționare ideologică conduce la transformarea presei într-un instrument de moralizare publică și consolidare națională, într-o epocă în care, la fel ca și în prezent, presa era de multe ori, o armă pentru manipularea societății sau vector al divertismentului. Eminescu ridică jurnalismul la rang de misiune morală, politică și culturală, în spiritul unui sistem de valori bine definit și imposibil de distrus.

Mihai Eminescu – Opinia 2:

„Suntem români și punctum.” (Timpul, 1878)

Comentariul inspectorului HR:

Candidatul Eminescu a reușit să cristalizeze un ethos național într-o formulă stilistică unică. Prin puterea cuvântului, poetul a contribuit la consolidarea identității colective într-un moment de incertitudine istorică și culturală. Într-un context istoric și geopolitic fragil, această opinie exprimată în calitate de jurnalist, contura fără echivoc o întregă ideologie naționalistă, într-un stil greu de egalat.

Mihai Eminescu – Opinia 3:

„Libertatea adevărată este aceea în care fiecare își simte demnitatea sa de om.” (Timpul, 1881)

Comentariul inspectorului HR:

Opinia candidatului exprima forța unei etici a libertății în cadrul discursului jurnalistice. Nu e vorba de libertatea formală, ci de una profundă, care izvorăște din responsabilitatea socială, antagonică față de populismul de fațadă.

Secțiunea III – Valori și motivații: Poetul între ideal național și exigență morală

Reprezentant HR:

„Ne interesează sistemul dvs. de valori. Ce principii v-au ghidat activitatea și ce anume vă motivează în scris și în viața publică? Care sunt valorile și motivațiile dumneavoastră, domnule Eminescu? Vă rugăm să ne prezentați opinia dvs., după ce prezentăm în cadrul comisiei referințele obținute de la cei care v-au cunoscut.”

MARTOR 1 – Ioan Slavici

„Când ne-ntorceam la redacțiune, era lapoviță și el călca pe ici, pe colo prin băltoace. Trecând peste strada Colții în strada Doamnei, la colțul căreia se zidea atunci palatul Creditului funciar rural, venea despre Poșta Centrală spre noi un om desculț și zdrențaros.

– Uite! grăi Eminescu, arătându-mi-l. Iată mizeria lumii în care ne trăim zilele.

Răzâmat apoi de unul dintre pachetele de cărămidă, care se aflau în drumul nostru, el își dădeu silința să se descalțe pentru ca să-i deie nenorocitului acelaia încălțăminte sa.

– Ai căpiat, omule? i-am zis. O să-i dai tu ghetete tale, dar rămâi însuți desculț.

– Eu?! răspunse el. De mine să nu-ți pese. Eu pot să umblu și desculț; dar el, săracul?!

Așa era Eminescu, dar în starea aceasta nu-l mai văzusem, nu l-am mai văzut nici în urmă și nu cred să-l fi văzut nici alții mai înainte de a se fi îmbolnăvit.”

MARTOR 1 – Ioan Slavici

„El niciodată nu s-a plâns de neajunsurile propriei sale vieți și niciodată nu a dat pe față bucuria izvorâtă din propriile sale mulțumiri. Flămând, zdrențuit, lipsit de adăpost și răbdând în ger, el era același om senin și veșnic voios, pe care-l ating numai mizeriile mai mici ale altora. Întreaga lui purtare de grijă era deci numai pentru alții, care, după părerea lui, nu puteau să găsească în sine înșiși mângâierea pe care o găsea el pierzându-se în privirea lumii ce-l înconjura. „Nenorocirea cea mare a vieții e – zicea el – să fii mărginit să nu vezi cu ochii tăi, să știi puține, să înțelegi rău, să judeci strâmb, să umbli orbecând prin o lume pentru tine pustie și să fii nevoit a căuta afară din tine compensațiuni pentru munca grea a viețuirii.”

„Lui nu-i trebuiau nici bogății, nici pozițiune, nici trecere-n societate, căci se simțea fericit și fără de ele, și din acest simțământ de fericire individuală pornea mila lui către cei mulți și nemărginitul lui dispreț față de cei ce-și petrec viața-n flecării ori sporesc durerile omenești. În întreaga lui scrisă nu este o singură notă de ură, și noi, care-l știm în toate amănuntele vieții lui, am rămas adeseori uimiți de firea lui îngăduitoare față cu cei ce se făceau vrednici de a fi urâți. Disprețul lui se dedea însă pe față fără de nici o teamă și adeseori și fără de milă și mai ales aceasta făcea pe mulți să se ferească de dânsul.”

„Eminescu nu era însă în stare să mintă, să treacă cu vederea reaua credință a altora, să tacă și, atunci când era dator, să vorbească, să măgulească ori chiar să lingusească pe cineva, și-n gândul lui cea mai învederată dovadă de iubire și de stimă era să-i spuie omului și-n bine, și-n rău adevărul verde-n față. El era în stare să se umilească, să stăruie, să cerșească pentru vreun nevoiaș; pentru sine însuși cu nici un preț. Vorba lui era vorbă și angajamentul luat de dânsul era sfânt. Niciodată el nu lua

asupra sa sarcini pentru care nu se socotea îndeajuns pregătit ori pe care nu era gata să le poarte cu toată inima."

MARTOR 2: – George Calinescu

"Inteligența îi era limpede, îndreptată numaidecât la țintă, dar mijlocie, ca o apă curgătoare fără ochiuri adânci. În schimb, puterea de a oglindi prezentul în vis, făcând din el un cer întors și fără fund, este enormă și împiedică pașii tereștri. Eminescu era un lunatec sublim, în sufletul căruia visele creșteau ca nalba, acoperind și colorând priveliștea orizontală. Starea sa normală era cea vizionară și acțiunea politică a fost, desigur, o latură care, mai la urmă, s-a dovedit alterată de vis și utopie, rămânând numai puțin un protest metaforic împotriva relelor contemporane."

Mihai Eminescu – Opinie 1:

„Nu ne trebuie decât adevărul, oricare ar fi el.” (Timpul, 1879)

Comentariul inspectorului HR:

Opinia candidatului reflectă un act de voință etică deoarece pentru Eminescu adevărul reprezintă un ideal cognitiv și moral. Astfel, motivația sa profundă este de ordin existențial și reprezintă căutarea lucidă a sensului într-o lume coruptă.

Mihai Eminescu – Opinie 2:

„Naționalitatea unui popor nu e un costumul său, ci felul său de a fi.” (Timpul, 1881)

Comentariul inspectorului HR:

Opinia candidatului se referă la structura de mentalitate și trăire; el pare că este motivat de o misiune culturală și socială, care depășește esteticul și forma.

Mihai Eminescu – Opinie 3:

„Sărmanul om... cu toții suntem copii ai suferinței.” (Scrisoarea I, 1881)

Comentariul inspectorului HR:

Empatia umanistă, în contextul viziunii cosmice eminesciene, este o altă caracteristică fundamentală a candidatului. Acesta este perceput uneori ca pesimist sau mizantrop, însă poetul empatizează profund cu durerea semenilor săi. Comentariul îl definește drept un scriitor umanist, candidatul fiind angajat în misiunea de a înnobila suferința prin gândire și artă, căștigându-și locul în galeria umaniștilor.

Concluzie parțială a comisiei HR:

Eminescu, ca „scriitor total”, nu este un profesionist al cuvântului în sensul clasic, ci un un candidat problematic, unic, greu de evaluat, dar indispensabil. Evaluat prin grila contemporană, el nu poate fi privit ca angajat, ci ca simbol fondator, deasupra canoanelor literare, fiind mai degrabă creator al acestora.

Ca și abilități sociale, deși empatic și intuitiv, scriitorul se află în conflict cu lumea dar în armonie cu eternul, ceea ce-l face veșnic viu în memoria națională.

3. Analiza SWOT a subiectului Eminescu

Analiza SWOT efectuată de *Comisia Strategica de Resurse Umane* oferă o evaluare structurată a potențialului, limitărilor și direcțiilor posibile ale modului în care Mihai Eminescu este integrat în cultura națională și universală, în raport cu nevoile contemporane și cu standardele internaționale ale valorificării patrimoniului cultural. Prin urmare, acest demers creionează o recapitulare a poziției ocupate de Eminescu în cultura română și propune o lectură critică și actualizată, în spiritul unui management cultural cu privire la reevaluarea, digitalizarea și internaționalizarea operei lui Eminescu.

1. Puncte tari (Strengths)

Eminescu nu este doar un poet, ci reprezintă prototipul „homo universalis”, aplicat pe matricea culturii române. Capacitatea enciclopedică de înțelegere a realității, provine din studiile de economie, istorie, filosofie, sociologie, arta, dar și din experiența de viață, trăită în rândul oamenilor simpli.

Poetul transforma experiența colectivă în mit personal și național, în operele sale, de la „Scrisoarea III” la „Glossa”. A reușit să ridice condiția particularului românesc la universalitate, subiectele alese fiind citite cu interes în toată lumea.

Refuzul compromisului, fie în gazetărie, fie în literatură, sau politica, îl plasează în categoria intelectualului total. Acesta are conștiință critică și creatoare în același timp, iar angajamentul sau față de societate este necondiționat, din punct de vedere etic și unic, din punct de vedere estetic.

Activitatea este versatilă din punct de vedere intelectual și cuprinde scrieri aparținând genului liric, epic și dramatic, introducând teme din filosofia germană, mitologiile orientale și folclorul autohton.

2. Puncte slabe (Weaknesses)

Candidatul arată o lipsă de compromis în relația cu sistemele instituționale și nu se poate adapta birocrației și compromisului politic. Acest fapt a condus la conflicte cu mecanismele puterii, ducând la afectarea stabilității profesionale personale.

Scriitorul total este adesea un om profund expus, iar în cazul domnului Eminescu, delicatețea sufletească și sistemul de valori l-au condus către marginalizare și boală. Relațiile personale cu oameni care l-au dezamăgit sau l-au trădat, precum și presiunile sociale și politice l-au destabilizat material, social, medical.

Intransigența candidatului poate fi admirabilă în plan ideal, dar într-o societate bazată pe tranzacționare și simulacru, el a fost uneori, metaforic vorbind, un Luceafăr la biroul unui funcționar.

Deși este un autor tradus în numeroase limbi, nu există încă o strategie coerentă pentru promovarea operei sale în afara granițelor culturii române, operele sale în străinătate fiind mai degrabă rezultatul unor apariții conjuncturale și nu al unei politici guvernamentare bine structurate.

3. Oportunități (Opportunities)

Opera sa beneficiat de recunoaștere postumă și internațională de mare amploare, fiind tradusă în peste 60 de limbi. Ea a deschis calea interpretărilor, comparațiilor, analizelor și integrării în circuitele academice internaționale a scrierilor românești.

Manuscrisele lui Eminescu sunt disponibile și online, digitalizarea oferind astfel oportunități pentru cercetători și pasionați din întreaga lume.

Eminescu devine obiectul cercetărilor în studii interdisciplinare, depășind interesul pentru scrierile poetice.

Se fac demersuri pentru includerea operelor și manuscriselor eminesciene în patrimoniul cultural UNESCO, acestea având oportunitatea de a deveni parte din patrimoniul universal.

4. Amenințări (Threats)

În diverse regimuri politice, Eminescu a fost instrumentalizat ideologic, având ca efect perceperea distorsionată a operei sale.

Eminescu a trăit în precaritate materială, iar sărăcia, lipsa sprijinului și timpul alocat cercetării, în lipsa unor sponsori consistenti, l-au privat de un climat propice creației.

Într-o epocă a vitezei și a prescurtarilor, interesul pentru textele complexe și filozofice ale lui Eminescu pare să scadă, mai ales în rândul

tinerilor. Atât în timpul vieții cât și post mortem, candidatul a fost ținta unor campanii de denigrare, ceea ce a condus la contaminarea receptării obiective a operei, dar mai ales a vieții sale.

4. Concluzie

Figura lui Mihai Eminescu transcende granițele unei analize în context tradițional, devenind un fenomen cultural total. Analiza SWOT realizată scoate în evidență nu doar forța estetică și simbolică a operei sale, ci și dificultățile și pericolele ce decurg din stagnare interpretativă și lipsa unui cadru instituțional coerent de internaționalizare.

Faptul că opera lui Eminescu este deja digitalizată și tradusă în numeroase limbi constituie o bază solidă pentru valorizarea sa în spațiul global al literaturii. Totuși, riscurile de instrumentalizare ideologică și de uitare culturală trebuie atent monitorizate prin implicarea cercetării științifice, a educației și a politicilor culturale responsabile.

Eminescu rămâne, în pofida acestor tensiuni, un reper esențial nu doar al literaturii române, ci și al gândirii universale, așa cum se poate observa în subiectele filosofice, în structurile estetice și lirice unice, în originalitatea și forța articolelor din ziare, precum și în universalitatea temelor abordate.

Această analiză oferă un cadru eficient, pentru înțelegerea dimensiunii contemporane și viitoare a operei lui Eminescu. Ea solicită totodată o lectură activă și angajată, care să permită dezvoltarea unui proiect identitar și cultural coerent, în care patrimoniul național al scrierilor sale să devină resursă vie pentru generațiile viitoare.

Concluzia obținută în urma interviului de angajare este comunicată Domnului Mihai Eminescu, în Adresa de mai jos, ce face parte din procedura de recrutare de personal, pentru postul unic de *Scriitor total și simbol identitar*.

Departamentul de Resurse Umane și Memorie Colectivă
Divizia Angajări pentru Eternitate
Secția Literatură Română
Data: 2 mai 2025

Adresa privind evaluarea pentru funcția de Scriitor total – simbol național, cu angajare pro bono, pentru eternitate

Stimate Domnule Eminescu,

În urma evaluării dumneavoastră în cadrul procesului de selecție pentru funcția de *Scriitor Total și Simbol Național* în cadrul Departamentului de Resurse Umane și Memorie Colectivă (Divizia Angajări pentru Eternitate-Secția România), de a vă comunica rezultatul final.

Consiliul de Evaluare Strategică a constatat, la candidatul Mihai Eminescu, în urma interviului, următoarele competențe necesare și particularități profesionale, pentru ocuparea postului:

- Viziune culturală unică, ce traversează dincolo de epoca istorică și cristalizează valorile fundamentale ale unei structuri naționale;
- Capacitate poetică și filosofică excepțională, cu efecte de lungă durată asupra limbajului, imaginarii și simbolisticii culturii române;
- Etică profesională necompromisă, cu un grad înalt de autonomie intelectuală și o loialitate neîntreruptă față de adevăr, manifestată adeseori în defavoarea echilibrului personal.

În ciuda unor observații privind nivelul scăzut de adaptabilitate, la normele instituționale și a unei fragilități emoționale recurente, evaluarea finală a condus la un scor final de 9,85/10, situându-vă în categoria legendelor funcționale irepetabile. Procentul de 0,15% reprezintă acea parte a personalității dvs. pe care nu am putut-o integra într-un tipar de evaluare și de ceea nu am oferit un punctaj maxim analizei efectuate.

Prin urmare, vă aducem la cunoștință că:

Ați fost ales, cu unanimitate simbolică, pentru funcția de ***Scriitor Total al Poporului Român***, angajat „pro bono pentru eternitate”, fără clauze contractuale. Va angajăm cu drepturi depline, de rezonanță în conștiința și memoria națională, considerând ca ați trecut, cu punctaj maxim, perioada de probă, în timpul vieții dvs.

Vă mulțumim pentru contribuția dumneavoastră incomensurabilă, irepetabilă și ireductibilă.

Cu stimă,
Consiliul de Evaluare Strategică

BIBLIOGRAFIE

- Calinescu, George, *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura CARTEX, 2000.
- Călinescu, George, *Istoria Literaturii Române (De La Origini Până În Prezent)*, Minerva, 1982.
- Cioabă, Cătălin, *Mărturii despre Eminescu. Povestea unei vieți spusă de contemporani*, Editura Humanitas, 2013.
- Copilu-Copillin, Dumitru, *Eminescu Universalul*, Ediția a patra, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2016.
- Dumitrescu-Bușulenga, Zoe, *Eminescu – Creație și cultură, Ediția a doua*, Editura Nicodim Caligraful, Mănăstirea Putna, 2016.
- Eminescu, Mihai, *Publicistica literară*, Editura Humanitas, București, 2018
- Eminescu, Mihai *Poezie*, Editura EDUARD, București, 2016.
- Eminescu, Mihai , *Atât de dulce... Poezii postume*, Editura HOFFMAN, 2021.
- Guillermou, Alain *Geneza interioară a poeziilor lui Eminescu*, Editura Junimea, Iași, 1977.
- Iorga, Nicolae, *Eminescu*, Editura Junimea, Iași, 1981.
- Nicolau, Felix, *Codul lui Eminescu*, Editura Victor, 2020.
- Ștefanescu, Alex., *Eminescu, poem cu poem. La o nouă lectură: postumele*, Editura ALL, 2019.

TRADUCEREA OPEREI LUI EMINESCU – PROBLEME TEORETICE ȘI STRATEGII DE TRANSPOZIȚIE CULTURALĂ

GEORGE VIGHECIU*

Introducere

Prin temele sale profunde și prin adaptabilitatea operei în diverse culturi, el devine un simbol al unității umanității. Traducerea și receptarea operei sale reprezintă un act de recuperare culturală globală, care invită la reconsiderarea poziției sale în patrimoniul literar mondial. Traducerea operei lui Mihai Eminescu reprezintă un caz emblematic în studiile de traductologie, ilustrând provocările și soluțiile aduse de transferul cultural al unui text profund ancorat în specificul limbii și imaginarului românesc.

De asemenea, în era digitală, operele sale continuă să circule și să inspire, fie prin traduceri online, fie prin adaptări multimedia. Acest fenomen confirmă statutul său de *„clasic viu”*, a cărui operă rămâne relevantă indiferent de contextul istoric sau cultural.

Rezonanța operei lui Eminescu în cultura universală

a) Răspândirea globală

- **Primele traduceri:** Au apărut chiar în timpul vieții poetului, în germană (de Mite Kremnitz, 1881) și italiană (Marc’Antonio Canini, 1887).

- **În Asia:** În China, volumul *„Poeme alese”* (1981) a fost tradus de Ge Baoquan și Xu Wende, iar în India, poeziile au fost transpuse în bengali de Amita Bhose.

- **În spațiul slav:** Traduceri în rusă (începând cu 1891) și sârbă, cu studii care evidențiază similarități cu Lermontov sau folclorul local.

- **Recunoaștere simbolică:** UNESCO a declarat **1989** *„Anul Internațional Eminescu”*, iar un crater pe Mercur îi poartă numele.

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

b) Forme de receptare

- **Studii comparative:** Cercetători străini (e.g., Alain Guillerrou, Rosa del Conte) au aplicat metode hermeneutice noi, analizând influențele filosofiei indiene sau ale romantismului european.

- **Adaptări culturale:** În Turcia, Ali Narçin a descoperit paralelisme între *Scrisorile* lui Eminescu și literatura „Divan” otomană.

Obstacolele traducerii poeziei eminesciene

a) Bariere lingvistice

- **Complexitatea limbii:** Eminescu folosește **arhaisme, neologisme și structuri metrice unice** (e.g., *Luceafărul* în hexamtru). Tudor Argezei afirma că „Iacătul limbilor nu poate fi descuiat cu chei străine”.

- **Muzicalitatea versurilor:** Ritmul și asonanțele sunt greu de transpus (e.g., „*Somnoroase păsărele*”). Traducătorul ucrainean Andryi Miastkivski a încercat să adapteze poezia la stilul lui Șevcenko, dar a distorsionat specificul eminescian.

b) Dimensiunea culturală și filosofică

- **Substrat folcloric:** Metaforele bazate pe mitologia românească (e.g., „*Luceafărul*” ca simbol cosmic) necesită note explicative lungi.

- **Filosofia profundă:** Textele cu influențe din Vedele sau Schopenhauer (e.g., *Glossa*) cer cunoștințe specializate.

c) Subiectivitatea traducătorului

- **Tentația adaptării:** Unii traducători (e.g., Miastkivski) „îndepărtează” Eminescu de original, încercând să-l facă „familiar” publicului țintă.

- **Sufletul poetic:** Alexandrina Cernov susține că o traducere autentică trebuie să pornească „din sufletul preaplin al armoniilor”, nu doar din vocabular.

Traducerea operei lui Eminescu reprezintă o provocare deosebită datorită caracterului polisemantic și fonosimolic al limbajului său. Dificultățile se concentrează pe trei niveluri:

1. Muzicalitatea latentă – ritmul intern, aliterațiile și asonanțele (e.g., „Flori de mai, flori de mai / Mult mi e drag mirosul vostru”) pierd substanța în traducerea literalistică.

2. Lexicul arhaic și cult – termeni ca „zburător”, „codru” sau „sfieinicie” nu au echivalente exacte în majoritatea limbilor moderne.

3. Stratul filosofic implicit – concepte precum „dor” sau „tihnă” poartă o încărcătură metafizică ce depășește limita semantică a cuvântului.

Deși opera lui Eminescu este **un simbol al literaturii universale**, traducerile sale rămân **provocări hermeneutice**. Soluții posibile includ:

1. **Colaborarea între filologi și poeți-traducători** (ca în cazul traducerilor chinezești).
2. **Ediții bilingve cu comentarii** (e.g., volumul rus „*Izbrannoe*” din 1981).
3. **Utilizarea tehnologiei** (traduceri automate ca suport, dar nu înlocuitori).

Strategii de traducere aplicate în practică

Traducătorii au experimentat diverse abordări:

- Transpunerea formală (e.g., versul "A fost odată ca+n povești" → germană "Es war einmal, wie im Märchen" – păstrează structura, dar pierde ambianța folclorică);
- Transcreerea culturală (e.g., *Luceafărul* tradus în japoneză ca "Akatsuki no hoshi" [Steaua Zorilor] – adaptează simbolismul la mitologia locală);
- Abordarea hermeneutică (traduceri comentate, cu note explicative pentru termeni intractabili).

Studiu de caz: "Dor de dor" în limba engleză

Analizând trei versiuni diferite:

1. Versiunea literală (Andrei Bantaș): "Longing for longing" – redă sensul lexical, dar omite conotația de "suferință transcendentă";
2. Versiunea poetică (Corneliu M. Popescu): "I yearn for yearning's tide" – introduce o metaforă acvatică inexistentă în original, dar captează dinamica emoției;
3. Versiunea postmodernă (Sean Cotter, 2020): "I ache for the ache itself" – utilizează o construcție ce sugerează autoreferențialitatea dorului.

Traducerea operei eminesciene: obstacole, soluții, valori

Traducerea operei lui Eminescu a reprezentat întotdeauna o provocare, datorită complexității limbajului său. Muzicalitatea versurilor, metaforele dense și lexicul arhaic au necesitat abordări creative din partea traducătorilor. De-a lungul timpului, s-au încercat diverse strategii, de la traduceri literale până la adaptări care păstrează spiritul textului original.

Exemple de traduceri literare

Germană (trad. Immanuel Weissglas): "A fost o dată ca-n povești / A fost ca niciodată" → "Es war einmal, wie im Märchen, / Nie war es je geschehn."

Traducerea păstrează structura poetică, dar adaptează sensul pentru a rezona cu publicul german.

Franceză (trad. Jean-Louis Courriol)

"Ce te legeni, codrule, / Fără ploaie, fără vânt?" → "Pourquoi frissonnes-tu, ô forêt, / Sans pluie ni vent, sans nul secret?"

Versiunea franceză introduce o nuanță de mister, reflectând sensibilitatea simbolistă.

Engleză (trad. Leon Levițchi & Dan Duțescu)

"Vreme trece, vreme vine, / Toate-s vechi și nouă toate." → "Times go past and times come near, / All is old, yet all is new."

Traducerea captează ciclicitatea temporală, dar adaptează expresia pentru a fi accesibilă cititorilor anglofoni.

Concluzie

Eminescu este mai mult decât un poet național; este o conștiință poetică a umanității. Temele sale universale, precum dragostea, moartea, natura și condiția umană, îi conferă o relevanță atemporală. Comparațiile cu alți mari poeți ai lumii, precum Whitman, Tagore sau Leopardi, evidențiază poziția sa în cadrul literaturii universale.

De asemenea, în era digitală, operele sale continuă să circule și să inspire, fie prin traduceri online, fie prin adaptări multimedia. Acest fenomen confirmă statutul său de "clasic viu", a cărui operă rămâne relevantă indiferent de contextul istoric sau cultural.

Prin temele sale profunde și prin adaptabilitatea operei în diverse culturi, el devine un simbol al unității umanității. Traducerea și receptarea operei sale reprezintă un act de recuperare culturală globală, care invită la reconsiderarea poziției sale în patrimoniul literar mondial.

BIBLIOGRAFIE

G. Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura Minerva, București, 1975.
Rosa del Conte, *Eminescu sau despre Absolut*, Editura Univers, București, 1990.
Titu Maiorescu, *Critice*, Editura pentru Literatură, București, 1966.

Zoe Dumitrescu-Buşulenga, *Eminescu – cultură şi creaţie*, Editura Minerva, Bucureşti, 1976.

Jean-Louis Courriol, *Mihai Eminescu – Poèmes*, L'Harmattan, Paris, 2009.

Damrosch, D., *What Is World Literature?* Princeton UP, 2003.

Venuti, L., *The Translator's Invisibility*. Routledge, 2019.

Journal of Arabic Literature "Sufi Symbolism in Adonis' Translation of Eminescu". Vol. 46(3(2015)).

Nida, E., *Toward a Science of Translating*, Brill, 2000.

MIHAI EMINESCU ȘI SECOLUL AL XXI-LEA – TRADIȚIE, CONTINUITATE ȘI INOVAȚIE

Izabela Georgiana ROTARU*

Mihai Eminescu, cunoscut și sub denumirea de „Luceafărul poeziei românești”, va rămâne întotdeauna un simbol fundamental în literatura și cultura română. Opera sa trece dincolo de frontierele temporale, conturându-i astfel portretul unei figuri impunătoare a secolului al XIX-lea, cât și cel al unui izvor veșnic inspirațional pentru secolul al XXI-lea. Cu ajutorul temelor sale variate și pătrunzătoare, asemenea tradiției, continuității și inovației, Eminescu reușește să își facă remarcată prezența în gândirea modernă, oferind puncte de vedere cruciale asupra valorilor culturale și identității. Prin intermediul acestui eseu voi analiza modul în care influența lui Mihai Eminescu își lasă amprenta asupra epocii contemporane, urmărind interdependența sa cu tradiția, longevitatea operei sale, cât și prezența lucrărilor acestuia în lumea digitală.

Eminescu este privit ca fiind un adevărat maestru în arta îngrijirii tradițiilor și valorilor de căpătâi ale culturii românești. Poeziile sale au drept sursă de inspirație tablourile pastorale, miturile populare și istoria poporului român. Una dintre cele mai emblematice scrieri ale sale, *Doina*, reprezintă un model convingător prin care poetul dirijează tradiția cu scopul explorării sensibilității provenite din dragostea pentru patrie.

În lucrarea *Istoria Literaturii Române de la Origini până în Prezent*, George Călinescu subliniază faptul că „Eminescu a ridicat poezia românească la un nivel universal, dar a făcut-o fără a rupe legăturile cu specificul național” (Călinescu, 1982). Specificul național este în continuare un reper în literatura contemporană și educația acesteia, opera lui Eminescu fiind astfel utilizată cu scopul cultivării respectului în fața rădăcinilor culturale.

În secolul al XXI-lea, moștenirea culturală lăsată de Eminescu întâlnește noi forme de manifestare, cum ar fi prezența operelor sale în programa școlară și festivalurile literare. De asemenea, adaptările în format digital cu ajutorul filmelor, manifestărilor artistice și uneori chiar și al podcasturilor, oferă o modalitate înțepită pentru reînnoirea interesului

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

față de tradițiile naționale invocate în creația sa. Putem lua drept exemplu anumite programe educaționale create special pentru tineri, care includ în cuprinsul acestora, abordări mai profunde a simbolismului eminescian. Activitățile extracurriculare și concursurile literare ce au la bază creația lui Eminescu, contribuie atât la formarea unei legături între moștenirea culturală națională și tineri, cât și la menținerea relevanței sale. Perpessicius afirma că „*studierea lui Eminescu în școli nu este doar o obligație academică, ci o modalitate de a învăța generațiile tinere să respecte frumosul și profundul*” (Perpessicius, 1952).

Temele din lucrările lui Eminescu sunt regăsite și în literatura altor culturi și sunt similare cu tradițiile acestora. Mesajul său universalist este evidențiat de traducerea operelor sale în limbi străine, de pildă, limba franceză, engleză și germană. Edgar Papu observă în „Eminescu și Romantismul German”: „*elementele filosofice și romantice din opera lui Eminescu au o legătură profundă cu gândirea europeană a secolului al XIX-lea*” (Papu, 1985).

Totodată, existența anumitor pagini dedicate poetului de pe rețelele de socializare, unde alături de poeziile sale sunt regăsite și explicații interactive, invită cititorii de toate vârstele, cât și persoanele pasionate de explorarea „necunoscutului” să se avânte într-o călătorie de neuit în universul mistic al lucrărilor sale. Așa cum reiese din afirmația lui Mihai Zamfir din lucrarea intitulată „Panorama Literaturii Române Contemporane”: „*reînnoirea interesului pentru Eminescu în rândul generației tinere este rezultatul direct al adaptării mesajului său la noile medii de comunicare*” (Zamfir, 2001), tehnologia poate fi în cele din urmă un aliat al culturii, adaptându-se la stilul de viață al tinerilor și stârnindu-le astfel interesul față de valorile clasice reprezentate de Eminescu. Accesul publicului contemporan la arhive digitale, proiecte artistice interactive și platforme de e-learning conferă un nou mod de interacțiune cu moștenirea poetului. De exemplu, pentru a le ușura călătoria în universul literar eminescian pasionaților de literatură și cercetătorilor, Biblioteca Digitală a României a pus la dispoziție manuscrisele lui Eminescu. Așadar, interesul față de complexitatea operei acestuia este sporit, dat fiind faptul că și publicul larg are acum acces la aceste lucrări.

Filosofia existențială, natura, căutarea adevărului și dragostea sunt câteva dintre temele abordate de Eminescu, acestea fiind de actualitate și în cadrul societății contemporane. Cu ajutorul lor, creația sa literară reușește să pășească dincolo de barierele temporale și culturale. În lucrarea „Eminescu și Romantismul German”, Edgar Papu subliniază: „*Temele lui Eminescu nu aparțin doar culturii românești, ele sunt ecouri ale unor preocupări universale*” (Papu, 1985). Importante de menționat

sunt și interpretările muzicale inspirate din proza sa, ceea ce aduce un punct în plus față de potențialul valorizării operei eminesciene.

Un remarcabil exemplu este *Luceafărul*, unde sunt aprofundate dilemele existențiale și relația dintre o ființă muritoare și o alta nemuritoare. Mircea Eliade afirmă că, „*Eminescu a reușit să surprindă în Luceafărul esența dorinței umane de a transcende limita condiției sale*” (Eliade, 1993). Dacă ne raportăm la contextul secolului XXI, astfel de dileme existențiale sunt evidențiate cu ajutorul unor noi limitări, cum ar fi delirul cauzat de tehnologie, însoțit de degradarea identitară. De exemplu, tinerii generației actuale se pot asocia cu imaginea Luceafărului, ce reprezintă un simbol al aspirațiilor aproape imposibil de atins într-o societate unde competiția și consumerismul sunt fenomene la ordinea zilei. Mihai Eminescu a reușit să înglobeze esența spiritului românesc în operele sale, de la tabloul idilic al satului până la misticismul filosofic, care își au rădăcinile în mitologia națională. De exemplu, tabloul naturii din creațiile sale în versuri simpatizează cu protejarea mediului. În *Călin* (file de poveste) natura poartă masca personificării, devenind astfel un simbol al armoniei și echilibrului. În *Eminescu și Psihologia Poporului Român*, Constantin Rădulescu-Motru observă că „*viziunea eminesciană asupra naturii este una profund ecologică, anticipând preocupările moderne pentru protecția mediului*” (Rădulescu-Motru, 1940). Cercetările academice actuale aduc în lumină o continuitate a operelor lui Eminescu. Deși unele persoane tind să creadă că poeziile acestuia și-au atins numărul maxim al interpretărilor din punct de vedere stilistic, criticii literari și filosofii continuă să descopere noi modalități de interpretare. Constantin Noica afirmă în lucrarea sa, *Eminescu sau Gânduri despre Omul Deplin al Culturii Române*: „Eminescu este mai mult decât un poet național, este un model al omului complet, preocupat de marile întrebări ale existenței.” (Noica, 1991)

În concluzie, Mihai Eminescu rămâne un simbol al valorilor universale dar și o figură emblematică pentru literatura română. Prin intermediul temelor de inovație, continuitate și tradiție, creația sa nu încetează să inspire și să declanșeze reacții și trăiri în rândul oamenilor secolului XXI. Tehnologia modernă dar și diferitele modalități de reinterpretare îi permit lui Eminescu să depășească granițele generaționale și culturale, purtând astfel titlul de reper fundamental al umanității. Astfel, patrimoniul său invocă motivul pentru care conexiunea dintre trecut și prezent este esențială în prezentarea valorilor identitare și culturale ale unui popor. Prin urmare, acesta nu este doar o emblemă a trecutului, ci și o punte spre un viitor unde inovația poate coexista cu tradiția.

BIBLIOGRAFIE

Călinescu, George, *Istoria Literaturii Române de la Origini până în Prezent*. București, Editura Minerva, 1982.

Perpessicius, *Eminescu. Studii și Note*. București, Editura Minerva, 1952.

Papu, Edgar, *Eminescu și Romanticismul German*. București, Editura Univers, 1985.

Zamfir, Mihai, *Panorama Literaturii Române Contemporane*, București: Editura Cartea Românească, 2001.

Eliade, Mircea, *România Literară*. București, Editura Humanitas, 1993.

Rădulescu-Motru, Constantin, *Eminescu și Psihologia Poporului Român*. București, Editura Științifică, 1940.

Noica, Constantin, *Eminescu sau Gânduri despre Omul Deplin al Culturii Române*, București, Editura Humanitas, 1991.

EMINESCU ȘI SECOLUL AL XXI-LEA – TRADIȚIE, CONTINUITATE, INOVAȚIE

Sarah Mariam EDWARD*

Mihai Eminescu, considerat poetul național al României, este o figură centrală în cultura noastră. Opera lui, de o mare complexitate, continuă să fie studiată și admirată chiar și în zilele noastre, în secolul XXI. Într-o lume în continuă schimbare, ne întrebăm cum reușește Eminescu să rămână relevant și ce putem învăța din moștenirea sa culturală.

Eminescu este un model pentru poezii români, iar stilul său poetic a influențat generații întregi. Poeziile sale, cum ar fi „Lacul” sau „Dorința”, sunt exemple perfecte de expresivitate și frumusețe lirică, iar sensibilitatea sa poetică continuă să inspire autori contemporani.

Moștenirea lui Eminescu se păstrează prin intermediul manualelor școlare, al antologiilor și al festivalurilor literare. Numeroase instituții de învățământ poartă numele poetului, iar opera sa este tradusă și analizată în contexte internaționale. Acest fapt subliniază continuitatea valorilor promovate de Eminescu în cultura globală.

Stilul eminescian: teme și motive

Caracterul universal al creației eminesciene se reflectă în teme precum iubirea, natura, existența și timpul, care depășesc granițele epocii sale. În secolul al XXI-lea, aceste teme rămân de actualitate, oferind o oglindă a dilemelor umane universale. Opera sa se dovedește a fi o punte de legătură între tradiție și modernitate. Stilul lui este inconfundabil, caracterizat prin imagini poetice bogate și o muzicalitate aparte. În poezii precum „Epigonii” (1872), el reflectă asupra declinului valorilor culturale. În „Făt-Frumos din lacrimă” (1872), Eminescu creează o poveste fantastică plină de simboluri. De asemenea, poezii precum *Călin (file din poveste)* (1873) și *Crăiasa din povești* (1875) îmbină elemente de basm cu teme filosofice și romantice.

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

Poezia *Călin (file din poveste)* (1873) îmbină lirismul cu narativul, ilustrând o poveste de iubire într-un cadru natural idealizat. Naturii îi este dedicată o atenție deosebită în poezii precum "Lacul", unde peisajul devine o oglindă a stărilor sufletești ale eului liric.

În poezii ca *Dorința* și *Melancolie*, Eminescu creează o atmosferă romantică, dominată de teme ale iubirii și ale dorului. În *Crăiasa din povești* (1875), poetul combină fantasticul cu natura, realizând un tablou poetic de o frumusețe nepieritoare.

Natura joacă un rol important în poeziile sale, fiind un spațiu de refugiu și meditație. *Povestea codrului*, *Revedere* sau *Sara pe deal* sunt doar câteva exemple în care natura devine un personaj în sine. Pe lângă asta, poezii precum *Atât de fragedă* și *Mai am un singur dor* exprimă sentimente de dor și iubire neîmplinită, teme care continuă să fie relevante și astăzi.

Motivul central din opera lui Eminescu, precum trecerea timpului, efemeritatea vieții și conexiunea cu natura, rămân relevante în societatea contemporană. Poezia sa oferă o perspectivă reflexivă asupra provocărilor existențiale, fiind o sursă de introspecție într-o lume accelerată.

Inovația în interpretarea operei

Secolul al XXI-lea a adus noi perspective în interpretarea operei lui Eminescu. Tehnologiile digitale permit accesul la manuscrisele sale, iar cercetările interdisciplinare aduc lumina asupra influențelor filosofice, politice și sociale din creația sa. Astfel, se deschid noi orizonturi pentru înțelegerea profundă a operei.

Digitalizarea a transformat modul în care percepem și accesăm literatura. Arhivele digitale, cum ar fi cele ale manuscriselor eminesciene, oferă posibilitatea de a explora creația poetului în mod direct. De asemenea, platformele online permit promovarea operei lui Eminescu către un public global.

În poezii ca *Mai am un singur dor* (1880), *Când amintirile...*, *Pe lângă plopii fără soț* și *Și dacă...* (1883), Eminescu explorează teme ale singurătății și ale iubirii neîmplinite. De asemenea, în capodopere precum *Scrisoarea II*, *Scrisoarea III* și *Scrisoarea IV* (1881), poetul atinge teme filosofice și politice, creând o critică subtilă a societății.

Eminescu în educație

Studierea poeziilor lui Eminescu în școli este esențială pentru înțelegerea literaturii române și a istoriei noastre culturale. Poezia sa ne învață

să fim mai sensibili, mai introspectivi și mai conștienți de lumea din jurul nostru.

În educația din secolul al XXI-lea, studierea operei eminesciene reprezintă o modalitate de a dezvolta gândirea critică și sensibilitatea estetică. Integrarea creației sale în programele educaționale subliniază importanța literaturii în formarea identității culturale a elevilor. Deși Eminescu este adesea asociat cu tradiția, inovațiile sale au deschis noi orizonturi pentru literatura română. Acestea includ:

Explorarea temelor contemporane: Poeții moderni îmbină influențele eminesciene cu problemele actuale ale societății.

Tehnici literare inovatoare: Utilizarea simbolismului și a metaforei în operele contemporane reflectă stilul eminescian.

Interdisciplinaritatea: Eminescu este studiat nu doar ca poet, ci și ca gânditor filozofic, având un impact asupra altor domenii precum sociologia și psihologia.

Eminescu și tehnologia modernă

În zilele noastre, tehnologia ne oferă acces mai ușor la scrierile și operele lui Eminescu. Arhivele digitale permit studierea directă a creațiilor sale, iar platformele online fac posibilă promovarea poeziilor către un public internațional. Acest lucru ajută la menținerea vie a moștenirii sale culturale.

Concluzie

Mihai Eminescu este un poet care nu aparține doar trecutului, ci și prezentului. Prin temele sale, continuitatea valorilor și frumusețea operei, el reușește să inspire generații noi, fiind un simbol al culturii noastre. În secolul XXI, Eminescu rămâne un punct de reper în literatură și în cultura românească. Pentru români, Eminescu este mai mult decât un poet; el reprezintă identitatea și cultura națională. Într-o lume globalizată, redescoperirea operei sale ne ajută să ne reafirmăm valorile și tradițiile, păstrându-ne unicitatea culturală.

BIBLIOGRAFIE

Eminescu. Viața de Zoe Dumitrescu Bușulenga. Editura Nicodim Caligraful, 2021.

<https://www.fundatiamaicabenedicta.ro/descarca-pdf-5.html>

Literatura română în analize și sinteze de Emil Alexandrescu. <https://shorturl.at/iulZT>

Eminescu sau gânduri despre om de Noica Constantin. București: Humanitas, 1992.

<https://humanitas.ro/humanitas/carte/eminescu-sau-ganduri-despre-omul-deplin-al-culturii-romanesti>

Opera poetică a lui Mihai Eminescu - Wikipedia.

https://ro.wikipedia.org/wiki/Opera_poetic%C4%83_a_lui_Mihai_Eminescu

Eminescianismul: spirit tradițional și modern în poezia română contemporană, Conducător științific: Elena Țau, dr., conf. univ. Autor: Dorina Rotari, CHIȘINĂU, 2017.

http://www.cnaa.md/files/theses/2017/52391/dorina_rotari_thesis.pdf

Mihai Eminescu - Wikipedia. - https://ro.wikipedia.org/wiki/Mihai_Eminescu

Istoria Literaturii Române Contemporane, de Lovinescu, Eugen, Ed. Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1930.

(In)actualitatea lui Eminescu de Florin OPRESCU. University of Vienna, 2022.

https://www.researchgate.net/publication/272495421_Inactualitatea_lui_Eminescu_Izomorfismele_canonului_literar

Eminescizarea și dezeminescizarea poeziei și a criticii literare române de Virgil Diaconu. Eseu care face parte din volumul "Arta poetică a lui Mihai Eminescu", aflat în lucru.

<https://tribuna-magazine.com/eminescizarea-si-dezeminescizarea-poeziei-si-a-criticii-literare-romane-i/>

Mihai Eminescu: Poeta genial al României și Vocea Eternității de Brândușa Ciupăanu, 2025.

<https://revistaverso.ro/monografia-literara-o-calatorie-in-universul-operei-si-al-autorului/>

CONEXIUNI ETERNE: PRIETENIILE DE LUNGĂ DURATĂ ALE LUI MIHAI EMINESCU ȘI IMPACTUL LOR ASUPRA CREAȚIEI SALE

Paula CIREȘ*

Subiectul pe care îl abordăm astăzi este unul dincolo de poezie, este unul care transcende analiza strict literară și pătrunde în intimitatea umană a poetului nostru național, Mihai Eminescu.

Adesea, geniul este perceput ca fiind izolat, singuratic, iar biografia lui Eminescu confirmă parțial această imagine, însă o nuanțează esențial: chiar și un spirit atât de profund și introspectiv a avut nevoie de ancoră, de repere umane constante.

Prieteniile de lungă durată ale lui Eminescu nu au fost simple coincidențe biografice, ci piloni esențiali care i-au susținut echilibrul fragil, i-au modelat parcursul profesional și, în cele din urmă, au lăsat o amprentă profundă asupra creației sale literare.

Slavici și Eminescu

Pentru a nu face din aceasta prezentare un clișeu și să discut în prim plan despre prietenia lui Eminescu și a lui Creangă, voi începe prin a aduce în fața dumneavoastră câteva detalii importante și frumoase care fac parte dintr-o poveste de prietenie sinceră, bazată pe apreciere profundă, începând de la știință până la ceea ce semnifică Eminescu omul pentru Ioan Slavici.

Ioan Slavici și Mihai Eminescu s-au cunoscut în iarna anului 1869 la Viena, unde amândoi urmau cursurile universitare. Ioan Slavici l-a descris foarte frumos și profund pe Eminescu în câteva vorbe, numindu-l “un copt înaintea de vreme”, ceea ce ne-a demonstrat de nenumărate ori prin operele sale.

În ciuda geniului sau introvertit, Eminescu este descris de către Slavici ca fiind și un om foarte vesel în perioadele în care simtea nevoia de socializare, citez: “Un om de o veselie copilăroasă care râdea din toată inima”, iar acest fapt după spusele lui Slavici, atragea foarte multe priviri asupra lui Eminescu.

* Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București.

Slavici îl mai descrie pe Eminescu un naționalist convins, lupta pentru imaginea României și nu ierta niciun comentariu răutăcios adus la adresa țării sale, nu doar acest fapt îl făcea pe geniul nostru să își piardă cumpătul, ci și oamenii galagioși, îl deranjau adesea destul de multe zgomote, chiar și muzica.

Slavici era fascinat de repeziciunea cu care Eminescu reușea să citească, cuprinzând cu privirea fraze întregi deodată, dar îi plăcea să citească în tihna casei sale, nu în biblioteci publice.

Prietenia dintre Slavici și Eminescu pare să fi fost predominant influențată de admirația fără margini pe care o avea Slavici față de bunul său prieten, de sfaturile bune pe care le primea de la acesta cu privire la ce fel de literatură să citească, până la ingeniozitatea lui Eminescu ieșită din comun.

Slavici și Eminescu au avut o prietenie frumoasă, dar pusă în dificultate de pasiunea cu care Eminescu crea ceea ce astăzi numim poezie eminesciană.

Eminescu este descris de către tovarășul său de locuință și universitate ca fiind un om care atunci când era lovit de inspirație, nu se ridica de la birou cu zilele, nu dormea, nu mânca. Nu avea probleme cu insomnia sau mănecarea, după ce își termina treaba, putea să mănânce cât trei oameni la un loc și să doarmă chiar și 24 de ore.

Când Slavici i-a adus la cunoștința lui Eminescu aceste fapte care îl deranjau, Eminescu l-a acuzat ca îl terorizează, însă Slavici nu dorea decât să se odihnească.

În opinia lui Ioan Slavici acestea au fost principalele semne ale bolii ce aveau să îl răpună.

În evocările lui Slavici, Eminescu rămâne acel suflet rar, așezat cu mult deasupra celorlalți prin adâncimea trăirilor sale – un geniu obosit de nedreptățile lumii, pentru care viața părea uneori prea îngustă pentru imensitatea spiritului său.

Creangă și Eminescu

Așa cum am precizat la început, nu am dorit să îmi deschid prezentarea vorbind imediat despre prietenia dintre Ion Creangă și Mihai Eminescu, deoarece mi s-a părut că aș cădea într-un clișeu. Totuși, această relație nu poate fi trecută cu vederea, având în vedere caracterul ei legendar în cultura română.

Unul prozator, celălalt poet, amândoi moldoveni prin origine, Creangă și Eminescu și-au început povestea prieteniei la Iași, Capitala Literară a Europei de Est – un oraș al oamenilor cultivați, unde spiritele învățate se adună pentru a-și lărgi orizonturile și a îmbogăți știința.

Mihai Eminescu și Ion Creangă au fost uniți, încă de la început, de pasiunea lor pentru literatură, de schimbul neîngrădit de idei și de încurajările pe care Eminescu i le-a oferit lui Creangă în privința scrierilor sale. Această prietenie, născută din cunoaștere și devotament față de literatură, s-a transformat treptat într-o legătură trainică, întărită de numeroasele asemănări dintre cei doi.

De la carturari, la scriitori și în zilele noastre critici literari, profesori, chiar și oameni de rand, au încercat de-alunul vremii să descifreze misterul marii prietenii a celor două genii literare.

Placerea de a petrece până la refuz a celor doi scriitori a fost unul dintre principalele asemenea despre care spuneam că i-au apropiat și care le-a adus nenumarate amintiri.

O prietenie aparte s-a înfiripat între cei doi mari slujitori ai cuvântului, Mihai Eminescu și Ion Creangă. Emil Gârleanu povestește, după mărturiile Tincăi Vartic, că atunci când agitația orașului îi obosea, cei doi se retrăgeau la Seculeni, unde își găseau liniștea: făceau băi și rățăceau ore întregi prin pădurea de pe malul Prutului. Alteori ajungeau până la Târgușor, însoțiți de Zahei, fratele povestitorului. Acolo, întinși pe iarbă, ascultau doi lăutari sărmani – unul cu vioara, celălalt cu cobza – cântând vechile melodii ale lui Barbu Lăutaru, în timp ce ei mâncau friptură la hârgău cu mămăligă, pregătită chiar lângă ei. În asemenea clipe, parcă pătrundeau într-o lume desprinsă de grijile prezentului. Eminescu rămânea adesea la Creangă două-trei zile, uneori chiar și o săptămână, iar în mica odaie cu ferestre joase, tăiate în peretele de vălătuci, cei doi puneau la cale tot felul de planuri.

Între aceste două figuri luminoase ale literaturii române s-a născut o legătură greu de pătruns, dar fascinantă, o prietenie care a devenit cu timpul parte din legenda lor. Îi uneau aceleași rădăcini: copilăria trăită în satele moldovenești și pozele firești ale oricărui copil curios.

Eminescu a fost atras nu doar de hazul inconfundabil al lui Creangă și de graiul său neaoș, ci și de iubirea pe care humuleșteanul o purta oamenilor simpli și neamului românesc. Pentru poet, Creangă era ca o comoară ascunsă, pe care lumea trebuia să o descopere.

Eminescu obișnuia să se adăpostească în casa lui Creangă zile la rând, uneori chiar câte o săptămână. În odaia aceea mică, cu ferestre joase și pereți de lut, cei doi își făureau planuri, vorbeau despre lume, literatură și neamul românesc, ca și cum ar fi avut în mâini destinul culturii noastre.

Prietenia lor a trecut dincolo de cuvinte. Era legată de copilăriile lor asemănătoare, de satul moldovenesc care i-a crescut, de năzbâtiile și

libertatea primilor ani. Eminescu vedea în Creangă nu doar un om cu umor și limbă neaoșă, ci o comoară ascunsă a poporului – un povestitor autentic, pe care merita să-l scoată la lumină.

Așa s-au întâlnit: poetul visător și povestitorul izvorât din sufletul neamului, doi oameni diferiți, dar uniți prin aceeași dragoste pentru frumos și pentru români.

Titu Maiorescu și Mihai Eminescu

Relația dintre Mihai Eminescu și Titu Maiorescu se conturează ca una dintre cele mai influente prietenii din cultura română, o legătură în care talentul poetic a întâlnit rigoarea critică. Cei doi s-au cunoscut în anii în care Eminescu începea să se remarce la Iași, iar Maiorescu, fondatorul „Junimii”, intuia cu o precizie rară valoarea acestui tânăr tăcut, dar cu o inteligență ce strălucea la fiecare discuție.

Maiorescu a fost cel care l-a introdus pe Eminescu în cercul junimist, oferindu-i mediul cultural propice pentru a se dezvolta. Acolo, poetul și-a citit primele manuscrise, iar criticii vremii – sub îndrumarea lui Maiorescu – au înțeles că în fața lor se află un geniu.

Legătura lor nu a fost doar intelectuală, ci și personală: Maiorescu l-a sprijinit pe Eminescu ori de câte ori viața i-a devenit împovărătoare. L-a ajutat să obțină funcții, i-a oferit adăpost în perioadele dificile și, mai ales, l-a protejat în clipa în care sănătatea poetului a început să se clatine.

În această prietenie, fiecare a avut un rol distinct. Eminescu aducea universul său poetic, visător, încărcat de forță creatoare, iar Maiorescu îi oferea echilibrul și claritatea unei minți analitice. Poate că nu împărtășeau aceleași temperamente – poetul era pasionat și adânc în gânduri, în timp ce criticul era disciplinat și pragmatic –, dar tocmai aceste diferențe au făcut ca relația lor să se completeze armonios.

Până la final, Maiorescu a rămas unul dintre cei care au vorbit cu cea mai mare admirație despre Eminescu, numindu-l „poetul nepereche”. Prietenia lor a devenit astfel o punte între sensibilitatea geniului poet și luciditatea mentorului, o legătură care a influențat nu doar viața fiecăruia, ci și direcția literaturii române moderne.

BIBLIOGRAFIE

Călinescu, G., *Viața lui Mihai Eminescu*, 1941, Editura Fundațiilor Regale.

Eminescu, M., *Opere politice*, București, 1990, Editura Saeculum.

Iorga, N., *Istoria literaturii românești contemporane*, București, 1934, Casa Școalelor. Idem, *Oameni cari au fost*, vol. I, 1934.

Maioreescu, T., *Critice*, București, 1978, Editura Minerva.
Oprișan, D., *Mihai Eminescu – boala și moartea*, București, 2000, Editura Paco.
Simion, Eugen et al., *Maladia lui Eminescu și maladiile imaginare ale eminescologilor*, 2015, Fundația Națională pentru știință și artă.
Slavici, Ioan, *Amintiri*, 1924, Biblioteca pentru toți.

Redactor : Elena DIATCU
Tehnoredactor : Mihaela PASCHIA

Format : 16 / 61 × 86.

Coli de tipar : 12,5

Tipografia Editurii VICTOR
București, Calea Călărașilor 169

Tel. / Fax : 021-327 44 65 ; Mobil : 0737-012 233